

COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE

CU56527497

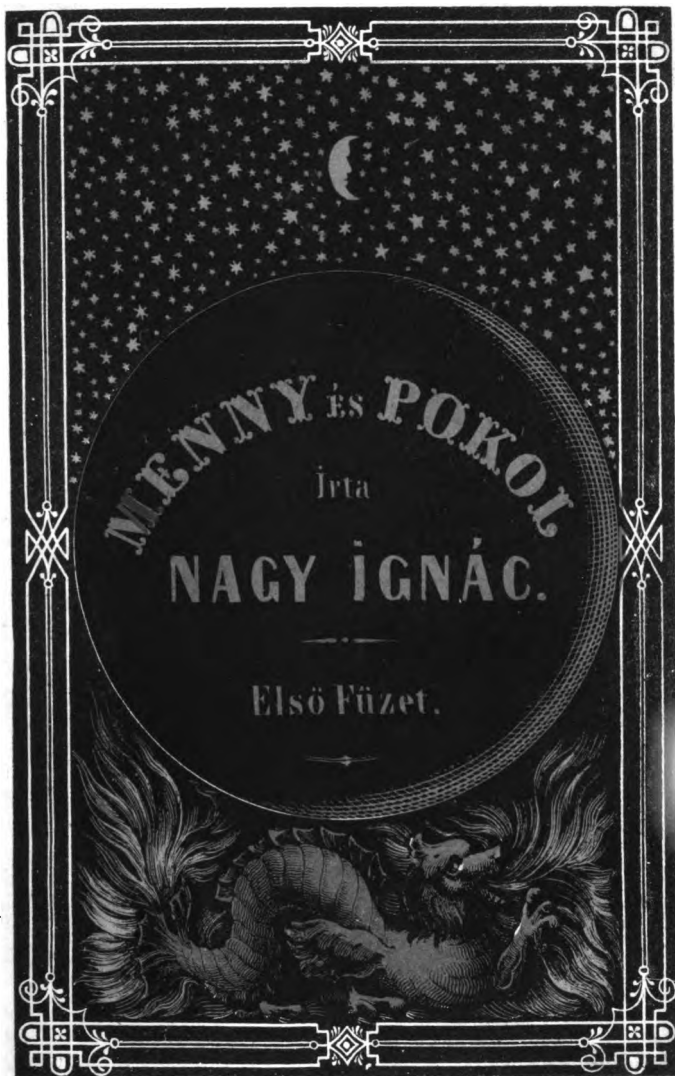
895.2N133 T

Menny es pokol.

THE LIBRARIES
COLUMBIA UNIVERSITY

MENNY ÉS POKOL.

ELSŐ FÜZET.

MENNY ÉS POKOL.

IRTA

NAGY IGNÁC,

ELSŐ FÜZET.

BUDAPESTEN,
HARTLEBEN K. A. TULAJDONA.
1846.

895.2N133

T

49946H

Bevezetés.

Midőn az író valamely nagyobb munkájának utolsó bötűjét írja meg, körülbelől úgy érezheti magát, mint Napoleon, midőn roppant császársága épületébe az utolsó ékkövet mélyeszté. — Először megkönnyül illy esetben az író, mintha valamennyi hitelezője az országból kiszökött volna; s ezt érezheté Napoleon is, mert mihelyt vállaira emelé a hibort, tüstént megszűntnek tekintheté azon adósságot, melyet a francia nemzet ellenében vállalt. Utóbb azonban nyugtalanság követi e megkönnyülést, mert az író érzi, hogy bevégzett munkája hibáit ujjal kellene jóvá tennie, s koránsem fontolja meg, hogy újabb munkájával talán még jobban el fogja a sulykot vetni; s ezt érezheté Napoleon is, mert mihelyt az utolsó ékkövet erősíté meg roppant épületében, azonnal jóvá kívánta tenni addigi eljárását, s uj hódításokhoz fogott, — milly sikerrel, azt nem szükség itt elmondanunk. E néhány sorból kiviláglik, hogy még a napot is lehet pislogó

mécshez hasonlítani, s hogy a gondolat birodalmában tett hódítások szintolly emésztő szomjat gerjesztenek újabb foglalások után, mint azok, melyek a türelmes föld hátár mennek véghez; s magok e különböző természetű hódítások is igen hasonlítanak egymáshoz, mert — ritkán tartanak sokáig, s csakhamar szerencsésb hódító által foglaltatnak el; a korábbi pedig csak azért nem feledtetik el, mert mindig találkoznak, kik „hibáit“ élénk emlékezetben tartják.

De mennyivel könnyebben működhetik az anyagi hódító, mint a szellemi! Amaz embereket, fegyvert s pénzt használ célainak elérésére, és az elébe gördülő akadályokat erőszakkal rontja le, s győz vagy meghal; a szellemi hódító ellenben nemcsak más emberek fölött nem, hanem többnyire tulajdon személyével sem rendelkezhetik, mert szellemi foglalásokon kívül még kenyérkeresettel is foglalkoznia kell; fegyvereit pedig csak toll és bötűk képezik, s a pénz becsét jobbadán csak nélkülzéseiből ismeri, miket el kellene hárítania, ha — pénze volna. Végre, az akadályokat többnyire nem ő győzi le, hanem ő győzetik le általok, s még csak meg sem halhat, mert az öngyilkosság gyáva tett, és életét mások nem tartják oly fontosnak, hogy attól őt megfosztani kívánhatnák. —

Illy gondolatokkal tépelődtem én, tisztelt olvasóim, midőn „Magyar titkok“ című munkám utolsó pontját papírra gömbölyítém, s az első örömrész elröppenése után, iszonyu mély gondolatokba sülyedtem, melyek mind azon egy ohajtás körül pontosultak össze: bár minél előbb ismét társalghatnék önökkel, s bár ismét oly elnéző nyájas fogadtatásnak örvendhetnék, minőben eddig részesülni szerencsés valék.

Terveim agárlábon üzék egymást, de — mind olly soványak valának, mint ezen nemes állat, melly sok nemest igen sok nemes élvezetben részesít. Mit irjak? Ez volt a kérdések kérdése, mellynek megfejtése magát Hamlet urat is kétségbe ejthette volna.

Talán szomorujátékot?

Kacagányos és kardos szomorujátékok iránt mindig ellenszenvvel viseltetem, mert boszankodtam, midőn látám, hogy apáink a nemzeti színpadon ugy szólván még a levest is karddal merik kanál helyett; a frakos szomorujátékok pedig igen valószínűtlenek, miután tudjuk, hogy a mai rossz világban ifjainknak nem igen kell siker nélkül epedezniök, s hölgyeink szívei sem gyakran repedeznek meg forró s tántoríthatlan szerelemnek miatta.

Vagy vigjátékot?

Ez már inkább megjárna, de még is bajos; mert ha a közönség sokat kacag, akkor a bíráló haragszik, s azt mondja, hogy az illy hatás utáni kapkodás az író t lealjasítja; ha ellenben ásítnak a nézők, akkor ismét haragszik a bíráló, mert a hatás nélküli munka fölött pálcát kell törnie.

Tehát nagy regényt?

Oh, igen, ez jó gondolat, mert a mai élet olly mindennapias, annyira anyagi érdekekhez tapadó, hogy bizony legalább papíron is igen jól esik az embernek egy kis regényesség; de ez sok időt igényel, s ez alatt könnyen elfeledhetné a közönség az író; pedig egy régi bölcs azt mondá, hogy a halál csak gyermekjáték, de a feledtetés — kínos csapás!

Markoljunk az élet tarka vegyületü tömkelegébe, gon-

dolám, s alakítsunk belőle apró árny- és fényrajzokat, majd multságukra, majd rettentő példájukra embertársainknak; de nem, ezt sem tehetem, mert most már könyökig vájkálnak sokan e tömkelegben, és annyira fölzavarták, hogy érdekes színezetű képecskéket alig lehetne többé kiállítani.

„Ha az ég megtagadja szolgálatát, segítsen a pokol!” —

E pogány elhatározottságu mondás az iskola puhafalócairól olly keményen hozzám ragadt, hogy tépelődéseim közt hirtelen eszembe villant.

Hah, gondolám, nem lehetne é így alkalmaznom a főnebbi mondást:

„Ha az élet megtagadja szolgálatát, segítsen a — halál!”

Ne méltóztassék megijedni, szép olvasóné, ezen iszonyu mondást sem pisztolydurranás, sem tördöfés, sem más halálos műtétel nem fogja követni, mert ki egyszer ön szemébe tekinthetett, az valóban nem kívánhat az élettől megválni.

„Ha az élet megtagadja szolgálatát, segítsen a halál!” — E borzasztó elszántságot tanusító eszme, egész raját ébreszté föl agyamban a gondolatoknak, melyek annál rémesb alakot öltének, mivel az éjjél vérfagyasztó órája már hatalmas léptekkel közelített.

Mulhatlanul elmélkednem kelle a halál, halhatlanság és lélekvándorlás fölött, ha a többször érdeme szerint ismételt eszmét használni, vagyis megtestesíteni akarám.

Olvastam német bölcsészeket, kik keményen állíták, hogy mind az van, a mi van; de olvastam olyanokat

is, kik erősen támogaták azon sarkigazságot, hogy nem minden van, a mi van.

Mellyik igaz e két állítás közül, nem tudom, s annál fogva mind a kettőt hiszem, azon csöndes megnyugvással, hogy ezen ellenkező állítások következtében mulhatlanul halhatlan lélekkel kell bírnunk, mellynek, testünk halála után, azon nagyszerű föladat jutand jutalmul, hogy a főnebbi két tan közül az igazit válassza ki.

Eddig jutván mély okoskodással, természetesen azonnal azt következtetém, hogy lehet a halálhoz folyamodnom, mert annak bekövetkezte után mulhatlanul új életnek kell kezdődnie.

De milly alaku és természetű ezen új élet?

E kérdés megoldása szinte könnyű vala, s én azt csakugyan meg is oldám, még pedig ezek szerint.

Legnagyobb bölcsek elvitázhatlan igazságu állítása szerint az a legboldogabb ember, kinek legkevésb szükségei vannak; tudjuk pedig, hogy a legboldogabb embernek is tömérdek állatra, növényre s készítményre van szüksége, hogy élhessen; igen természetes tehát, hogy azon helyen, hová halála után jut, s hol még nagyobb boldogságot igényelhet, szinte szüksége leend az effélékre; ha ellenben rossz magaviseleténél fogva a tulvilágon boldogtalanság érendi őt, akkor bizonyosan még több szükségei fognak ott lenni. Ezen tanból, mellynek felfödözése némi szerény büszkeséget ébreszt keblünkben, napnál világosabban következik, mikép az állatok, növények és mindenféle eszközök, egyik létből szinte a másikba vándorlanak, valamint az emberek, hogy ezen utóbbiaknak ott szolgálatukra levén, boldogságukat előmozdítsák.

Illyetén állásukban mindazáltal nem maradhatnak meg örökre, mert a megvesztegethetlen igazság kívánja, hogy ki ma magosra kapaszkodik, az holnap mélységbe zuhanjon, és viszont.

Ime, nyájas olvasó, ez a lélekvándorlás eszméjének kézzel fogható magyarázata.

De még világosabban is szólhatunk, ha példához folyamodunk.

A kenderből kötél vagy vászon lesz. A kötél összetartó és szétoszlato erővel bír, a mennyiben tudniillik vagy megkötésre, vagy — felkötésre használtatik. A vászon ronggyá válik, a rongy papírrá, a papír pénzzé, az pedig, ki ezt jogtalanul utánozza, sok országban kötéllel párosul. Ha tehát a szerény kendermag ennyi nagyszerű átváltozáson megy keresztül, nem valószínű é, hogy a tulvilágra is átjut, s utóbb talán épen ember alakjában kerül vissza a földre, ki aztán hihetőleg azért kerül bitóra, mivel kenderes származása illy halálra méltó tettekre vezérli őt. Szinte megijedünk állításunk merész eredetisége fölött, de e mellett még más példák is világosan szólnak.

Sok ember nem fér meg bőrében, s minden helyzetben rugdalózik; ki tudja, nem származnak é az ilyenek, lélekvándorlás útján, lótól, vagy más rugdalózó természetű állattól?!

Sok ember szinte bűdös az osztálygőgtől, s nem emlekeztet é ez akaratlanul is a bűdösbankára?

Mások faragatlanok, mint a görcsös bot; ugyan nem származhatnak é ezek valamely elhunyt csengeri vagy tyukodi ólmos bottól?

Leghatalmasb okunkat azonban utóljára hagytuk, s

ez maga is bizonyosan elég súlylyal birand állításunk igazságának bebizonyítására.

Ezen legfontosb ok — a leirhatlan hatalmu szönyomozás, mellynek ereje napjainkban még a gőz- és villanyerő hatalmát is tulhaladja, mert ezzel mindent lehet tenni.

Akarja ön, tisztelt olvasó, hogy Paris város magyar származásu legyen? Méltóztassék így okoskodni: Paris a Szajna két partján fekszik, Paris tehát annyit tesz, mint — páros város, tehát — magyar származásu.

A romaiak magyarok voltak, mert sokan éltek közőlök Markus névvel, s ez nem egyéb, mint — markos.

Szibéria tökéletes magyar szó, azaz — Subária, mivel ott, a nagy hideg miatt, mindig subában kell járni.

A finnek tós gyökeres magyarok, s hajdan finnyásoknak neveztettek, mivel az ós magyar hazából, nem elégülvén meg annak áldásival, kiköltöztek.

Ime, mily hatalmas a szönyomozás és illetőleg szószármaztatás, mert méltóztassanak elhinni, nyájas olvasók, hogy tudós nyelvbuváraink még ezeknél is sokkal merészebb következtetésekben gyönyörködnek.

Minél valóbbszinü tehát, hogy ezen hasonlítások:

ravasz, mint a róka,

ostoba, mint a lud,

egyenesen azt bizonyítják, hogy az illy hasonlításokkal illetett emberek hajdan mint rókák, vagy ludak élvezék e silány földi lét mulékony örömeit, s korábbi természeteket nem birták magokról, vagy uj alakjokról lerázni.

Mind ezek gondos megfontolása után ezekről győződünk meg:

A halál után uj élet veszi kezdetét.

Ezen tan nemcsak lelkes, hanem lelketlen lényekre és tárgyakra is szükségképen áll.

A lelkesek és lelketlenek közt kölcsönös átalakulás megy véghez, az előbbi állapotnak elfeledése mellett.

Mind ezekből pedig mulhatlanul azt kelle következtetnem, hogy a halál utáni élet semmi esetre nem érdektelebb a halál előttinél.

De mikép lehetne azon csodás és rejtélyes élet érdekes tömkelegéből egyes adatokat merítenem tisztelt olvasóim számára?

E kérdés elpattanásig kezdé feszítgetni gondolatim rengő hurjait, s szemeim leirhatlan kifejezéssel tapadtak az éjféli holdfény rezgő sugáraihoz, mikén örömet nyargaltam volna a tulvilágba, ha reménylhetém vala, hogy ismét épségben visszatérhetek, és tapasztalásaimat leirhatom.

Már csaknem erőszakkal akarék kínos gondolatim nyomasztó karjai közül kibontakozni, mert át kezdém látni hogy élve csakugyan nem juthatok a halál utáni élet forrásához, következésképp nem is meríthetek belőle, midőn rögtön olly visszaemlékezés villant át tüzelő agyamon, melyet száz meg száz csókkal szerettem volna elhalmozni.

Visszaemlékezém ugyanis azon kimondhatlan boldog időre, melyben „Rontó Pál“, „Stillfried“, „Rozsdás vitéz“, „Disznófejű kisasszony“, és egy darab vajás kenyér minden lelki és testi vágyaimat legnagyobb elragadtatásra hangolta. Emlékezém, hogy azon időben néhány öreg ur gyakran így szóla egymás közt:

„Olvasta ön —“

Bocsánatot kérek, az „ön“ még akkor nem volt föltalálva.

„Olvasta tekintetes barátom uram a „neuwiedi“ beszélgetéseket?“

„Nem.“

„Ah, azokat gondolja ön, melyek „Beszélgetések a halottak országában“ cím alatt jelentek meg?“

„Igen.“

„Azok igen mulattatók.“

„És csipősek.“

„Dehogy? Bizonyosan megszerzem, mihelyt Pestre megyek.“

„Most már nem lehet kapni, de én szolgálhatok vele.“

„Nagy köszönettel fogom visszahozni.“

E visszaemlékezés rögtön fölvidítá lelkemet, mert meggyőződém, hogy volt már valaki, ki a halál utáni életből is képeket tudott rajzolni; örömem azonban nem vala tartós, mivel eddig csak a lehetőséget tudám, de a véghezvitel eszközeit épen nem sejthetém, s ha már eddig mélyen gondolkoztam, úgy ezentul feneketlennek mondhatom elmém működését. — —

Előszó.

A rezgő hold sugárain vézna termetű felhő suhant nyitott ablakomon szobámba, s néhány arasznyi távolban lebegve megállapodott.

Keblem olly hangosan dobogott, hogy bizonyosan tulajdon szómat sem hallhattam volna, s hajszálaim olly makacsul ágaskodtak, mintha a fészű jótékony hatásu idomításában még soha nem részesültek volna.

Mit akart nálam e felhő? Talán munkáimból emelkedék, s most, záporrá változva, derekasan meg akar mosni? Vagy —

De a felhő megszólal —

Ugyan ki látott valaha illy csodát! Arra van ugyan példa, hogy a szamár is megszólal, de felhő!

Ha szép hölgy volnék, ugy azt hihetném, hogy Jupiter ismét felhő alakjában bohóskodni kíván. Vagy talán valamelly szép némben csillag kívánta csekélységemet így megörvendeztetni?

De halljunk szót.

A felhő hihetőleg megnyitá meg nem különböztethető ajakait, mert szörnyű dohányillat terjede felém, és így szóla:

Felhő. Halandó barátom, ne rettegj.

Istenem, milly elbizottság még a levegőben is! gondolám; az oszladozó természetű felhő engem halandónak merészel gunyolni, ámbár ő maga kevés pillanat alatt szét szokott oszlani!

Felhő. Halandó barátom, reménylem, hogy ismersz.

Iszonyu gőg! ugyan ki ismerhetne minden kőszá felhőcskét? Ez bizonyosan vagy rossz költő, vagy fiatal politikus fejéből párolgott föl a levegőbe.

Felhő. Talán rettegés némita el?

Ez már mégis sok! Ezen vézna felhő olly önhittséggel beszél, mintha minden zsebét legalább száz gyilkoló villám puffasztaná; bizonyosan valamely üres politikai szónoklatból huzák föl a napsugárok, hogy valamely kiszáradt mocsárt elevenítessenek föl vele.

Én (*kissé bizonytalan hangon*). Kihez van szerencsém?

Ennek ugyan befizettem!

Felhő (*némi szerény büszkeséggel*). Nem hittem volna, hogy olly hamar elfeledtél, miután hajdan hitelezőm voltál, s adósságomat maig sem fizettem le.

Megfoghatlan elméncségű felhő!

Én (*büszke szerénységgel*). Tévedni méltóztatik, én csak adós szoktam lenni, nem pedig hitelező.

Felhő. Tehát csakugyan nem ismersz?

Én. Helyzetemnél fogva olly alant állok, hogy a ma-

gosban levőkkel semmi összeköttetésbe nem juthatok; hát még a felhőkig ugyan mikép emelkedhetném? Testem és elveim nem olly könnyűk, hogy minden szellőcske magával ragadhatna.

Felhő. Ah, igazad van! Ti halandó emberek csak a testet ismeritek, s az igazság hangja idegen előttetek. Tudd meg tehát: én a garaboncás diák atya vagyok.

Ha éppen szüret volna, úgy azt kellene hinnem, hogy ezen felhő a hegyaljai zamatos mustból emelkedett, s kissé megrészegült.

Én. Ha már apa ön, és magyar felhő, úgy bizonyosan nem hibázok, ha tekintetes táblabíró urnak címezem tisztelt uraságodat?

Felhő. Csalatkozol, jó atyafi, nálunk örök igazság uralkodik, s annál fogva semmiféle bírákra nincs szükségünk.

Ez a felhő bizonyosan nem honi.

Én. Tehát nagyságos uram?

Felhő. Nálunk csak valódi nagyságot ismernek, annak pedig üres címre nincs szüksége.

Már bizonyosan Amerikából jó, valamelly rabszolgyarmatból, vagy a sveici uj tanodák gőzköréből, s azért beszél érzéseivel ellenkezően.

Én. Uram, ne szaporítsuk tehát a szót, hanem méltóztassék világosan nyilatkozni: miben lehetek felhőségednek szolgálatára?

Felhő. Már látom, hogy nem ismersz rám, kénytelen vagyok tehát épségben maradt földi részeimet magamra öltetni, mielőtt világosabban szólánék.

A felhő megrázkódott, és oszladozni kezdte. Rétegei-

ből először is nagy fekete szakáll fejt ki, és ez igen természetes vala, mert épületnél alap az első, a mai férfiaknál pedig derék szakáll. Ezt fekete frak és sárga keztyű követé, azután pedig pillanatnyi szünet, mintha a természet pihenni akart volna, alkotása legnevezetesebb részének befejezése után. Most vékony pálcika fejt ki arany lólábbal, melly híres táncosnő halhatlan érdemeit jelképezé, egyszersmind buzgó istenítőire emlékeztetvén. Végre a fénymázás cipő és fehér nadrág is láthatóvá lőn, s csak a koponya hiányzott, mi a felhő emberi származását minden kétségen tulhelyezé.

A felhő ismét megszólalt.

Felhő. Ne csodáld, barátom, hogy koponyát nem látsz testemen; életemben meggyőződtem, hogy az ész nemcsak elő nem mozdítja, hanem többnyire akadályoztatja a boldogságot, halálom óta tehát csak rejtve viszem magammal eszemet.

Hm, szinte azt kell hinnem, hogy igen sok illy gondolkozásu halott jár közöttünk, kik rendkívül boldogulnak mindenben, ámbár rejtve tartott eszöket senki nem láthatja!

Felhő. Hajdan magyar író voltam, és olly sok új lakóval szaporítám a halottak országát, hogy érdemeim némi jutalmul, éjjelenként a hold sugarain sétalovaglást szabad tennem. Így látám és lesém meg gyötrelmeidet, és mennyet poklot ostromló terveidet.

Én. Szerencsémnek tartom, hogy ön figyelmét magamra vonhatám.

Felhő. Majd elválík, hogy annak tarthatod é! Most figyelj.

Én. Halljuk!

Felhő. Mondám már, hogy író vagyok, azaz voltam, természetes tehát, hogy meghaltam, s hogy kortársaim elfeledtek, és még barátim sem emlékeznek rólam; én azonban mégis részvéttel viseltetem a hálátlan világ iránt. Mig éltem, arról vádoltak, hogy sok vizenyősséget irtam, és ime most záporos felhő alakjában bűnhődöm.

Én (*szónakozva*). Ön tehát pokolba méltóztatott jutni?

Felhő (*sohajtvá*). Illy lényeges titkait a tulvilágnak nem szabad elárulnom, s csak annyit mondhatok, hogy a hatalmas Hadur fegyvernöke minden elhunyt magyart rospontos szekéren tulvilágra szállít, hol azután vagy kéjben, vagy kínban részesül, s vagy nemesb, vagy nemtelenebb lénynyé változik.

Én. Csodálatos!

Felhő. Arról azonban értesíthetlek, hogy mi történik a tulvilágon, és ez oka mostani látogatásomnak.

Én (*meglepetve*). Valóban?

Felhő. Igen. Töprekedésidet megszántam, és Hadur engedelmével hozzád jöttem.

Én. Tehát külön lakhelyök van a magyaroknak a tulvilágon?

Felhő. Igen, mert a földön annyi mindenféle nép közt kell tengniök, hogy az örök igazság így kívánt nekik legalább némi kárpótlást nyújtani. Azonban Jupiter, Visnu, Vodan s egyéb tulvilági fejedelmek birodalmaival is nyílt közlekedésben állanak.

Én. Ez igen érdekes lehet. Ugyan, például, találkozott é már Hunyady László Cilleyvel?

Felhő. Oh, igen gyakran láttam őket együtt dohányozgatni, néhány török zultán társaságában!

Én. Hát Napoleon eljár é Hadur birodalmába?

Felhő. Oh, igen! A győri leventék harcias mulatozásiban gyakran gyönyörködik.

Én. És mit csinálnak az elhunyt „Rajzolatok“?

Felhő. Leginkább „Közlegényekkel“ mulatoznak.

Én. Mennyben, vagy pokolban?

Felhő. Természetesen mennyben, mert, míg éltek, ugyanis gyakran tűzbe jutottak.

Én. Bocsánatot kérek, azt tudom, hogy a magyar mennyet Hadur kormányozza, de hát a magyar pokolban ki az ur?

Felhő. Oh, ott tökéletes egyenlőség uralkodik, mert mind urak azok, kik ott tartózkodnak, s annyira megszokták a parancsolást, hogy engedelmeskedni nem is tudnának, és csak az elhunyt görcsös és ólmos botok tartják fön a rendet.

Én. És rendes társaságok is vannak a tulvilágon?

Felhő. De mennyi! Már szinte megijedtünk, hogy az alig született „Gyáralapító Társaság“ árnya is meg fog nálunk jelenni; szerencsére azonban csak a „Pesti kikötő-egyesület“ szállott le hozzánk.

Én. Mért méltóztatik ezt szerencsének nevezni?

Felhő. Mert minél fiatalabb a gyermek, annál alkalmatlanabb.

Én. Ugyan kérem, mit csinál Révay és Kazincy?

Felhő. Bottal várakoznak azokra, kik a szép magyar nyelvet elkorcsosítják.

Én. Hát Kölcsey?

Felhő. Épen tegnap folyamodott Hadurhoz, hogy sirban fekvő testét semmitse meg.

Én. Ugyan mért?

Felhő. Mert a politikai szónoklatok miatt mindennap háromszor is meg kell sirjában fordulnia.

Én. És —

Felhő. Az idő halad, órák lejár, és vissza kell térnem, kérdésekre tehát többé nem felelhetek. Most figyelj. Te azon töprenkedtél, hogy mit írj, és szerettél volna a tulvilági élettel megismerkedni, hogy arról íveket tölthess be. Ime, fogd e felhőtekercset, facsard ki belőle a vizet, és papírrá fog változni, mellyről furcsa eseményeket fogsz olvashatni az alvilágból, és különösen a magyar menny és pokol határai közül. Azokat minden kimélet nélkül közönség elébe bocsáthatod, és ígérem, hogy minden hónapban hasonló csomót fogok íróasztalodra tenni.

Én *(örömmel)*. Hálám —

Felhő *(büszkén)*. Nincs szükségünk halandó hálájára. Tudd meg azonban egyszersmind, hogy mi tulvilágiak nem vagyunk olly egyoldaluak, mint ti porfiak, kik mindjárt sárral dobáljátok egymást, ha ellenkező véleményt kimondani vakmerősködtök; azért tehát minden szépítés, vagy himezés hámozás nélkül add ki iratainkat, mert ha ezt nem teljesíted, úgy az első kötet megjelentése után tüstént elviszem tőled a többi kéziratot, és más kiadót keresek.

Én *(csodálkozva)*. Tehát önök is olvasni méltóztatnak?

Felhő. Oh, igen! A mennyben azért, hogy boldog-

ságunkban el ne bizzuk magunkat; a pokolban pedig, hogy bűneinkért szenvedjünk. Valamennyi könyv és hirlap rendesen jár hozzánk.

Én. Csodálatos! Pedig egy előfizetési névjegyzékben sem olvastam még tulvilági címeket.

Felhő. Az igen természetes, mert mi azon postai előfizetők közé tartozunk, kik az illető szerkesztők és kiadók előtt mindig ismeretlenek maradnak.

Én. Ah, értem!

Felhő. Intésemet hallád. Most tehát élj boldogul, és szavaimat hiven teljesítsd. —

A felhő kiröppent az ablakon, sajátyszerű tulvilági dohánybúzt hagyva szobámban, melyre nagyot prüsszenték, és szemeimet ásítva dörzsölém.

Bizonyosan álom volt az egész rendkívüli kaland, gondolám, de — az irattekercs csakugyan kezemben volt. Örömem e felfödözésen olly nagy vala, mint midőn először olvasám nevemet nyomtatva; akkor azonban még ezerszerre jobban örvidenék, ha reménylenem lehetne, hogy nyájas olvasóim legalább nem fognak boszankodni, midőn a „Magyar titkok“ után e soraimban velem ismét találkoznak.

Ime, ez azon igénytelen képecskék származásának rövid története, mikből szerény mulattató csarnokot akarok tisztelt olvasóim időöltésére alkotni. Céлом: nevetve neveltetni, s vagy egyszersmind javítani, vagy legalább nem rontani. Kimélni nem fogok senkit,

és semmit, kiben és miben rosztat vagy nevetségst látok, mert nem ismerek sem emberben, sem ügyben olly nagyszerűt, melly minden árnypon-
tot tökéletesen nélkülözne, és egyszersmind nem ismerek olly okot, melly az illy, bármilly parányi, árny-
pont szellőztetését s szatirai elemezését tilt-
hatná. — —

A felhőtekerceset tehát úgy iparkodtam kifacsarni, hogy ne legyen ugyan vizenyős, de — szárazzá se váljék. Ha ezt elérnem sikerült, úgy annak egész érdemét illő szerénységgel magamnak kérem érdemül felrovaťni; ha ellenben rosztat üt ki a műtétel, úgy előre is minden ócsárlást a tulvilágiak nyakába zakkantok. —

És már most szóljanak magok a tulvilági képecskék, miket a magyar menny és pokol boldog s boldogtalan lakosi, utódaik kedveért közakarattal készítettek, és nyilvánosságra szántak. —

I.

Nem fizetünk.

(Iszapos táj a világ végén, több emberi és állat-árny a semmiségbe csüngött szellemi lábait, és olly türelmesen várakozik, mint éltében a sült galambra. A semmiség tulsó oldaláról roskadozó előfogatos, vagyis rospontos szekér közelít, s Hadur fegyvernőke csipős ostora alig bírja haladásra csipdesni a fáradt tátosokat. Végre azonban átér a szekér és megállapodik).

ELSŐ JELENET.

Fegyvernök. Emberi és állat-árnyak.

Fegyvernök. Mennydörgettét, mennyi csócselék már ismét! Alig győzöm őket átszállítani. Talán háboru van Magyarországon, atyafiak?

2*

1. Árný. Nem.

Fegyvernök. Hát mért haltok meg olly nagy számmal?

1. Árný. Hirszomj ölt meg bennünket.

Sokan. Minket is.

Fegyvernök. Fizessetek, és kuporodjatok a saráglyába, ti olly könnyűk vagytok, hogy cérnaszálon is hínázhatjátok magatokat. Ide a vitelbért.

(Az árnyak fizetnek és helyet foglalnak a saráglyában, melly meg sem billen terhök alatt).

2. Árný. Mi ötvenen éhség miatt haltunk meg.

Fegyvernök *(csodálkozva)*. A gazdag Magyarországhban?

2. Árný. Megyénkben a földesurak vesztegetésre költötték pénzüket, és annálfogva gyámolításunkra semmijök nem maradt.

3. Árný. Ránk ellenben annyit költöttek, hogy borozás közben agyonvertük egymást.

Fegyvernök. És ezen ellenkező csapások ugyanazon megyében történtek?

Sok árny. Igen.

Fegyvernök. Szörnyűség! És mért tették ezt azon urak?

3. Árný. Hogy ismét megmaradhassanak azon széken, mellyen addig kényelmesen ültek.

Fegyvernök. És mindig csak ülnek?

4. Árný. Igen.

Fegyvernök. Nektek pedig állanotok kell?

4. Árný. Igen, de akkor mégis fekszünk, midőn bo-

toztatnak bennünket, melyt kegyelmet jól drágán kell megfizetnünk.

Fegyvernök. Soha bizony! Mennyire megváltozott a világ! Midőn még földön jártam Hadurral, akkor a botnak nagy Magyarorszáiban két vége volt. — Hát még ki van itt?

5. Árný. Mi négyen kisasszonyok vagyunk, mindnyájan tánc miatt haltunk meg, mint a jótékony-ság vértanúi.

Fegyvernök. Micsoda?

5. Árný. Igen, mi jótékony cél előmozdítására táncoltunk, mert a mai világban ingyen senki nem segít embertársán.

6. Árný. Én katona voltam —

Fegyvernök (*hirtelen*). Harcban haltál meg?

6. Árný. Oh, most már csak tollal viselnek háborút! Engem rántott csirke keresztcsontja ölt meg, melytorkomon akadt.

7. Árný. Én gyorskocsi előtt mint ló szolgáltam Magyarorszáiban legjobb országutján, és egy kis nyári eső után sárban fultam meg.

8. Árný. Én orvos voltam, s engem a halál mérő irigységből kaszált le, mivel igen sok munkát adtam neki.

9. Árný. Én magyar újság voltam, és azért kelle meghalnom, mivel Magyarorszáiban már minden ember megmagyarosodott, és annál fogva két új német lapnak kelle megindulni.

10. Árný. Én külföldi nemesített vadászeb voltam, s haláloamat az okozta, hogy tyuklevesem egyszer rendkívül sótalan volt. Ezer forintjába kerültem gazdámnak.

11. Árny. Igaz, ezt én is bizonyíthatom, mert jobbagya voltam ugyanazon uraságnak, s meghülés miatt haltam meg, mert, öt forintnyi adóbeli tartozásom miatt, tél közepén ablakomat és ajtómat a faluházba vitték.

12. Árny. Én a „Debreceni ripók“ vagyok, s a nemzeti színpadon haltam meg, mivel nagyon is sok volt bennem az élet.

13. Árny. Én megszegett böcsületszó vagyok, s ötven társammal egyszerre haltam meg, mivel egy kis társaságban csak azért hágott nyakunkra ötven ember, minthogy a honi szivar helyett külföldit kívánt elfüstölni.

Fegyvernök *(boszusan)*. Tehát olyan magyarok is vannak már, kik a hazát és böcsületszót egy pipa dohányra sem böcsülik?!

14. Árny. Én tekintetes ur vagyok, unalmamban haltam meg, és nem fizetek.

Sok Árny. Mi is, és mi sem! Nem fizetünk!

Fegyvernök. Ugy hát itt maradtok.

Sok Árny. Majd elválík! Nem fizetünk!

(Ezen ismert jelszóra számos elhunyt természetes fütykös és ölmos bot neki rohan Hadur fegyvernökének, és a nem fizetők erővel a szekérre rohannak).

VÁLTOZÁS.

(Pompás elfogadási terem Hadur lakásán, sok boldog árny, és olyanok is, kik boldogokká kívánnak lenni. Egyébiránt bővebben nem kell a színhelyet leírunk, mert valamint az első jeleneté, úgy ez is a borítékrajzon világosan látható).

MÁSODIK JELENET.

Hadur. Udvaroncok. Fegyvernök. Tömérdek árny.

Hadur *(méltósággal)*. Minő zaj ez?

Sokan. Nem fizetünk!

Fegyvernök. Ezen árnyak lelkeknek akarják ugyan magokat tekintetni, mint más böcsületes szellemek; de fizetni nem akartak, és erőszakkal törtek kocsimra, számtalan elhunyt görcsös bot segélye által.

Udvaroncok. Hallatlan merény!

Hadur. Mért nem akartok fizetni?

1. Árny. Mert tekintetes urak vagyunk.

Hadur. Nincs pénzetek?

Sokan. Van.

Hadur. Hát hová teszitek, ha nem fizettek?

2. Árny. Lóra.

3. Árny. Kutyára.

4. Árny. Kártyára.

5. Árny. Szabad választásra.

Hadur. Minő uton jár lovatok?

6. Árny. Azon, melyet a paraszt ingyen csinál.

Hadur. Mire használjátok a kutyát?

7. Árny. Vadászatra, azon telken, melyet a paraszt szorgalma termékenyít meg.

Hadur. Minő pénzt tesztek kártyára?

8. Árny. Azt, melyet jobbágyaink munkája teremti ki a földről és földből.

Hadur. Hát a szabad választásra miért adtok pénzt?

9. Árny. Hogy elmondott szolgálatiért a parasztot kalodába zárathassuk, és megbotoztathassuk.

Hadur. És mind e mellett még azért sem akartok fizetni, hogy a boldogok örök országába juthassatok?

Sokan. Nem fizetünk!

Hadur. Hálátlanok, halljátok itéletemet!

Mind. Halljuk! Halljuk!

Hadur. Hű fegyvernököm! Lovaid sok haszontalan terhet szállítottak már szellemi birodalmunkba, illő tehát, hogy új átalakulásnak örvendjenek. Fogd ki őket a hámból, s feledve eddigi helyzetüket, tüstént ezen nem fizetők szerepét vállalják föl a felvilágon; ezen tekintetes árnyakat pedig fölváltva sorban fogd szekered rudja mellé, hogy a teherviselésben legalább itt részesüljenek; a füttykösök ellenben mint vércsék térjenek vissza a felvilágra, s halált sivítsanak mindazok füleibe, kik illy durva eszközökhöz nyulnak. Származásukban e szerint nem fognak többé büszkélkedhetni a nem fizetők. Ezzel történik akaratunk!

(Dörgés, csattandás, jajgatás).

II.

Makandal.

(Társalgási terem néhány figefa alatt, jelöl, hogy divatos társalgási teremben a hölgyek rövid idő múlva Éva anyánk divatját fogják utánózni, s egy két figefalevéllel is beérendik, az arszlánok pedig olly nyestetlenek lesznek, mint a figefa törzsöke).

Urak. Hölgyek. *(Természetesen csak árnyaik, mit egyszer mindenkorra megjegyestetni kérünk, mert a tulvilágban csupán elhunytak lelkeivel vagy árnyaival találkozhatni. Itt egyszersmind meg kell még jegyezniük, mikép azt, hogy a magyar mennyben vagy pokolban mennek é véghez jeleneteink, csak igen ritkán fogjuk világosan kimondani, hogy a tisztelt olvasó kedve szerint határozhassa azt meg, s mivel nem akarjuk, hogy némelly élők világosan elkárhözra lássák azokat, kiket örök boldogságban uszni hisznek).* Jó ízlés.

1. Hölgy *(ástt)*. Milly hosszú az idő.
2. Hölgy. Kiállhatlanul unalmas.

3. Hölgy. Mintha valamely felvilági tejfölös estélyen mulatnánk.

1. Ur. Ah, épen most érkezett egy divatújság, méltóztatnak velem parancsolni?

Hölgyek. Csak a divatról ne olvasson ön, mert azt itt nem igen használhatjuk.

1. Hölgy. Táncvigalomról sem, mert árny létemre is boszankodnom kell, ha más szépek kecsseit magasztaltatni hallom.

(Meg kell jegyezniünk, hogy tulvilágon még a pokolban is minden árny őszintén kénytelen beszélni, s a tettetésnek soha nem lehet helye).

1. Ur *(olvas).* „Nemzeti színház —“

Mind. Halljuk! Halljuk!

1. Ur. „Brussi kisasszony és Guerra ur jutalmaul adott: „Makandal“, némajáték egy fölvonásban, melynek ez volt érdekes tartalma: Makandal, fiatal szerecsen, Amerika egyik szigetén lakván, hajótörés alkalmával megmenti az Ida életét, s azt hiszi, hogy általa szerettetik. Később azonban Makandal megtudja, hogy Ida iránta csak hálát érez, és nem szerelmet; boldogtalan szenvedélyét leküzdeni nem bírván, s a hölgy nélkül nem élhetvén, megmérgezi magát olly virág által, melynek életölő hatalmát jól ismeri.“

1. Hölgy. Hallatlan!

2. Hölgy. Ugyan mikép lehetne mindezt szó nélkül kifejezni?

3. Hölgy. És eltáncolni?!

2. Ur. Ez épen olyan, mintha valaki a fű növéseinek előmenetelét zongorán akarná eljátszani.

3. Ur. Vagy mintha valaki bógón azt akarná kifejezni, hogy valamelly engedetlen gyermek nem korbácscsal, hanem veszzővel fenytetett meg.

Jó izlés. Hja, pedig a mai művészek a felvilágon még ezeknél is furcsább tartalmat ragasztanak csalételül vonó és kalapáló működéseik homlokára; sőt olyanok is vannak, kik Lengyelország elbukását hegedűn játszották el, és sokan találkoztak, kik mind e mellett is rendes okos lényeknek tartották őket.

4. Ur. Szörnyü fonákság!

1. Hölg y. Kit van szerencsénk önben tisztelnünk?

Jó izlés (*udvarias bókkal*). Én a jó izlés vagyok.

Urak. Örvendünk. A felvilágon, mig éltünk, nem volt szerencsénk önnel találkozhatni.

Hölgyek. Nekünk sem.

Jó izlés (*sohajtra*). Elhiszem, mert én a természetesség körében tartózkodtam, önök pedig csak „finom“ körökben leheltek, hol mostoha testvérem, a fonák izlés uralkodik.

Mind. Ah, volt hozzá szerencsénk, minden gyönyöreinket annak köszönhetjük.

1. Hölg y. De ugyan mikép jutott ön ide?

Jó izlés. Egy igénytelen falusi hölg y keblében volt utóljára szállásom, s e hölg y, szüléivel Pestre utazván, a nemzeti színházat szerencsétlenségemre épen azon este látogatá meg, mellyen „Makandal“ eltáncolása által mozditaték ott elő a magyar nyelv és nemzetiség. Mostoha testvérem győzelmet vitt ki a kis falusi egyszerűség tiszta keblén, és én szörnyet haltam.

1. Hölg y. Ah, ön jelen volt azon előadáson, ez de-

rék, ugyan méltóztassék elmondani, mikép ment az véghez.

Mind. Igen igen kérjük!

Jó izlés. Szívesen, ámbár a rajtam ejtett sebeket ismét föl fogom az által szaggatni. Makandal —

1. Ur. De mért épen Makandal? Mi fejezte azt ki, hogy épen ennek kellett a hős nevének lenni?

Jó izlés. Ő fák alatt andalgott, ezen fák pedig makktermők is lehettek volna, s így igen természetes a Makandal név, mi egyszersmind, most divatozó szónymozási és származtatási szabályink szerint, azt bizonyítja, hogy ezen szerecsen magyar családból származott. Tehát Makandal szerecsen —

1. Hölgy. De mért épen szerecsen?

Jó izlés. Mert ha szép fehér arszlán lett volna, ugy senki nem hihetné, hogy pusztá szigeten szerelmét a szép hölgy megvethette volna.

2. Hölgy. A sziget tehát pusztá és lakatlan volt?

Jó izlés. Igen.

2. Hölgy. E szerint nem hihetem, hogy szerecsensége dacára is megvethette volna szerelmét a szép hölgy.

Hölgyek. Mi sem hiszszük! —

Jó izlés. Tehát Makandal szerecsen hajótörés alkalmával Ida francia hölgy életét megmenté —

1. Hölgy. De mért nevezteték épen Idának?

Jó izlés. Mert tánc közben mint inda foná körül Makandalt, és így igen valószínű, hogy ezen francia hölgy tulajdonképen magyar kisasszony volt.

1. Hölgy. Milly időben vette kezdetét a némajáték?

Jó izlés. Bizonyosan nappal, mert Makandal gyertya

nélkül lépett föl, s mindjárt egy lábra állott, mi által világosan bizonyította, hogy fényes nappal van, mert sötétben két lábon is alig boldogulhat az ember. Ezután karjaival a tenger felé mutat Makandal, egy lábon növekedő gyorsasággal forog, végre a légben lebegő lábát még magosabbra emeli, és rögtön földre bocsátja, karjait pedig lehorgaszta. Ez azt jelenti, hogy a hullámok derekasan megforgaták, s végre elsüllyeszték a hajót, ő pedig Idát megmenté, és a partra fekteté.

1. Hölgy. Világos!

Jó izlés. Ezen megmentés épen napkeletkor történt —

2. Ur. Ez is tánccal fejeztetett ki?

Jó izlés. Természetesen! Makandal előbb aprókat, s azután nagyokat ugrott és mosolygott, mi azt mutatá, hogy a sötétség, melly miatt eleinte csak vigyázva lehetne ugrálnia, már eltűnt, és a nap mosolygott. Tudatván e szerint a sokérdemű közönséggel, hogy Idát napköltekor menté meg, magosra ugrás közben lábait hétszer dörzsölé össze, mi azt jelenti, hogy Ida már kidörzsölhette volna szemeiből az álmat és jöhetne. Ida csakugyan meg is jelenik, még pedig lábujhegyen, annak jeléül, hogy már semmi bágyadtságot nem érez, s ekkor Makandal meggyőzi a közönséget arról, hogy ő Idát forrón szereti.

1. Hölgy. Mikép fejezi azt ki Makandal?

Jó izlés. Ida többször körül lebegi Makandalt, s ez mégsem látja meg őt; világos tehát, hogy rendkívül szerelmes, mert mindnyájan tudjuk, hogy a szerelem vak.

Mind. Ah, helyes!

Jó izlés. Végre megpillantja őt, s nagyokat ugrik, és Ida hasonlókép cselekszik, azon különbséggel, hogy ő mindig bal lábát nyújtja ki a messze távolba, míg Makandal jobb lábát jártatja a levegőben. Az éles elméjü néző ebből mindjárt sejtheti, hogy nem uralkodik köztük rokonszenv, s hogy Ida szíve a messze távolba sovárogo vissza.

Mind. Világos!

Jó izlés. Makandal azonban, mivel a szerelem vak, ezt nem látja, s makacsul hiszi, hogy Ida által forrón, vagy legalább melegen szerettetik, mit azzal fejez ki, hogy egyik lábával előre, s a másikkal hátra rug, és fejével negédesen bólintgat, mi táncnyelven azt jelenti, hogy szé-nája legjobb rendben van. Később azonban megtudja, hogy Ida iránta nem szerelmet, hanem csak hálát érez; mert a szép francia hölgy igen magosra emeli lábát, mi azt jelenti, mit a magosan függő szőlő a rókának jelentett. Ámde boldogtalan szerelmét mind e mellett sem tudja leküzdeni, és Ida nélkül nem élhet —

1. Hölgy. Milly jelekből gyanítja ezt a közönség?

Jó izlés. Oh, azt világosan láthatja mindenki, mert Makandal folyvást nagyobbakat ugrik, és mindig dühösebben forog, végre pedig nadrágát térdén elrepeszti, kétségbevonhatlan jelöl, hogy szíve megreped.

Mind. Szegény szerencsétlen!

Jó izlés. Iszonyu kétségbeeséstől osztoroztatva, körben rázza magát, és egész testét iszonyu forgásban lódítja mindenfelé, jelöl, hogy silány életét le akarja rázni; e célból tehát mérges virágból mérget lehel, és a

kemény szivü hölgy lábai előtt végső lehelete remegő ajakin kitáncol,

Min d. És Ida?

Jó izlés. Iszonyuan sajnálja őt, mert lábát hátra, testét pedig előre hajlitja, jeléül, hogy a sors titokteljes végzéseit előre nem láthatjuk!

Min d. Szegény Makandal!

III.

Vezérek és vezércikkek.

Hunyady János. Mahomed. Napoleon.
Vezércikkek.

Hunyady. Barátim, hiában vitázunk, egyikünk sem értette jól mesterségét, azért nem lett törekvésinknek állandó sikere.

Mahomed. Rettentem é valaha vissza veszélytől?

Napoleon. Mikor kinnéltem erőmet?

Hunyady. Mind ezt én sem tettem, és mind a mellett még is igaz marad előbbi állításom.

Mahomed. De ugyan miben hibáztunk?

Hunyady. Te népednek hizelegtél.

Mahomed. És e miatt kárhoztatsz!

Hunyady. Igen, mert valamint a méz a gyomrot megrontja, úgy az édes szó a lelket gyöngíti meg, s ki nemzetnek hódol hízélgéssel, az erejét bénítja meg és sirtás számára.

Napoleon. Ugy hiszem, én nem érdemlem e vádat?

Hunyady. Oh, nem, te egészen ellenkező hibába estél.

Napoleon. Valóban?

Hunyady. Te megvetéd népedet, s jogait kiméletlenül tiportad el.

Napoleon. Mit ér a tömeg ezen képzelt joga! Nem nyújték é neki elég kárpótlást a dicsőség által, ezen haszontalan agyrémért?

Hunyady. Épen nem, csak szemeinek világát vakítád el a nagy fénynyel.

Mahomed. De ugyan miből állott a te hibád?

Hunyady. Rendkívül szerettem nemzetemet.

Mahomed. Mikép fajulhat ez hibává, derék barátom?

Hunyady. Mert ezen indulatomnál fogva, csak nagyobbitásra volt gondom, és a megszilárdítást elmulasztám.

1. Vezércikk. Vigasztalódjál, János apánk, most

már bezzeg boldogabb a haza, mert nagyobbításra senki nem gondol.

2. Vezércikk. Ne busulj, nagy Mahomed, néped szerencsés lesz, mert most senki nem hizeleg neki, sőt annyira megszelídítették, hogy már minden idegen is cérnaszállal rángathatja mozdulatokra.

3. Vezércikk. Derítsd föl homlokodat, dicső Napoleon, mert vakító dicsőségben nem részesül többé néped, valamint megvettetést sem érez, mióta az elégyűtség magasztos erényét megszokta, s hiszi a mit nem lát, mikép az irás parancsolja.

1. Vezércikk. Te azonban mindenek fölött örvendj, édes János apánk, mert nemzeted mostani vezérei nem szeretik oly igen tulzásig e bálványodat, határait nem tágitják, nem hizelegnek neki, és nem viseltetnek iránta megvetéssel.

Hunyady. Kik vagytok ti, csodálatos árnyak, s mit jelentnek rejtélyes szavaitok?

Mahomed. Uj próféták szellemei vagytok, s a világ boldogítása után pihenni szállottatok hozzánk?

Napoleon. A diadal istenének dicső homlokából patantatok világra, s irigy hitszegés által jutottatok az árnyak országába?

1. Vezércikk. Mi mindnyájan vezércikkek vagyunk.

Hunyady. Ezt nem értem.

Mahomed. Talán valamely uj címe ez a világ mostani profétáinak?

Napoleon. Vagy megszűnt talán a böcsületrend, s helyette azt alkoták, mellyről magatokat címezik?

2. Vezércikk. A próféták dicsősége immár meg-

szünt a földön, s nemcsak a jövődöt nem tudják felföldözni a népvezérek, hanem a napi események magyarázása iránt sincsenek magokkal tisztában.

3. Vezércikk. Kebelén most is látható néped számtalan tagjának azon rend, melyet említél, nagy hódító; böcsülettel dobog é minden rendjel alatt a szív, azt csak a mindenható tudja. Egyébiránt minket nem hatalom, hanem gyöngeség alkotott.

1. Vezércikk. Hogy címünket nem érted, bajnok vezér, annak oka az, mert napjaidban tettekkel rová le a magyar tartozását az időnek.

Hunyady. És most?

1. Vezércikk. Ir.

2. Vezércikk. Beszél.

3. Vezércikk. Határoz.

1. Vezércikk. És életének ezen három jele bennünk vezércikkekben nyilatkozik.

Hunyady. Szóljatok világosabban, mi ada nektek lételt, mi tartá fön bennetek az életet, és mi szállta ide az árnyak roppant birodalmába?

1. Vezércikk. Ismétlem, a gyöngeség ada nekünk lételt. Századokig tartott hódító küzdéseiben kifáradt a magyar, és századokig aludt, míg végre olly világ terült el fölötte és körülötte, hogy szemei megnyiltanak; s a színhalott fölébredett. A szokatlan fénytől azonban szemei kápráztak, és a szabad állástól elszokott lábai tántorogtak alatta.

Hunyady. És nem akadt ügyes vezérok?

1. Vezércikk. Oh, igen! Az, ki a világot meggyújtá, biztos irányt adott a magyarnak, de a hol hires

orvos támad, ott a kuruzslók sem maradnak el. Több ember fáklyát gyujta az említett világ tüzénél, s a tömegek ezeket kezdék követni, mert a szövétnekek szurokfüstje jótékonyan hatott a tiszta világosság fényéhez nem szokott szemekre, s egyszersmind a gyöngék botlásait eltakarta.

2. Vezércikk. Így botorkált előre félhomályban és fojtó füst közt a magyar, s ezen elgyöngülés minket szült. Bennünk és általunk szólottak a néphez, kik a nagy vezér tiszta fényét füstjökkel elhomályosítani törekedtek.

Hunyady. Hallgatott szavukra a nép?

1. Vezércikk. Mélyen hallgatott, mert a hallgatás sokkal kényelmesb a beszédnél, s ebből aztán azt magyarázák a bölcsek, hogy a hallgatás — megegyezésnek jele, és mi egymásután szaporodtunk.

Mahomed. Bizonyosan hizelkedtetek a többségnek, különben hangosan ellenetek nyilatkozott volna.

2. Vezércikk. Épen nem, mert ugyan ki tehet arról, hogy mindig az volt meggyőződésünk, miben történetesen épen a többség is gyönyörködött?

3. Vezércikk. Az igazsághoz mindig szigoruan ragaszkodtunk, és senkit nem törekedtünk elnyomni.

Napoleon. Mivel bizonyíthatjátok azt be?

3. Vezércikk. Mindig több dicséret, mint gáncs követte szavainkat.

Hunyady. E szerint igen sok hasznót hajtottatok?

1. Vezércikk. Elbizottság nélkül mondhatjuk, hogy nekünk csakugyan igen sokat köszönhet az ország. Mindenek előtt meggyőztük arról, hogy csak akarnia kell, és mindent kivihet.

2. Vezércikk. Az nem a mi hibánk, hogy még eddig nem akart akarni.

1. Vezércikk. Meggyőztük arról, hogy egyedül csak azt fogadja el, mit mi nyújtunk neki, mert minden egyéb maszlag.

2. Vezércikk. Az nem a mi hibánk, hogy még eddig, elháríthatlan akadályok miatt, semmit nem nyújthattunk neki.

1. Vezércikk. Világosan bebizonyítottuk, mikép minden ohajtásunk egyedül a haza boldogításában összpontosult.

3. Vezércikk. Tehetünk é mi arról, hogy ohajtásink igéi testté nem válhattak?!

1. Vezércikk. Ugy van, s miután erről sokan akaratunk ellenére meggyőződtek, halálunk gyászos pillanata bekövetkezett, s most itt vagyunk, dicső vezérek, hogy köztetek helyet foglaljunk.

Hunyady. Szavaitokból azon következtetést kell kivonnom, hogy hibátok még a mienknél is nagyobb. Legrosszabb vezér az, ki mindent egyszerre kockáztat, s részletes diadalokkal nem elégszik meg, mellyek az általános nagy győzelmet előkészítik, és utóbbra bizonyossá teszik. Vakmerő kockáztatás csak a közlegénynél erény, de a vezérnél mindig bűn. Egyébiránt ti szántottatok és vetettetek, s nem kellett volna kétségbe esnetek, mivel egyszersmind rögtön aratásban nem részesülhettetek, mert a jó mag elébb utóbb kikel, s megtermi üdvös gyümölcseit.

IV.

Megbukott Ördög.**Hadur. Ördög. Árnyak.**

Hadur. Mi hoz téged boldog birodalmam tróncsarnokába, oh, gonosz szellem?!

Ördög (*lefüggő bajuszát szomorúan félre törli ajakról, hogy könnyebben szólhasson*). Panaszaim nagyok, mint a Táttra, és mélyek mint a Balaton; fájdalom égető, mint a pokol tüze, bánatom keserű, mint a mérges asszony kertében termett torma.

Hadur. Gondold meg, hol állasz, és ne szaporítsd a szót.

Ördög. A magyar mennyben állok, hatalmas Hadur, és épen azért hosszasan kell beszélnem, mert bizonyosan egy magyar sem kíváncznék boldog birodalmadba, ha tudná, hogy itt nem szabad sokat beszélnie; sőt meg vagyok győződve, hogy ezen kegyes árnyak inkább

az én birodalmamba költöznének, ha azt tapasztalnák, hogy itt a szólásszabadság korlátoztatik.

Mind. Éljen!

Hadur. Az őserőre mondom, nincs és nem volt nemzet, melynek mennyében még a gonosz szellemek fejlődme is éljenre számolhatna, ha népszerűen beszél; de mi ennek csak örvendni tudunk, derék magyar árnyaink, mert mindig azt ohajtjuk, hogy fényes trónunk előtt mindenki bátran és szabadon mondja ki véleményét, s azért a gonosz szellem is minden tartózkodás nélkül nyilatkozhatik.

Mind. Éljen! Éljen!

Ördög *(félre)*. Lám, bizony a hatalmas Hadurnak is tetszik az éljenzés, de így illik az a magyarok istenéhez. *(Hangosan)*. Szólni fogok tehát kegyes engedelmeddel, hatalmas Hadur.

Mind. Halljuk! Halljuk!

Hadur. Csöndesség!

(Ezen intésre a zaj szokás szerint növekszik, de kevés pillanat alatt ismét szokás szerint magdtól lecsöndesül).

Ördög *(kőrmös kezeivel a levegőt indulatosan szeldelve, mi által szónoki ügyetlenségét palástolni törekszik)*. Én ármány magzata vagyok, s a tátosok Ördögnek neveztek el; rendeltetésem vala az embereket, s különösen a magyarokat roszra csábítani, hogy hatályos küzdelem által annál nagyobb érdemeket szerezhessenek az örök boldogságra.

Hadur. Ezt tudjuk —

Ördög *(hirtelen szavába vág)*. Bocsánatot kérek, de ezt mégis el kelle mondanom, mert az emberek gyü-

léseiben tanultam, hogy bevezetésül mindig olyanokat kell hosszasan elmondani, miket már mindenki tud.

1. Árny. Helyes! Ez ősi szokás.

Mind. Halljuk!

Ördög. Mindenek előtt azt kell panaszképen megemlítenem, hogy az emberek nevéből egy bötüt, minden törvényes ok nélkül elsikkasztottak, s röviden csak ördögnek neveznek, ámbár ők magok rendkívüli buzgósággal hosszunál hosszabb címek után kapkodnak.

Hadur. Ez szót sem érdemel, mert derék magyarjaim most majd minden szót megkurtítanak; hajdan a szomszéd birodalmakból csipdestek el egyes részeket, most pedig szavaikon gyakorolják ezen szenvedélyöket. Ezen meg kell nyugodnod.

1. Árny. Ugy van, hiszen velem is illyesmi történt. Engem cselekvésnek neveztek, míg éltem, s utóbb tényre kurtítottak, min annyira busultam, hogy meghaltam; mit azonban már megbántam, mert hallottam, hogy azóta igen kevés a cselekvés Magyarorszáiban.

Ördög. Továbbá, legnagyobb bosszúsággal tapasztalám, hogy a szegény, nyomoru, ügyefogyott emberek jobbadán szegény ördögöknek neveztetnek; gazdag ördögökről azonban senki nem tesz említést. mintha bizony csak a szegény ember lehetne ördögé!

Hadur. Rövid látásu gonosz szellem, hiszen ennek inkább örvendened kellene; mert az ugynevezett szegény ördögök haláluk után ugysem igen kerülnek körmeid közé; így tehát legalább azzal kérkedhetel, hogy életökben nevedet viselik, míg azok többnyire láncaidba kerülnek,

kikre életök folytatában, egyéb számos címök miatt, nem fér föl neved.

S o k a n. Ugy van, mi életünkben mindnyájan szegény ördögöknek neveztettünk, s ezen egy címet valóban kár tőlünk irigyleni.

2. Árny. Ezek mind olly alaptalan panaszok, minőket életemben kelle hallanom a fontolók részéről, midőn az ellenzéki oldalon ültem.

Ördög. Még azt be kellene előbb bizonyítani, hogy olly érdek vagy alap nélküliek voltak é szavaim, mint azok, mellyek ellened hozattak föl életedben, oh, nemes árny!

2. Árny *(büszke öntudattal)*. Ám lépjen föl valamely fontolva haladónak árnya, és szóljon!

(Mély csönd, azután csöndes sajtás, melly azonban olly hangos, hogy néhány pillanatig senki nem juthat szóhoz).

2. Árny. Talán egy sincs itt?

S o k a n. Nincs! Nincs! Nincs!

H a d u r. E szerint csak saját birodalmadban fogsz kedvelt árnyunk állításának valódiságáról meggyőződhetni; addig pedig bátran hitelt adhatsz szavainak, miknek igazságáról mi magunk kezességek. Van még szólani valód?

Ördög *(boszusan)*. Annyi, hogy azt, mit eddig mondék, még kezdetnek sem nevezhetni. Egészen megbuktam az embereknél, semmi böcsületem nincs köztök.

2. Árny *(hirtelen)*. Szót kérek!

Mind. Halljuk!

2. Árny. Ezt rágalomnak kell nyilatkoztatnom, mert én egészen ellenkezőt tapasztaltam az életben, melly, mint

mindnyájan tudjátok, jobbadán a tanácskozás zöld asztalai mellett folyt le. Valahányszor az emberek másképp beszéltek ott, mint éreztek, s e miatt valaki által megszólítottak, mindig így menték magokat: hiszen az ördögnek is gyertyát kell gyújtani! Ha már most meggondoljuk: hány ember beszél ott meggyőződése ellen, úgy világos, hogy ezen gonosz szellem tiszteletére éjjel nappal tömérdek gyertya ég Magyarországon.

Mind. Világos!

Ördög (*lólábával mérgesen rugva földre egy pihenő szürke felhődarabot*). Bocsánatot kérek, tiszteletre méltó árny, de te ezt nem értheted, mert csak szolga voltál a zöld asztalok körül. Tudd meg tehát, hogy az csak üres szólásmód, mert minden kétértelmű, azaz kettős véleményű, vagy köpenyforgató ember oly nagy ellensége a világosságnak, hogy készebb a gyertyát megenni, mint meggyújtani, és ez az oka, hogy Magyarországon gyertyánál nem igen szoktak tanácskozni, sőt még az utcákat is csak annyira világítják ki, hogy a világosság hiányát látni lehessen.

Hadur. Azért neked mégis tömérdek dolgod van az emberek közt, s ennél fogva oly nagy befolyásod, hogy teljességgel nem lehet panaszra okod. Nem ingerelheted é az embereket hazugságra?

Ördög (*gúnyos kacajjal*). E tekintetben semmi teendőm többé, mióta a hírlapok oly rendkívül megszáporodtak, hogy már külföldről is kell számukra papírt hozatni, ámbár a rongyos emberek száma napról napra szaporodik.

1. Árny. Alig hihetem, hogy olly sok hazugság foglaltatnék a hirlapokban.

Ördög. Oh, méltóztassál csak egy zajos megyei gyűlés leírását nyolc hirlapban elolvasni, és tapasztalni fogod, hogy mind a nyolc másképp beszél, s végre egyiknek tartalma sem egyezik meg egészen a hiteles jegyzőkönyvvel.

2. Árny. Hányan kötik le neked lelkeket pénzért!

Ördög. Szót sem érdemel már ezen fogás! Ezen mesterségem gyakorlása csak hajdan gyümölcsözőtt birodalmamnak, de most e tekintetben semmi dolgom többé. Sokan, ha megszorulnak, váltókat hamisítanak; mások, nagy uzsorára, még a kapufélfának is kölcsönöznek; a szegény emberek, értem nemes emberek ellenében pedig a gazdag nemesek vállalták el szerepemet, kiknek a szegények minden tisztujítás, követválasztás, és mit én tudom még hány alkotmányozás alkalmával, minden szertartás nélkül eladják lelkeket, s még csak keresztutra, vagy Krisztóf imádságára sem szorulnak.

2. Árny. Hát a parasztok?

Ördög (*csöndes megvetéssel*). Azoknak nem kell pénz, mert félnek, hogy attól is robotot, hosszú fuvart és dézmát kellene szolgálniok.

Hadur. Légy szerény, gonosz szellem, és valld meg, nem elég dolgot ad é neked egyedül csak a hölgyek szívének elcsábítása is?

Mind. Halljuk!

Ördög (*szarvatt mérgesen rázva*). Oh, dicső Hadur, csak azokról ne szólj, mert épen a hölgyek követték el rajtam a legnagyobb gyalázatot. (*Tompa moraj,*

melly alkalmasint a hölgyek árnyainak halk mosolyától származott). Képzeljétek, tiszteletre méltó árnyak, mennyire tönkre jutott e tekintetben hatalmam! Hajdan száz meg százféle alakban kelle a csábítás mérgét a hölgyek szívébe csepegtetnem, mig diadalmaskodhattam; most ellenben semmi szükség többé rám, mert egyetlen jól kifésült szakáll, vagy merész szabásu Leszimirszky frak minden csábító mesterségemet tökéletesen kipótolja!

Sokan. Ha ha ha!

3. Árny (*sádrax napsugárból készült legyezőjét magosra tartva*). A jelenlevő hölgyek árnyainak nevében szót kérek.

Mind. Halljuk!

Hadur. Beszélj, de feledd, hogy némben valál, és szólj — röviden.

3. Árny. Én az ördög állítását nem hazudtolhatom meg, de földi nemem mentségére ünnepélyesen nyilvánítanom kell, hogy meddig a férfiakat, minden szellemi tulajdonságok nélkül, néhány módos domborodásu keményített szoknyával el lehet csábítani, addig minket sem nevezhetni gyöngéknek, midőn a puszta barkó csábjainak is hódolunk, akár velős fej, akár üres álarc környeztetik általa.

Mind. Éljen!

Ördög. Ezen védelem ellen semmi kifogásom, de ügyemen ez nem segít, s mégis való marad, hogy megbuktam.

Hadur. De mennyire ártatsz az embereknek, ha dicvágyra ösztönözöd őket!

Ördög (*sohajtvá*). Ugyan kiben ébreszthetnék kár-

tékony dicsvágyat, midőn már az is tökéletes nagy férfinak képzei magát, ki a gyűléseken halljuk és éljen kiáltásnál egyébre még soha nem nyitotta meg száját?!

Hadur. Kezdő írók közt mégis csak találhatsz martalékra?

Ördög. Dehogy, hiszen most már az is a dicsóság fénypontján képzei magát, ki nevét hiba nélkül le tudja írni.

1. Árny. Hát az irigység mételyét nem olthatod az emberi kebelbe?

Ördög. Látszik, hogy rég meghaltál, oh, megfoghatlan árny, különben tudnod kellene, hogy a magyar többnyire már irigységgel születik a világra, s azért nem boldogulhat semmi vállolatában, mert egyik a másikat mindig megrontja, még a legjobb ügyre nézve is, csupán azért, mivel nem ő lehetett annak indítója.

Hadur. Ingereld őket állhatlanságra, hiszen ez is elég roszt vezet.

Ördög. Elhiszem, de arra nem ingerelhetem őket már, mert különben is nyoma sincs köztök az állandóságnak, mióta mindig ülnek.

Hadur. A hatalmas boszuvágy fölgerjesztése által mégis csak szerezhetsz magadnak áldozatokat?

Ördög *(fejét türelmetlenül csóválva)*. Szó sincs róla, hogy valakit én gerjeszthetnék boszuvágyra, miután olyanok az emberek, hogy egyetlen más véleményü szóért is halálra képesek egymást üldözni.

Hadur. Tehát hagyd el Magyarországot, s keress más hazát.

Ördög *(nemes fölhevüléssel)*. Leghatalmasb Had-

ur, én böcsületes honi Ördög voltam és vagyok, s az is akarok maradni, ámbár kimondhatatlanul fáj érzékeny szívemnek, hogy Magyarországon most minden „honi“ legillőbb méltánylatban részesül, s csak épen nekem nincs böcsületem!

H a d u r. Ám menj magyarjaim ősi lakhelyére, és működjél ott.

Ö r d ö g *(örömmel)*. Köszönöm kegyes intésedet, oh, Hadur; de hol találom föl azt?

H a d u r. Menj valamelly magyar tudóshoz, az majd utba fog igazítani.

(Az Ördög nagy megelegültséggel távozott, meg lehet azonban mindenki győződve, hogy illő utba igazítást nem fog nyerni, s ősi fészékét a magyaroknak soha nem találja föl).

V.

Pesti Hírlap.

(Több árny ugynevezett kis kaszinóban mulat, melly a nagytól abban különbözik, hogy csak apródonként segíti az időt fogyasztani. Egy pár árny szivart füstöl, és kártyát forgat, mások ellenben vagy csak kártyáznak, vagy csak szivaroznak, egyéb lényeges különbség nincs köztök. A butorzat igen fényes, ámde meg kell vallanunk, hogy Hadur parancsszáva semmiből lettek, mit sokan a földi kaszinókban asszal töreksszenek utánózni, hogy részvényeiket nem fizetik ugyan meg, de a butorzatot lehető legszorgalmasabban koptatják. Egy mellékasztalon több fölbontatlan hírlap s fölvágtatlan folyóírat hever; ennek következtében a nyájas olvasó azt fogja hinni, hogy földi olvasó egyesületbe vezetjük; mi azonban ünnepélyesen állítjuk, hogy a magyar a tulvilágon is magyar).

Árnyak. Pesti Hirlap

(nagy zajt csinál, s mégis észrevétlenül lép be).

1. Árny. Mintha világi bűzt éreznék.

2. Árny. Nekem is boszantja valami orromat.

3. Árny. Mintha borsot törnének alája.

P. Hirlap. Bocsánat, uraim —

Sokan. Ki ez? Mit akar itt?

1. Árny. Kit tetszik keresni?

P. Hirlap. Azt, mit a fölvilágon nem lelhettem — igazságot.

Sokan *(büszkén)*. Itt csak a való uralkodik, szóljon uraságod.

1. Árny. Kérem, értsük meg egymást. Ön igen sokat állt, midőn azt mondja, hogy a világon nem lelhető föl az igazságot, — mert, méltóztassék, én azt hiszem, hogy azt ott is föl lehet találni, ha illő modorral keressük; de ön — és itt figyelemért esedezem — alkalmasint nem lelt illő füleket, szavainak befogadására.

Sokan. Helyes megjegyzés!

P. Hirlap. Oh, e vád engem éppen nem terhelhet, mert nagyítás nélkül mondhatom, uraim, hogy pályámon szavaimat éppen nem kiméltem, s ezeket gyakran legnagyobb füleknek is eldörgém; de azon szomorú tapasztalást kelle tennem, hogy minél nagyobb a fül, annál kevesebb fér bele.

2. Árny. Én ezen kifejezést kissé megfontolatlanak tartom, mert, ha jól fontolóra veszem értelmét, ellenmondást kell benne látnom, minthogy igen természetes,

mikép a nagyba mindig több fér, mint a kicsinybe. Tesék ezt jól megfontolni, s bizonyosan helyesleni fogja ön érett megfontolásou átment megjegyzésemet.

P. Hirlap. Sőt parányiságom leverő érzetében is mérőben tagadnom kell azt, mert ugyan nem tanítja é mindennapi tapasztalás, hogy többnyire épen az ugynevezett legnagyobb emberekben található legparányibb lelket?

1. Árný. Esedezem alázatosan, ezt csak fölforgatási szándék mondathatja önnek, melly 'minden áron' egyenlőségre törekszik, s ezen ábrándot a nagyok gyanusítása által hiszi elérhetni. Miszerint én tehát — és ezt ne feledjük soha — azt hiszem, hogy az, ki vérünk fölemelkedését valóban ohajtja, és nem kívánja magát üres álmadozások által ringattatni, mindig kimélettel tartozik minden osztály iránt viseltetni, mert —

3. Árný. De kérem, tisztelt társaim, ugyan minek vesztegetjük ezen jövevényre a szót, hiszen nem is tudjuk, kicsoda ő, ki olly főnhangon merészel hozzánk szólni? Különösen pedig nem is érdemes a nagy fülek tartalmassága fölött vele vitalkozni, mert azok tiszteletességét mi, mennyiben csekély tehetségünktől telt, már ugy is illó fényben mutattuk ki nemzeties szavaink által.

S o k a n. Helyes! Kicsoda ön?

1. Árný. Mi nem keressük ugyan soha, hogy 'ki' szól, hanem mindig csak a 'mi' körül járunk elemzésünkkel; de azért mégis tudni ohajtjuk, hogy kivel van dolgunk?

2. Árný. Jól megfontolván ezen ügy szövevényes bonyodalmát, magam is megfontolandónak hiszem azon fontos kérdést, hogy ugyan kicsoda az tulajdonképen, ki illy

megfontolatlanul merészkedik előttünk rohanó gondolatainak árját kiönteni?

P. Hirlap (*félre*). Tehát nem is ismernek? Ez halatlan! (*Hangosan*). Uraim, parányiságomat annyira érzem magam is, mikép épen nem lehet csodálnom, hogy igénytelen személyem önök előtt ismeretlen; szerénységemnél fogva mást nem is hihettem. Legyen tehát szabad tisztelettel mondanom, hogy én a — Pesti Hirlap vagyok.

Mind (*csodálkozva*). A Pesti Hirlap?!

P. Hirlap. Igen.

4. Árny (*hirtelen*). Tehát meghalni méltóztatott?

P. Hirlap. Akaratom ellen!

1. Árny. Ez a jelenkorra nézve igen üdvös, mert ön veszélyes szavai a jóllétet rendkívül megapasztották.

2. Árny. Sőt az egész világ is csak örvendhet ön halála fölött, mert ön azt is úgy megrendítette, hogy majd kifordult sarkaiból, és hiradó is alig maradt volna a nagy csapás elmondására!

3. Árny. Oh, tudom, hogy a nélkül is nyilvánították volna örömeiket valamennyi hazai és külföldi tudósítások! Ezer a szerencse, uram, hogy ön meghalálozni méltóztatott!

P. Hirlap. Alig hihetem, hogy igénytelen csekélységem ennyi bajt szülhetett volna; mert én mindig csak jót akartam, s ha néha fekélyes tagokat metszék le, azt csak azért tettem, hogy legalább a testet menthessem meg.

1. Árny (*urias lenézéssel*). Ki bizta azt önre? Voltak mások, kiknek a gondviselés kizáró szabadítékot adott népgyógyításra, önnek tehát nem kellett volna ezek jogai-

nak bitorlásába bocsátkozni, s ezért kényszerített halála minden esetre méltányos büntetése vala ön ildomtalan eljárásának.

2. Árny (*fontos ábrázattal*). Józan megfontolás által e szomorú véget előre is sejthette volna ön.

3. Árny. De ugyan minő betegségben méltóztatott uraságod elhunyni?

P. Hirlap. Halálomat rendkívüli egészség okozta.

Mind (*csodálkozva*). Hogyan?

P. Hirlap. Ugy van. Párthiveim száma folyvást szaporodott, s én ezrekről beszélhetek, midőn mások csak százakról is alig szólhattak. És ezen egészségem irigységre lázítá a betegek és nyavalygók roppant seregét, s nekem meg kelle halnom, mert erőm érzetében a sötét ármány fondorkodásira nem ügyeltem, s csak akkor eszméltem föl, midőn fojtogató újai már torkomat érinték. A leggyávább ember is öldöklő törbe csalogathatja az oroszánt.

1. Árny (*gúnyosan*). Meg kell vallanom, hogy ön legalább szilárd következetességű, mert szerénységét még az árnyak országába is elhozá.

2. Árny. Jól megfontolván ön minden szavát, nem láthatom át, hogy tulajdonképen mit kíván ön tőlünk? Vegye ön e fontos kérdést illő megfontolás alá, és azután méltóztassék felelni.

P. Hirlap. Azt hosszas fontolgatás nélkül is tehetem. Én életemben igen megszoktam, hogy sokak által olvastattam, az árnyak roppant birodalmában is azt ohajtom tehát, s azért, mellőzve annak egyéb kéjhelyeit, ezen tisztelt olvasó egyesületben kívántam állandó helyért esedezni.

4. Árny. Ön feledni méltóztatott, hogy mi magyar árnyak vagyunk, s annál fogva ezen egyesületünket nem annyira olvasás, mint inkább kártyázás, kedélyes dohányzás és józan politizálgatás kedvéért alkottuk.

P. Hirlap. Hiszen épen ezen utóbbi körülmény következtében szükséges, hogy engem olvassanak.

1. Árny. Miknek tekint ön bennünket? Mi mindnyájan függetlenek vagyunk, s azért nem akarunk mások véleményén kérőzni.

Mind. Helyes! Mi függetlenek vagyunk!

P. Hirlap. De kérem, uraim, méltóztassanak legalább okaimat kihallgatni, miknél fogva e helyen szállást kérni bátorodom.

1. Árny. Mit nekünk ön okai! Hiában beszélne ön, mert midőn mi — és ezt jól méltóztassék megérteni — valamiről meg vagyunk győződve, akkor semmiféle okok által nem engedjük magunkat kiforgattatni.

Mind. Ugy van!

P. Hirlap. Uraim, bocsánat, de ezen nyilatkozat azon gyanut gerjeszti keblemben, hogy eltévedtem, s most is csak — emberek közt vagyok.

1. Árny. Ez sértés!

2. Árny. Szörnyű megfontolatlanság!

3. Árny. Pogányság!

Mind. Ki vele!

(Iszonyu zaj, melly bizonyosan verekedéssé fajult volna, ha az árnyakat ütni lehetne. E zaj közepett új jövevény árny lépett a terembe, mire azonnal csend lőn, s a fölindulás helyét kíváncsiság foglalta el, melly az olvasó társulatokban mindig fontos szerepet játszik).

Jövevény (*kimért ünnepélyességgel*). Örvendek, hogy illy díszes társaságot látok itt központosítva.

Mind. Halljuk!

P. Hirlap (*félre*). Ugyan kicsoda ez?

Jövevény. Mihelyt az árnyak országába léptem, tüstént oda központosult minden kíváratom, hogy azon érdekes árny urak díszes körébe léphessek, kiket a tudományosság általánosan, s az olvasás különösen központosított.

1. Árny. Kihez van szerencsénk?

Jövevény. Én életemben minden törekvésemet az elvont tudományok gyarapítás nélküli művelésére központosítám, s e keserves munkában, dicstelenül bár, de büszke öntudattal izzadtam, szenvedtem és vezekeltem.

2. Árny. Ugy látszik, ön nem méltóztatott a kérdés tartalmát jól megfontolni, melly tulajdonképen azt tudakolá, hogy kicsoda ön?

Jövevény (*sértett öntudattal*). Tehát nem értették azt meg szavaimból?

Mind. Nem.

Jövevény (*keserűen*). Hah, tehát az árnyak fölvilágosult országában is elterjedt azon átok hatása, mellynél fogva szavaimat senki nem akarja megérteni?!

1. Árny. Méltóztassék világosabban szólni, ha célt kíván ön érni.

Jövevény (*gúnyosan*). Világosabban! Ez aztán mindig a sötétségben vakoskodók jelszava, kik nem birják fölfogni, hogy épen azért nem látnak, mivel igen fényes a világosság, mellynek előteremtésére minden erőmet központosítám! Milly keserves az, midőn iszonyu fáradalom

és emésztő törekvés szülte szavainkat nem akarják érteni, ámbár a tudásnak roppant tömege központosul bennök!

1. Árný (*türelmetlenül*). Még egyszer kérdjük: kihez van szerencsénk?

Jövevény (*fájdalmas sohajjal*). Tehát csakugyan önök fogalma szerinti világossággal kell szólanom? Ám legyen, központosítom tehát minden erőmet, és érthetőleg kimondani iparkodom, hogy én a — Pesti Hirlap vagyok.

Mind. Hah!

P. Hirlap (*félre*). Milly merészség! Így bitorlani nevemet!

2. Árný. Uram, jól méltóztatott állítását megfontolni?

1. Árný. Csakugyan ön a Pesti Hirlap?

Jövevény. Igen. Meg akarám mutatni, hogy az, ki egész erejét központosítja, folyam ellen is uszhatik; ámde a hatalmas hullámok gúnyt üzenek e központosításból, s mialatt velök küzdék, erőm annyira megtört, hogy menthetlenül elmerülék, meghaltam, és most itt vagyok.

1. Árný. Értsük meg egymást, s ne cseréljük föl a szerepeket. Már ön előtt jelent meg köztünk egy árný, ki szinte azt állítá, hogy ő a Pesti Hirlap, s ez merőben ellenkezik önnel, mert önt elgyöngülés, őt pedig erő ölte meg.

P. Hirlap. Ugy van, uraim, s illő tisztelettel kérem önöket, ne adjanak hitelt e jövevény állításának, ő nem a Pesti Hirlap.

1. Árný. De talán mégis ön fia?

P. Hirlap (*indulatosan*). Világért sem, uraim, mert szerelmesem a közvélemény vala, s ez mindenkor olly hű

volt hozzám, hogy e jövevény teljességgel nem lehet flam, mert egyetlen vonásomra sem ismerek rajta.

2. Árny. Itt valóban nagy megfontolást igényel az ítélet.

Jövevény. Ismétlem: én a Pesti Hirlap vagyok.

P. Hirlap (*nemes haraggal*). Nem, és ezerszer is — nem! E bitorklásért elégtételt kívánok.

Jövevény (*tudományos higgadtsággal*). Érzelmeimet ez egy szóban központosítom: elégtételt!

P. Hirlap. Uraim, lehet é sasnak veréb fia?

Mind. Nem!

2. Árny. Kérem, az illy megfontolás nélküli gyors ítélet mégis veszélyes lehetne.

1. Árny. Én ugyan minden bonyodalmat azonnal tisztán átlátok, előttem minden világos, én ott is hegyeket látok, hol más kenyérmorzsát sem vesz észre, én a mennydörgést több évvel az égiháboru kitörése előtt is hallom, én a szívek legtitkosb redőiben leirhatlan csallhatlansággal olvasok, előttem mások gondolatai is tárva; de nem tagadhatom, hogy ezen rendkívüli bonyodalmu ügyben határozni nem merek.

3. Árny. Én sem.

5. Árny. Uraim, én talán világosságot deríthetek ezen sötétségre.

Mind. Halljuk!

5. Árny. Hadur fegyvernőke épen most szállíta ide ismét egy csapat árnyat, s visszatérése közben tüzet kért tőlem pipájára az ablakon át, s ez alatt többi közt azon újságot mondá, hogy a Pesti Hirlap napról napra végső

elgyöngülés felé központosul, s rövid idő múlva bizonyosan meghal, ha csoda nem történik rajta.

Mind. Megfoghatlan!

P. Hirlap. De kérem —

Jövevény. Még egyszer mondom —

1. Árny. Hiában törekednek önök véleményünknek irányt adni, ügyökben csak akkor fogunk ítéletet hozhatni, midőn a harmadik Pesti Hirlap is hozzánk költözendik, akkor aztán a három árny szembesítése majd ki fogja az igazságot pattantani; mivel pedig ez igen rövid idő alatt meg fog történni, tehát türjenek önök békével, s vitatkozásaikkal ne háborgassák drága időnket. — Sakk a királynénak!

2. Árny. Ultimo!

3. Árny. Csak hét és fél, de én mégis — maradok!

(Az olvasó társulat tagjai a játékot és dohányfogyasztást kedélyesen folytatják, a Pesti Hirlap kételkedni kezd a fényes jövődő közelségében, a jövevény pedig minden erejét oda központosítja, hogy fáradalmaát kialhassa, de törekvése nem sikerül, mert önmagát nem olvashatja).

VI.

Cuzent és Lejars.

(Pompás kert, keleti fénynyel, angol töléssel, német pontossággal, francia könnyűséggel rendezve, hogy mindjárt első pillantásra kitessék, mikép magyarok által és magyarok számára alapítatott. Itt ott szénát, kórót, szalonát s egyéb tápszereket láthatni, mik közt különféle magyarországi állatok árnyai sétálnak, köztök Bucefal is, miből azon örvendetes következtetést vonhatják a tudósak, mikép nagy Sándor csakugyan magyar volt, miután kedvenc paripája is magyar származásu vala, minthogy a magyar állatok alvilágába jutott).

Bucefal. Pejko. Több névtelen ló és szamár, s néhány jellemtelen öszvér. Utóbb
Rózsaszínű papucs.

1. Szamár. Bocsánat, hogy mai gyűlésünket én bátorítok megnyitni.

Bucefal. Csak tessék, hiszen itt mindnyájan egyenlők vagyunk.

Pejkó. Aztán, ez az emberek közt is gyakran megszokott történni.

1. Szamár. Én kolostorban éltem, hová a hegy alatti kutból vizet kelle fölhoznom, a mosás azonban olly kevés vizet igénylett, hogy teljességgel nem kelle magamat nagyon fárasztanom, nincs tehát okom az emberek ellen zúgolódásra. Bizonyos körülmény mindazáltal mégis szólanom parancsol.

Mind. Halljuk!

1. Szamár. Egy rokonom, ki csak tegnap szállott le hozzánk, s életében meggyeháznál teljesíte különféle apró szolgálatokat, azt mondá, mikép most részeg emberekről azt szokás mondani, hogy magokat barmokká aljasítják!

2. Szamár. Ugy van, ezen váddal gyakran teltek meg füleim.

Pejkó. E szerint ugyancsak sok lehetett a vád!

1. Szamár. Én mindig egy helyen és sokáig éltem ugyan, de ittas állatot soha nem láttam, s mindig csak embereket láttam ez utálatos állapotban. Azt hiszem tehát, hogy ezen alaptalan vádat valami uton módon meg kellene szüntetni.

Bucefal. Hátha mégis igazuk van az embereknek?

Pejkó. Lassan, cimbora, én Toldy gazdámmal sokat jártam, s elmondhatom, hogy nem egyszer láttam karrón varjut, de részeg állatokkal csakugyan nem találkoztam.

Szamarak. Éljen!

Bucefal. Tüzes barátom, ne örvendj a közvélemény

ezen fölületes nyilatkozatának, a dolog illő megvitatása előtt. Én még egyszer azt mondom, hogy az embereknek mégis igazuk van.

Pejkó. Halljuk hát!

Bucefal. Mindnyájan tudjuk, hogy halál után az emberek és állatok lelkei kölcsönösen más testekbe vándorlanak, s majd emelkednek, majd süllyednek, érdemök szerint.

Szamarak. Ezt mi nem tudtuk.

Bucefal. Ezen épen nem csodálkozom, de azon igen is, hogy ezt olly őszintén megvallják, mi azt bizonyítja, hogy önök lelke még nem tanyázott emberekben.

1. Öszvér. Én már voltam emberi testben, de helyzetemmel nem valék megelégtülve, mert egy kívánságom sem teljesült.

Pejkó. Elhiszem, mert az emberek bizonyosan soha nem tudhatták, hogy tulajdonképen mit akart ön!

Bucefal. Én tehát azt hiszem, mikép minden részeges emberben hajdani sertés lelke lakik, minthogy csak ezen állat szokott akkor is enni, inni, midőn nem éhes, és nem szomjas; ennél fogva tehát nem lehet az embereket kárhoztatni a főnebbi vádért.

1. Szamár. Már én csak nem hiszem, hogy a lelkek így vándorlanának, mert különben rám is kellett volna a sornak kerülni; én pedig jól emlékszem, hogy mindig csak szamár voltam.

Bucefal. Az igen természetes, de állításom azért mégis alapos, mert ön azért mégis lakhatott emberben.

Pejkó. Ugy van, még pedig mindenféle helyzetben, sőt a legfényesb társasági fokozaton is.

2. Szamár. Magam is emlékszem, hogy már többször két lábon jártam, s olyankor mindig másoknak parancsoltam, és ugyancsak hallgattak szavaimra, s legnagyobb otrombaságaim is tetszésben részesültek.

3. Szamár. Oh, én is tisztán emlékszem, hogy már laktam emberben, és annyira böcsültettem, hogy még mások oktatását is rám bízták.

Rózsaszínü papucs *(ezen utóbbi szók alatt könnyeden belebeg, körülnéz, s diadalmas tekintettel egyenesen Bucefalhoz közelít. Talpa kissé gyantás, minélfogva mindenki hozzá tapad, s belseje izzadási nyomokat mutat; külseje azonban olly tiszta és sima, hogy gyanítanunk szabad, miképp kizárólag csak csókok által, még pedig bajszos csókok által keféltetett, a bajusz szolgálván — dísznőserte gyanánt. Az állatok csöndes mélasággal bámulnak, s szemeik olly elragadtatást fejeznek ki, mellyet teljességgel nem bírnak magoknak megmagyarázni, s mellynél fogva tökéletesen valódi emberekhez hasonlítanak)*. Üdv önöknek!

1. Szamár *(mély bókkal)*. Alázatos szolgája nagysádnak!

R. Papucs. Ah! ön itt?

1. Szamár *(örömmel)*. Tehát ismer nagysád?

R. Papucs. Oh, igen, hiszen ön mindig legbálványozóbb tisztelőim vezére vala.

Bucefal *(kissé türelmetlenül)*. Szabad kérdezni, kihez van szerencsém?

R. Papucs *(büszkén)*. Én Lejars lovagművésznő ő nagysága papucsának dicsőült árnya vagyok.

Szamarak *(lelkesülve)*. Éljen! *(Térdre borulnak, és a papucsot megcsókolják)*.

R. Papucs *(érzékenyen)*. Köszönöm, hliveim!

Öszvérek. Éljen! *(Igen szeretnék a szamarak példáját követni, de nem merik ösztönüket kielégíteni, mert félnek, hogy ezt önállóságra lehetne magyarázni, mi egész jövőendő szerencsájüket megakadályozhatná, minthogy az önállóság most rendszeren a legnagyobb vétkek közé soroztatik)*.

Pejkó. Bucefal bátya, mit mondasz ehhez?

Bucefal *(szellemi sörényét rázva)*. Nem voltam még annyiszor ember, hogy ezen ocsmányságot helyeselhettém.

R. Papucs *(szemrehányólag)*. És önök, igen tisztelt ló uraim?

Bucefal. Mi egy kis fölvilágosítást kérünk papucsságotól —

R. Papucs *(sértett önérzettel)*. Tőlem?!

Pejkó. Igen.

Bucefal. Kicsoda azon Lejars asszony, kinek ön szolgálatában állott?

R. Papucs *(megvetőleg)*. És önök azt nem tudják?

Bucefal. Nem.

Pejkó. Mi csak hősokeket ismerünk.

R. Papucs. Szegénykék, mint szánom önöket! Asszonyom egyetlen ugrása, fél mosolya, s nyolcadrésnyi láblebegtetése több országot foglalt el a szívek világában, mint önök hősei homokbuckákat és hangyazsombékokat!

Bucefal *(fölöndülve)*. Micsoda?

R. Papucs. Én e dicsőségben osztottam. Millio em-

beri szem volt rövid életem diadalmas folyásában rám irányozva, s hajlongásom üdvöt és kétségbeesést osztogatott, sőt mi több, a legelzártabb ládákat is megnyitá, s özönnel szivárogtatá ki belőlök az aranyat. Hallják önök, és bámuljanak, s csodálva imádjanak! Haldokló betegek segélyért rimáncodtak, s szív és erszény zárva maradtak; én módosan fordultam meg a ló szőrén, s szívek és erszények repedésig nyíltak meg. Gyermekek kenyeret és ruhát kértek szüléiktől, de nem kaptak, mert én sarkammal mosolyogtam a levegőben, s az utolsó forintok örömkönyűk közt utánam röpültek. A haza nyögve mutatott ezer meg ezer sebére, s a buzgó honfiak sohajtva fordultak el tőle, s a szenvedők verejtékéből sajtolta aranyat előmbé teríték, mert én orrhegyemre állottam a száguldó mén széles hátán, s még a házassági erős láncokat is gyöngé cérnaszál gyanánt téptem szét, és rózsakoszorukon és édes osemegéken jártam s tomboltam, míg a legtisztább érdemet csak tövissek vérezék, s a szorgalmas munkás azon falat száraz kenyeret sem érheté el, mely őt az éhhalál kínaitól megmenthette volna! Kevés nap alatt annyi pénzt dobott oltáromra Budapest, mennyit több év alatt sem birt az egész nagy testvér ország Hunyady Mátyás dicsőítésére összegyűjteni, pedig asszonyom külföldi vala, ki csak kacagá a botor tékozlókat, s én csak szurtoş varga kezeinek műve; ámde a szellem, mely bennünk uralkodott, s a szellem, mellynek a bámulókban nyoma sem volt látható, minden pillanatban olly lelkesülésre kényszeríté a mozgékony emberbábokat, minőre a haza legszentebb ügyei mellett buzgó legjelesb honfiak éveken át zengő kényszerítő szózatai sem bírák őket fölhevíteni.

Tiszteljenek tehát önök is engem megdicsőültet, ki azért jövék önökhöz, hogy azok közt örvendhessek az örök életnek, kiknek hátán s környezetében földi pályámat töltém.

Pejkó. De már ez sok!

Bucefal. Mi csak lovak vagyunk, még pedig a műveletlen előkorból, de illy galádságokat nem bíránk elkövetni.

Pejkó (*bosszusan*). Inkább kötőfékemre akasztanám föl magamat!

Más ló. Gyalázat!

Sok ló. Ki vele!

1. Öszvér (*lassan egy másikhoz*). A többség a lovak részén van, csatlakozzunk hozzájuk.

2. Öszvér (*színtugy*). Helyes.

1. Öszvér (*félénken*). Ki vele!

Öszvérek (*színtugy*). Ki vele!

R. Papucs (*bámulva*). Hah, s önök hallgatnak, érdemes szamarak, önök, kik mindig dicsőségöknek tarták asszonyomnak dühösen tömjéneezhetni? —

VII.

Lejars és Cuzent.

(Az előbbi kert minden változás nélkül. A szamarakon nagy elkeserültség kétségbe vonhatlan jelei mutatkoznak, s füleik iszonyu mozgásban vannak, a lovak tombolnak, s az öszvérek úgy viselik magokat, hogy minden pillanatban a győztes félhez csatlakozhassanak, s a kecskével együtt a káposztát is megmenthessék).

Előbbiek. Emberi árnyak.

R. Papucs. Iszonyu vakmerőség! Még a lovak mernek ellenem kikelni, kik a földön mindig alattam voltak.

Pejkó *(kítörő indulatossággal)*. Elég gyávaság, hogy annyi derék ló egy ember által sarkantyuztatni és fékeztetni hagyá magát, még pedig pusztá időtöltésül.

Bucefal. Épen azért sajnálni sem lehet őket, mert azon lovak csak megvetésünket érdemelhetik, kik a ma-

gokénál kisebb erő zsarnokoskodását gyáván eltűrik. Egyéb-
iránt papucsságodnak köztünk semmi esetre nincs helye,
mert a mi árnyaink sokkal nemesebbek önnél, s csak
gyáva emberek állhatnak papucs alatt, kik azt mindenféle
botor tiszteleti jelekkel halmozzák.

Pejkó. Távozzék!

Szamarak *(félre)*. Ah, milly durva méltatlan-
kodás!

R. Papucs *(sohajtvá)*. Minden valódiilag nagynak
és szépnek ez szokott sorsa lenni! Mig asszonyom lábán
mosolygék, országok leghatalmasb férfiai is kitűnő sze-
rencséjöknek tartandák, ha engem érinthettek volna, s
ezen üdvét ezer meg ezer ember véres verejtékével ajánl-
koztak megvásárlani; közölök százan még a lónak azon
gyantás részét is megcsókolták volna, melyet talpaim
érintének, ámbár talpaim néha, a homok és fűreszpor
közt, oly tárgyakkal is szoros érintkezésbe jöttek, mi-
ket sem olasz gesztenyének, sem citromnak nem szabad
neveznem; és ime most, ezen négylábu állatok árnyai
nem akarják magokat jelenlétem által megtiszteltetve tar-
tani, általam, kit a kétlábuak bálványoztak!

Pejkó. Utóljára mondom, hordja ön el magát, kü-
lönben —

1. Árny *(ki sokadmagával a kert kerítése mellett
sétálván, a R. Papucs utóbbi beszédét hallá, s most
azokkal együtt a kerítésen keresztül a kertbe suhant)*.
Mi történik itt?

2. Árny. Ki merészle nagysádat sérteni?

3. Árny. Megboszuljuk nagysádat.

4. Árny. A Cuzent és Lejars nevek, melyek uj fényt derítének Magyarországra, boszuért kiáltanak.

1. Árny. Bár nyereg lehettem volna szellemdús lovaikon, hogy léglebegésü lábacskaínak szende csókjait szomjas lelkembe szíhattam volna!

2. Árny. Bár aranyná változhatnám, hogy aztán legalább azt reménylhetném, hogy tündér kezeikkel érinteni fognak, mit a haza nemtőjének legtüzesb csókjával sem cserélnék föl.

3. Árny. Bár legalább ostor lehetnék hónál havasabb kezökben!

Pejkó (*Bucefalhoz*). Ezen árny életében bizonyosan igen hatalmas ur vala, és azért kívánczik ismét azzá lenni.

Bucefal. Szavaikból világos, hogy mind azok voltak, különben nem tudnák magokat illy költőileg kifejezni.

1. Szamár (*társához*). Milly lovagias nyilatkozatok, magam sem tudnék jellemzőbben szólni.

2. Szamár (*szellemi szeméit törölve*). Szinte elérezékenyültem.

1. Öszvér (*társához*). A szamarak szokás szerint győzni fognak az emberek segélye által, szegődjünk tehát hozzájuk.

2. Öszvér (*sugva*). Várákossunk még kissé, hogy valamikép el ne hamarkodjunk a dolgot, hiszen tudja ön, hogy jelszónk: legérettebb megfontolás!

4. Árny. Oh, én sokkal szerényebb vagyok önöknél, s csak szalma ohajtnék lenni, mellyen lelkes lovaik pihennek, hogy azon verejtéket lecsókolhatnám boldog testök-

ról, melyet Cuzent és Lejars ó lebegő nagyságuk édes súlya sajtolt ki belőlök!

Pejkó *(mogorván, félre)*. Ezen célra tehát csak fejedet kellene használnod.

R. Papucs *(könyeit törölve)*. Uraim, önök egészen elérzékenyülve látnak, mi eddig még soha nem történt rajtam; oh, de hiszen várhattam é kisebb lovagiságot magyar hatalmas árnyaktól, kik minden idegen művészetet hódoló lelkesüléssel bálványoznak; kiknek nevei fényben ragyognak a külföld előtt, s épen azért pusztá irigységből nem ismertetnek, és nem méltányoltatnak az ugynevezett hazafiak által, kik csak honi mellett buzognak, mivel jobbat nem ismernek.

Árnyak. Éljen!

R. Papucs. Köszönöm, tisztelt barátaim! Igen, barátaim, mert ünnepélyesen kimondom ezen nagyszerű pillanatban, hogy én önöket ezen megtisztelésre érdemeknek tartom.

Árnyak *(térdre borulva)*. Éljen! Hálánk — elragadtatásunk — oh — ah! *(Néhányan olly magas fokára jutnak a lelkesülésnek, hogy földhez verik magokat, mások saját füleiket szeretnék leharapni, ismét mások szellemszerű művészeti görcsökben keresnek némi enyhítő gyönyörködtetést, mások pedig sokogva borulnak a szamarak árnyainak nyakába, azon megnyugtató önérzettel, hogy nincs szebb azon kedélyes egyenlőség-nél, melyet művészeti elragadtatás szülni szokott)*.

Pejkó *(kitörő indulatossággal)*. Uraim, én sokat kiállottam ugyan a bajnok Toldy alatt, de az, mit önök

tesznek, még erős szellemi természetemet is kiforgatja sarkaiból.

Bucefal (*méltósággal*). Pusztuljanak innen, mert az állatok szellemi birodalmát nem szabad így megfertőztetni, ez csak emberekhez illő tett, kiknek szabad ugyan lóvá lenni, közmondásuk szerint; de mi ugyan nem kívánunk ily árért emberekké lenni.

Pejkó (*fenyegetőzve*). Ne szedték volna csak le halálom után patkóimat, majd megtanítanám most ezen méltóságos emberi árnyakat!

1. Szamár (*büszkén*). Mi ezen nagyszerű ügyben az emberi árnyakkal baráti kezet fogunk.

Szamarak. Ugy van!

Öszvérek (*félénken*). Mi is azt bátorkodunk hinni, hogy — (*A többi jótékony köhécseléssel fajtják el, hogy valamiképp többet ne találjanak mondani, mint kelene*).

1. Szamár. Papucs ő nagysága köztünk fog maradni.

Lovak. Soha!

Pejkó. Ki vele!

Bucefal. Nem szenvedjük őt meg körünkben!

R. Papucs. Hah, milly sérelem!

1. Árny. Szót kérek —

Mind. Halljuk!

1. Árny. Mi életünkben mindnyájan hó tisztelői valánk a művészetnek, s legtávolabb országokban is fölkeresni iparkodtunk azt, hogy hódolatunk nyilvánítása annál becsesebbé váljék, minél több áldozatunkba került, mely soha nem lehet oly nagy, hogy egyetlen művészeti mo-

solyt illón jutalmazhatott volna meg, igen természetesnek hiszem tehát, hogy életünk ezen fő irányának halálunk után is megfelelni iparkodjunk.

Árnyak. Éljen!

1. Árny. Én tehát azt bátorkodom indítványozni, miszerint kérjük meg illő tisztelettel ezen méltóságos papucsot, hogy örök életét köztünk, legalázatosb tisztelői közt, kegyesen eltölteni méltóztassék.

Árnyak. Éljen!

Szamarak (*búsan*). Oh! Oh!

1. Árny. Vigasztalódjanak önök, hiszen tudják, hogy mi önöket mindenben segítjük és buzgón pártoljuk, s mindig egy értelemben vagyunk önökkel, csak most méltóztassanak bennünket tehát, szivességink viszonzásaul, ezen boldogító engedménynyel megörvendeztetni!

Szamarak (*szokogva*). Ám legyen! A barátság és rokonszenv mindig a legnagyobb áldozatokra is kész.

Öszvérek (*vérszemet kapva*). Jobb is, ha elmegy!

Lovak. Ki vele!

R. Papucs (*végképen elérzékenyülve*). Uraim, én önök ajánlatát annál örömeőbb elfogadom, mivel meg vagyok győződve, hogy az által nemcsak áldozatot nem tesznek, hanem inkább önmagokat tisztelik meg. Menjünk!

(Egy emberi árny a gyepra fekszik, az ünneplett árnypapucs könnyeden ráugrik, négy árny fölemeli a különösen megtiszteltettet, s diadalének közt tova viszik az állatok birodalmából. Ezen jelenet után Pejko és Bucefal, egész huszonnégy óráig, a legzamatosb szellemi füvet is keserűnek találta).

VIII.

Levél pokolból.

(Illatos papírra írva, heni „spanyol“ viasszal pecsételve, és — bérmentve).

Szeretett Ernesztinám!

Szavamat ime beváltom, és új lakhelyemről tudósítlak, de kissé távolról kell előadásomat kezdenem, hogy mindezt megtudhass, mi rajtam utolsó együttlétünk óta történt.

Emlékezni fogsz talán, hogy orvosaim állítása szerint aszkórbán haltam meg, melyet, mint mondták, kilenc jótékony vigalomban gyöngéd emberbaráti érzelemből magamra táncoltam. Én ezt akkor, halandó eszem gyarlósága következtében, magam is hittem, most azonban le-

hullott szemeimről a fátyol, s világosan látom, hogy halálomat más okozta. Abroncsos szoknyám tudniillik tánc közben egy országgyűlési követ térdét keményen megsérté, minek következtében lábát nem bírta sok ideig meghajlítani, s így legforróbb vágyai teljesületlenek maradván, zajosan kétségbe esett és csöndesen meghalt. E szörnyű szerencsétlenség titkos érzése okozta tehát érdemlett halálomat, mert olly hazaboldogítót tevék semmivé, kinek bokros foglalatosságai közt is maradt még annyi ideje, hogy emberiség iránti szelid érzelmeit követhetné, és a jótékonyság magasztos szellemének hódolva — táncolhatott!

Ne gondold azonban, kedves Ernesztinám, hogy egyedül ezen öntudatlanul elkövetett szörnyű bűnöm miatt juték e helyre, hol most szomorú levelemet írom; más vádak is valának ellenem följegyezve Hadur büntető könyvében, miknek fölolvasásakor úgy borzadék, mintha első szerelmemnél tudtam volna, hogy az lesz egyszersmind az utolsó!

Én mindig jó honleánynak tartám magamat, s az egész országgyűlés alatt mindennap a karzaton töltém az időt, tapsokkal buzdítva, és pisszegéssel fenytve a honatyákat, kiket jelenlétünk édesen enyhítte szörnyű fáradalmaikban. Vannak rossz akaratu emberek, kik azt merészlik állítani, hogy nekünk hölgyeknek nem való az országgyűlési karzat; de ezek igen csalatkoznak, mikép mindjárt meg fogsz magad is győződni. Történik gyakran például, hogy A. megye fényesen szónokol, B. megye ellenben annyira el van szépségünk által ragadtatva, s olly édes szembeszédbe bonyolódik velünk, hogy a fényes szónoklatból egyetlen

böttöt sem hall; ez aztán igen hasznos, mert így nem bocsátkozhatik a beszéd cáfolatába, mi által egy órai időt nyer az országgyűlés, hol pedig annyi idő pazaroltatik a maradni ohajtók által, ott egyetlen óra megtakarítását is nagy nyereségnek kell tekinteni. Nekem azonban még is vétkül rovatott föl ottlétem, mert az alatt cselédeim gondatlansága miatt kis fiam meghalt, s férjem csőd alá jutott, melly kettős csapás annyira megrázkódtatá őt, hogy rövid idő múlva megtebolyodott. Hadur azt mondá, hogy a nőnek sokkal szentebb kötelességei vannak, mint gyűlési karzatokon az isten adta időt elharácsolni.

Megbocsáthatlan bűnül rovatott föl ellenem az is, hogy egyetlen külföldi divatot sem birtam föláldozni, midőn a haza jobbjai hangosan hirdeték, hogy pusztulnia kell az olly honnak, mellynek polgárai nem érik be azzal, mit számukra szülőföldük terem, és teremhet, ha karjainkat munkátlanul ölünkbe horgasztani megszününk.

Bűn vala, hogy jövedelmem fölöslegét részint külföldön tékozlám el, részint olly gyönyörökre költém, miket csak fül és szem élvezhet, és soha nem gondoltam arra, hogy van még sokkal mennyeyebb gyönyör, és ez az, melly a szívet árasztja el, és remegteti meg, midőn a szenvedés könnyűit letörteni iparkodunk.

Bűn vala, hogy szegénynek tartám azon haza nyelvet, mellynek áldásai erszényemet gazdagíták, s képessé tettek szeszélyeim kielégítésére.

S tudod é, szeretett Ernesztinám, mikép kell most bűnhödnöm? Folytatnom kell világi életemet, s ennél nagyobb büntetést nem ismerek, mert tisztán tudom, hogy legnagyobb undokságot követek el, s mégis tennem kell

azt, és ennek tudása kínosabb minden olajban főzetésnél, s minden egyéb anyagi kinszenvedésnél.

És ezen büntetésem átka következtében szavaim többnyire vitorák lesznek, miket hozzád intézendek, ámbár mind megannyi tüzes kések gyanánt fogják szívemet marcanglani! —

Ezek elmondása után az itteni élet megismertetéséhez fogok, s ezen első levelemben csak némelly általános vonásokat juttatok tudomásodra, reménylven, hogy ezt viszonozandod, s időről időre tudósítani fogsz a fölvilági eseményekről, mennyiben azok engem érdekelhetnek.

Mindenek előtt azt kell megjegyzennem, kedves Ernesztinám, hogy a társalgás itt nálunk igen egyhangú, mert egyetlen szabadabb gondolkozású férfi vagy hölgy árnya sincs közöttünk, s azért minden annyira fontolva halad nálunk, hogy csupa unalomból akár szarvaink nőhetnének, s alkalmasint ez okból föstik az emberek e hely lakóit szarvakkal.

Nem tagadhatom azonban, hogy a társalgás, egyhangúsága dacára is igen művelt, elannyira, hogy mindig legfényesb körökben hihetem magamat lenni, mit az előzmények után, s azon bűnöknél fogva, melyek engem ide vezettek, igen természetesnek fogsz találni.

Az egyhangúság mindazáltal még épen nem egyenlőség, osztályozva vagyunk itt is, mint bármely földi országban, sőt hivatalnokoknak is bővében vagyunk, a leg-egyszerűbb tisztü ügyvédek és esküttkéktől kezdve egészen a legtitkosabb tanácsosokig, sőt fölebb is, ha még ezen-tul is van valami. És mind ezek buzgón folytatják földi játékaikat, s bukás bukást ér, rágalom törvényteleniséget

vált föl, kajánság elnyomatást követ, és birodalmunk olly sötét marad, mint első alkottatásakor vala!

A férfi árnyak két magyar s egy német politikai lapot olvasnak Magyarországból, mi nők pedig számos német divatlapot s csak egy magyart kapunk, melly bús óráinkat nem igen képes ugyan földeríteni, de elveinkkel legalább nem ellenkezik.

Játékszíniünk csupán német előadásokra van szorítva, mert magyar művész csak igen kevés halt meg eddig Magyarországbán, és azok árnyai nem ide jutottak. Többször szó vala ugyan köztünk magyar műkedvelő előadásokról, de az indítványozók szándéka nem sikerülhetett, mert az alsóbb rangu szerepekre köztünk mindeddig nem leheté személyesítőket találni.

Zenében mindazáltal többször gyönyörködhetünk, mert Budapesten minden házban olly irtózatosan döngetik a boldogtalan zongorákat, hogy mi minden hangot tisztán hallhatunk, miért is ezennel az egész pokol nevében őszinte köszönetet nyilvánítok a lelkes zongorakínzóknak, azon szívből fakadó kívánattal, hogy bár mindnyájoknak minél előbb itt személyesen ismételhethnők kendőzetlen hálánkat.

Elég legyen most csak egész általánosságban ennyit tudnod a pokol titkaiból, máskor, ha időm engedi, s általam legyőzhetlen akadályok nem gátolnak, mellyek nagy számmal találtatnak nálunk, minthogy töletek mind ide költöznek, részletekbe fogok bocsátkozni. —

Válaszodat szívszakadva várja hű

Adolfiné.

*(A levél írásának napja hihetőleg azért nincs följegyezve, hogy a szép Adolfine minden kellemetlen üldöz-
tetés ellen biztosíthassa magát, mert az igazságot még a
magyar pokolban sem kedvelik).*

IX.

Levél pokolba.

Kedves Adolfine!

Leveled első része által épen nem lepettem meg, mert már életedben gyakran mondtam, hogy azon pálya nem hozhat üdvet, mellyen haladtál; mostani helyzetedet tehát

csak magadnak tulajdoníthatod. Sajnálatomat mindazáltal nem vonhatom meg tőled, de azért nem foglak sohajtásokkal gyötreni, hanem elfogulatlanul tudósítlak a fölvilági életről, cserében alvilági adataidért, mikén igen világosan meglátszik, hogy magyar pokolból származnak, mely nem igen rendkívül különbözik életünktől.

Haláloed itt nálunk általános és nagyszerű sajnálkozást szült, kedvenc pincsered két napig csak zsemlye nélkül itta kávéját, most azonban ismét a régi, s megnyugtatósodra mondhatom, hogy igen gondos és szerető ápoló kezek közt van.

Sírodra rezedákat ültettek, nem tudom, érzed é illatukat, legalább ohajtom, hogy érezd. Az öntöztetés havonként csak huszonnégy jó krajcárba kerül ugyan, de minek is írom ezt tulajdonképen neked, hiszen te nem fogod kifizetni.

E levelemet Budapestről írom, hol azonban nem sokáig fogok mulatni, mert az egész város annyira néptelenné lett, hogy alig láthatni embereket, mióta Cuzent és Lejars lovai elutaztak. Kár, hogy e jeles lovakat nem láthatád, édesem, mert mondhatom, hogy illy érdekes ismeretséged még soha nem volt, ámbár mindig csak kitűnő fényes körökben forogtál. Ah, de mik ezek a lovagkörhez képest!

Az állatsereglet is eltávozott, és így most csak szokott arszlánainkra vagyunk szorulva, és milly unalmasok ezek! Félek, hogy egész testem egyetlen nagy ásitássá változik, ha velök közhelyeken találkoznom kell; mert hogy termeimben nincs helyök ezen léhűtőknek, kik csak azért viselnek szakállat, hogy tőlünk asszonyoktól külsőkép is lényegesen különbözzenek, — azt jól tudod.

Te alkalmasint leginkább az ugynevezett finom körökből kívánsz tudósításokat, mert hiszen mindig azok légkörében usztál; de tudhatod, hogy én azokat mindig gondosan kerültem, mert mindennek ellensége vagyok, a mi nem honi. Azon egy pár körben pedig, mikre e szent szót bűn nélkül alkalmazhatni, nem történik semmi botrány, ti nagyvilág fényes szellemei pedig csak az effélék hallásában gyönyörködtek.

Más uton kell tehát megkísértenem, hogy tudom é izlésedet kielégíteni? Meg fogsz azonban bocsátani, ha leveleimben gyakran saját kedvemet is töltöm, s olly tárgyakról szólok, mellyek rád, és elvrokonidra nézve érdekelnek.

A politikában egy kis szélcsőnd kezd uralkodni, mert a legtürelemesb vasárnapi politikusok is megunák már a hosszas elemzéseket, és tények, vagy legalább elevenebb viták után sovárognak, mellyek nem azt akarják az egész világgal elhitetni, hogy igen bölcsen cselekszenek azok, kik minden ok nélkül folyam ellen uszásra használják minden erejüket.

Központi vasutunkon nagy szorgalommal dolgoznak, s a nap forró sugárai néhány napszámost halva teritének le. Mégis iszonyu a szegény ember sorsa, télen hideg, nyáron meleg öli meg, míg a gazdag télen csörgőszánban mulat, nyáron pedig csörgősipkásan tölti az időt a külföld fényes fürdőiben. — Csakhogy aztán legalább mindig tisztulva térne vissza, s ne csak a jobb érzelmeket — mosná le magáról!

A budapesti lóusztatókban már több szegény ember halt meg, kik munkában elfáradt testöket a hűvös hullá-

mokban ingyen enyhíteni, és újabb munkára erősíteni akarák. Ingyen?! Hát az élet nem elég drága díj? Oh, nem, hiszen a szegény ember élete legtöbb esetben csak nyűg, és ugyan ki akarna nyűgért fizetni! Csak azt csodálom, hogy viszonzásul a fényes uszodákban még egy ló sem vesz té életét.

Azt irod, édesem, hogy nálatok csak német játékszíni előadások vannak; ennek igen örvendek, mert meg vagyok győződve, mikép ezentul minden valódi magyar iparkodni fog még magyarabbá lenni, csak hogy hozzátok ne jusson. Művészeitek száma hihetőleg folyvást szaporodni fog, mert itt már kenyérhez is alig juthat az idegen színész, a magyar ellenben olly kedvező jóllétnek örvend, hogy legparányibb tagjának sem juthat eszébe a halál. Ugy kell nekik!

Közelebb ismerősid közt halálod óta egy házasság sem történt, talán, mivel a háziasságot nem szeretik? Ház ellenben sok épül, s rendkívül sajnálom, hogy a kövek nem tudnak beszélni, s nem mondhatják el: milly uton került ki áruk?

Mondja aztán még valaki, hogy mi magyarok csak rontani szeretünk és építeni nem tudunk! Pedig ugyan csak derekasán építünk ám, a rozzant házikót lerontjuk, s új szép palotát varázsolk helyére, azaz: nem én, hanem az építő mesterek, kik rozzant házikókat foltozgatni nem szoktak.

Igen sajnálom, édesem, hogy érdekesb tárgyakkal nem tudlak ezuttal mulattatni; de reménylem, hogy jövő leveleimben e hibámat legalább valamennyire helyrehoznom si-

kerülend, ha előre nem látott s legyőzhetlen akadályok által nem gátoltatom, mellyek, fájdalom! nemcsak nálatok, hanem nálunk is nagy bőségben léteznek.

Addig is ne feledd szerető

Ernesztinádat.

(Vége az első füzetnek.)

Tartalom.

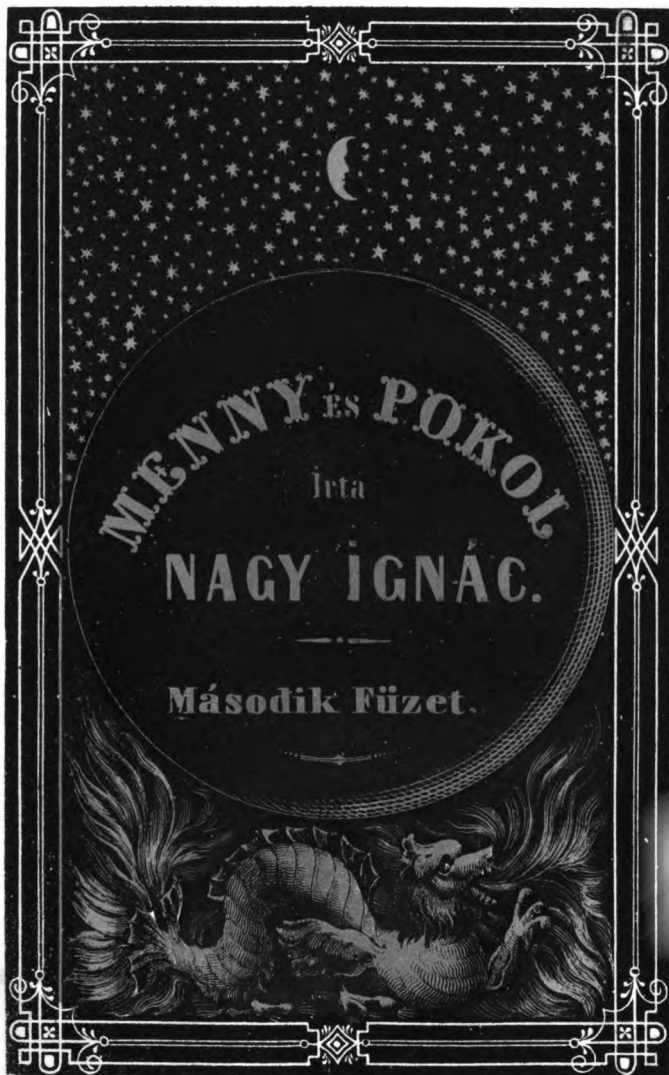
	<i>Lap.</i>
Bevezetés	1
Előszó	10
I. Nem fizetünk	19
II. Makandal	25
III. Vezérek és Vezércikkek	31
IV. Megbukott ördög	37
V. Pesti Hirlap	46
VI. Cuzent és Lejars	56
VII. Lejars és Cuzent	63
VIII. Levél pokolból	69
IX. Levél pokolba	74

Pesten, Nyomtatta Trattner-Károlyi, 1845.

MENNY ÉS POKOL.

MÁSODIK FÜZET.

MENNY ÉS POKOL.

IRTA

NAGY IGNÁC.

MÁSODIK FÜZET.

BUDAPESTEN,
HARTLEBEN K. A. TULAJDONA.
1846.

... ..
... ..
... ..

...

...

...

I.

Szerkesztők és segédek.

(Vizes felhőkből alakított tágas szoba, a bútorsat átlátszó levegőből van szőve, melly mindenféle színeket játszik, és annál fogva igen kényelmes. A jelen levők néha néha olly mozdulatokat tesznek, mintha csépelnének, mi által hihetőleg hajdani működéseket jelképezni kívánják).

Szerkesztők. Segédek.

1. Szerkesztő. Csak a mellett maradok én, hogy halálunk óta tökéletesen fölfordult a világ.

1. Segéd. De ugyan mivel bizonyíthatja ezen állítását a tekintetes ur?

1. Szerkesztő. Hát nem elég bizonyítás é az is, hogy a mi időnkben a szerkesztők haltak meg, s ujságleveleik

életben maradtak, most pedig az ujságok hálnak meg, és a szerkesztők életben maradnak.

2. Szerkesztő. Ugy van, ámbár azt hiszem, hogy a szerkesztők feleségei több hasznát vehetnék az ujság, mint férjeik életének.

1. Szerkesztő. Barátom uram csak nem hagyhatja el az elménckedést!

2. Szerkesztő. Nem én, ámbár halálomat is az okozta.

Mind. Ugyan mikép?

2. Szerkesztő. Hát nekem egy divatujságom volt, s azt annyira megrakám elméncségekkel, hogy végre megrepedt, és két politikai ujságot szült egyszerre, mellyek, divatból születvén, oly divatba hozták a politikát, hogy keresetem egészen megszűnt, és bánatomban meghaltam.

1. Segéd. Ah, milly világosság nyílik most előttem!

Mind. Halljuk!

1. Segéd. A tekintetes ur nemde a Sürgöny és Pesti Hírlap születését eszközölte említett elmés modorával?

2. Szerkesztő. Igen, egy csapással két legyet ütöttem, s két szék közt mégis földre csöppentem, ez ám az elmés fölsülés!

1. Segéd. Azért volt tehát a Pesti Hírlap mindjárt eleinte oly kapós, mivel a divat szülte, s ugyanezen okból változtatja most öltözetét, mert a divat szelleme változókéony, és ő ettől származott; a Sürgöny pedig azért szűnt meg sürgetni, mert, származását megtagadva, a divatnak hódolni nem akart, hanem csak oly eszméket

pöngetett, melyek minden józan ember előtt már rég kimentek a divatból.

2. Szerkesztő. Ha lapot szerkesztenék itt az árnyak birodalmában, tüstént segédemnek fogadnám önt, mert megjegyzései csipősek.

1. Szerkesztő. Én csak a férflas komolyságot szeretem.

3. Szerkesztő. Én mindenek fölött csak a terített asztalt.

Mind. Ha ha ha!

2. Szerkesztő. Nem adnám sokért, ha ezen megjegyzést életemben én tettem volna, ezen ötlet tiz új előfizetőt hozott volna konyhámra.

2. Segéd. Hajdan talán igen, de most sokkal nagyobb követeléseik vannak a közönségnek.

2. Szerkesztő. Valóban?

1. Szerkesztő. Ugyan kicsoda öcsém uram, hogy így határozottan beszél, ámbár még igen fiatalnak látszik?

2. Segéd. Csak tegnap haltam meg, s azért nem méltóztatik még ismerni.

1. Szerkesztő. Így fiatal korában! Ugyan mi okozta uram öcsém halálát?

2. Segéd. Kissé pezsgőztem egy grófi ebédnél, s délután lovamat igen merészen ugratván, levetett, és rögtön meghaltam.

1. Szerkesztő (*bámulva*). Ló — gróf — segéd — ez megfoghatatlan!

2. Segéd. Mért?

1. Szerkesztő. Hiszen az én időmben a segéd csiz-

mát tisztított, és ételen kívül csak két pár fejelés csizmát kapott esztendőre.

2. Segéd. Most az egészen máskép van.

2. Szerkesztő. Igaz, már az én időmben is nagy díjt kelle segédeimnek igérnem.

1. Szerkesztő. Megfoghatlan! Most tehát alkalmasint többet fizetnek, mint az én időmben, azok, kik valami cikket az ujság számára beküldenek?

2. Segéd. Sőt inkább a szerkesztő fizeti őket.

1. Szerkesztő *(növekedő bámulással)*. Hát mi-ből vesz aztán házakat, vagy földeket a szerkesztő?

2. Segéd. Az most már nincs divatban, a meggazdagulás fáradságát legujabb időben a kiadók voltak szívesek magokra vállalni.

1. Szerkesztő. Kiadók? Miféle lények ezek?

2. Segéd. Olly számolni tudó érdemtelen férfiak, kik az előfizetési és hirdetési díjakat beszedik, s ebből annyit mennyit a szerkesztőnek adnak, a többit pedig megtartják, kocsikáznak, és a szerkesztőt felakasztják —

Mind. Borzasztó!

2. Segéd. Az az, csak arcképét, ha már kiadta valaki.

1. Szerkesztő. De ugyan mért teszik ezt a szerkesztők?

2. Segéd. Csak a politikai lapok szerkesztői gazdagítják a kiadókat, mert a magyar politikusok híresek arról, hogy nem igen tudnak számolni, természetes tehát, hogy a pénzkezelést is másra szeretik bízni. Egyébiránt meg kell jegyezmem, hogy az illy kiadók többnyire olly kocsmatulajdonosakhoz hasonlítanak, kik a borméréshez

nem értenek, s annál fogva csaplárt, vagyis szerkesztőt fogadnak, ki illő fizetésért az ő borukat méri, azaz: szellemök szerint köteles működni. Vannak aztán esetek, hogy a szerkesztő maga is vagy nem ért a dologhoz, vagy nincs kedve hozzá, és ekkor a kiadó még vezért is szerez.

1. Szerkesztő. Vezért?!

2. Segéd. Igen, s ez aztán olyan, mint háboruban a katonavezér; dicsőség esetén övé a dicséret, és repkény, csatavesztéskor pedig a katonák, vagyis segédek gyaláztatnak, a szerkesztővel együtt, ámbár ezek természetesen mindnyájan csak a vezér parancsa szerint működhetnek.

1. Szerkesztő. Uram öcsém is illy segéd volt?

2. Segéd. Igen, még pedig egyszerre három ujság mellett.

1. Szerkesztő. De mikép tehetett ön mind a háromnak eleget?

2. Segéd. Oh, igen könnyen! Az egyiknél első segéd voltam, ott tehát úgy szólván semmit nem kelle dolgoznom, mert nálunk már szokás, hogy minél nagyobb díjt huzunk, annál kevesebbet kell dolgoznunk. A másikonál rokonságban állottam a szerkesztővel, következésképp mindig csak könnyebb végét foghattam meg a dolognak. A harmadiknál pedig addig henyéltem, míg végre kiadtak rajtam, s aztán mindig új illy harmadik állomást szereztem magamnak, és e mellett folyvást jó jövedelemnek örvendtettem.

1. Szerkesztő. Hát a munka mikép van föl-osztva?

2. Segéd. A vezérek arról irnak, a mit tenni kelle-ne, és egymásnak kölcsönösen azt mondogatják, hogy nem

értenek a dologhoz, a közönségnek pedig aztán korlátlan hatalmában áll — egyiknek sem hinni, vagy mindenben megnyugodni, és mégis tetszése szerint cselekedni. Ezen teendők és nem teendők, s kölcsönös bókók után, vidéki levelezők által, ötvenszer vagy hatvanszor egymásután elmondatik, hogy A. megye indítványát B. megye is pártolta, vagy nem támogatta. Ezen érdekességeket történt és nem történt újdonságok követik, melyek néha szárazok ugyan, de néha meg vizenyősek, azonban mégis mindig untig elég kárpótlást nyújtanak a hatvanszoros ismétlésekért, és tulajdonkép csakugyan a hirlapi hadsereg közep-testét, vagyis leghathatós részét alkotják. Ezeket azon egyesületi jelentések követik, mikre házagpótlásul épen szükség van, s végre a Külföld rovata alatt minden érdekést lefordítanak a segédek idegen hirlapokból, például: fejedelmi utazásokat, nászokat, keresztelőket, s más figyelemre méltó eseményeket is. Mindezeket a hirdetések fejezik be, csődökről, ököreladásról s egyebekről; ha ezen utóbbi rovat jó bő, akkor a többit föl sem veszi a kiadó, mert őt csak a jövedelem nagyobbitása érdekli.

1. Szerkesztő. De reménylem, hogy a könyveket ingyen hirdetik?

2. Segéd. Világért sem, minden könyvjelentés husz ezüst forintba kerül, ha valamennyi hirlapban egyszer megjelenik.

1. Szerkesztő. De már ez nem szép, s az én időmben egészen máskép volt.

2. Segéd. Hja, a kiadó csak nyerni akar, mi gondja neki a nemzeti irodalom fölvirágoztatására!

1. Szerkesztő. Mért nem kötik ki a szerkesztők nyil-

tan szerződéseikben, hogy a kiadók a könyveket ingyen, vagy legalább igen jutalmas áron tartozzanak hirdetni?

2. Segéd. Mert a szerkesztők rendkívül szeretik hazájokat, mindent csak ezen imádott bálványért cselekszenek, önérdekük még csak eszükbe sem jut, véröket is örömet föláldoznák a szent haza szolgálatára, s annál fogva igen természetes, hogy szerződéseikben gondosan kerülnek minden olyan föltételt, mely díjakat valamikép — csökkenthetné.

2. Szerkesztő. Ezen olcsó hazafiságnak már az én időmben is voltak példái.

1. Szerkesztő. És ugyan miből áll tulajdonképen a mostani szerkesztők dolga? Mert tudja meg uram öcsém, hogy az én időmben majd az egész ujságot én állítottam össze, és segédem leginkább csak dohányt metszett, vagy este a lámpát vitte, midőn a könyvnyomtatóba mentem az utolsó korrektúrát megtenni, és legfőlebb minden esztendőben repcemagot küldöttem általa pusztámra.

2. Segéd. Ezen kérdésre igen nehéz válaszolnom, mert a mennyi a lap, annyiféle a szerkesztő. Van szerkesztő, kinek neve az ujságon áll, és mégsem ő szerkeszti azt, van ellenben olyan is, kinek nevét soha nem láthatni, és mégis ő szerkeszti a lapot.

2. Szerkesztő. Én ebben épen nem akadok meg, ha vannak titkos tanácsosok, tehát titkos szerkesztők is létezhetnek, s némelly esetekben alkalmasint csak azt ajánlhatja a közönség, hogy mind az örökre nem marad titok, mit ezen titkos szerkesztők szerkesztenek.

1. Szerkesztő. Már megint! Halljuk csak tovább.

2. Segéd. Van szerkesztő, vagy legalább volt, ki min-

den idejét lapja érdekesbitésére fordítja, s mind a két végét ugyancsak megragadja a dolognak; van ellenben oly szerkesztő is, ki csak csillagokat osztogat mások munkái alá, illy szellemdús aláírásokkal: „Elvárjuk!“ — „Szívesen veszszük!“ — „Számot tartunk rá!“ — „Szavánál fogjuk önt!“ — „Minél előbb kérjük!“ — „Közleni fogjuk!“ — Végre oly szerkesztők is vannak, kik talán életökben sem irtak egyebet — félévi fölszólításnál az ohajtott előfizetésre.

1. Szerkesztő. De reménylem, hogy díjaik legalább nem egyenlők ezen különböző szőrü szerkesztőknek?

2. Segéd. Oh, nem! E tekintetben már csakugyan szokás szerint igazságosak a sors és emberek, mert a nem dolgozó szerkesztő szép jövedelemnek s édes békének örvend, a szorgalmast pedig díjában s nyugalmaiban egyenlőn csonkítják, és addig üldözik, hogy végre vagy önkényt le kell mondania, vagy ide költöznie.

1. Szerkesztő. Hát a tudományos lapok szerkesztői?

2. Segéd. Azok ásóhoz és kapához kényszerülnének folyamodni, ha egyebet nem tudnának, mert a magyar közönség annyira megtudósodott már a politika híg levesétől és megpörkölt rántásától, hogy akár maga is tudományos folyóiratokat irhatna, s annál fogva ezek végképen megszűntek.

2. Szerkesztő. De divatlap csak van?

2. Segéd. Még pedig három, és ugyancsak pompás! Ezeknek szerkezete mindazáltal sokkal egyszerűbb, mert a közönség valódi iszonyuságokat követel tőlök. Így például az illy lap ára fél évre többnyire hat forint, és

ezért legalább is nyolc forint áru képeket kénytelen a szerkesztő adni, ha a versenyt társaival veszteség nélkül akarja kiállani. Ezenkül minden sort drágán kell fizetnie, sőt gyakran egy versért egy aranyat és többet is fizet.

2. Szerkesztő (*bámulva*). Egy aranyat?! És van még Magyarországon ember, ki nem adta magát versírásra? Maradt még egyetlen csizmadialegény, ki illy kecsgettő kilátás mellett is megmaradt kaptája mellett?

2. Segéd. Van még egy, vagy kettő, de bezzeg annál több olly versíró van, ki bizvást kapta és musta után nyulhatna! Minden divatlapszerkesztő legalább kilenc sajtost tarthatna el sületlen versekkel.

Mind. Szörnyűség!

2. Szerkesztő. Nyilván az okozta hát a nagy vízáradást Pesten!

2. Segéd. Ezen nagy kiadások miatt tehát a divatlapszerkesztő többnyire maga szedi be az előfizetési díjt, kivált ha jónek előfizetők, ő maga a kiadó, maga a vezér, maga az igazgató, maga a segéd és javítnok, és ha folyvást így növekednek a közönség követelései, végre még kénytelen leend lapját maga kihordozni.

1. Szerkesztő. Bizony csak jobb, hogy már meghaltunk!

2. Szerkesztő. Hát magyar napilap van é már?

2. Segéd. Nincs, mert azt hiszik az illetők, hogy nagyon megnyílnának a magyarok szemei, ha mindennap magyarul olvashatnának!

(Ezen megjegyzés annyira elnémítá az árny-szerkesztőket, vagy szerkesztő-árnyakat, hogy alkalmasint nem egyhamar fognak ismét megszólalni az alvilágban. Béke velök tehát!)

II.

Tigris költészet.

(Repkényhugas Hadur virágkertjében, zöld gyep-pamlaggal s asztallal, mellyen örökzölddel koszorúzott tokaji boros palack áll, mellette arany tüblák, mikbe versek vésetvék a magyar költészet nem-tője által).

Berzsenyi. Csokonay. Utóbb Munkácsy.

Berzsenyi (*az arany tábláról olvas*).

„A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.“

Milly szerencsés most hazánk, kedves barátom, hogy utódaink illy hangokat varázsolhatnak az isteni lantból, s kétszeresen boldog, hogy e hangok oda, honnan jöttek, érző szívbe szállanak, és háromszorosan boldog, hogy számos ihletett kebelből hasonló érdekű hangokat idéznek elő magasztos viszhangul, míg mi csak kínainkat sohajthattuk el a gyászos magánynak, mikre csak rideg bérczek szomoru viszhangja válaszolt.

Csokonai (*a palackot ajakához szorítja, asz után vidámul*). Éreztem én azt, barátom, hogy a jobb idő nem maradhat el, s azért pöngetém vígan lantom húrjait, és nem követém azok példáját, kik összegubbaszkodva irtak (*kezébe vesszi a táblát és olvas*)

„És mondák: „A téli
Est unalmiban
A magyar nemzetnek
E könyv írva van.
Olvasd el, magyar nép,
S tartson meg az ég!“
Mert erő, egészség
Kell hozzá elég!“

Most, barátom, most kellene élnünk, midőn

„A legelső magyar ember

A király!”

Most bizonyosan a legegyszerűbb forrásviznek is tokaji zamatja van!

Berzsenyi. Ne legyünk önzők, erőteljes a fiatal nemzedék, s bizonyosan nélkülünk aratni fog dús termést azon mezőn, melybe mi is vetettünk egy pár ép magot. Ez arany táblán láthatjuk, hogy a költészet minden ága dús lombozattal díszlik kedves hazánkban.

Csokonai. Igazad van, s a hányan itt a magyarok mennyében az örök életnek örvendünk, mindnyájan kéjítasan mondhatjuk, hogy vannak tanítványink és utódink a földön, kiknek bátor szárnycsattogása legmerészebb röptünket is túlhaladja.

Berzsenyi. Ugy van, barátom, nézd e fényes neveket e ragyogó táblákon, s jeles műveiket, és tapasztalni fogod, hogy a költészet minden neme díszesen és többszörösen képviselve van. Barátom, Magyarország lelkes nagyai és dúsai mind elszegényülnek, ha e sok jelességet csak félig meddig is illőn jutalmazni akarják.

Munkácsy *(ki már néhány perc óta a lugas gyémánt ajtajánál hallgatósott, hirtelen belép)*. Épen azért egyet sem jutalmaznak. Sok jó napot!

Csokonai. Ah, derék, hogy a jó kedvű humorista valahára ismét meglátogat bennünket.

Berzsenyi. Örvendek, ámbár megjegyzése kissé elkomorított. Az én időmben egy két valódi költő mindig buzgó pártoltatásra számolhatott a nagyok részéről, mi-

vel pedig azóta mindenben előre haladott szép hazánk, tehát azt hittem, hogy ebben sem maradt el.

Munkácsy. Hja, nem olly könnyű ez, mint önök gondolják. Most Magyarországon igen sok költő van, valódi nagy ember pedig rendkívül kevés, s ezeknek kisebb gondjuk is nagyobb a költészet pártolásánál, mert csak arra törekszenek, hogy saját érdemeik jutalmaztassanak.

Berzsenyi. E szerint tehát csak öntudattal kell beérniök?

Munkácsy. Igen, és szurokfüsttel, mit a fáklyák okoznak, melyek világítása mellett néha zenével tiszteltetnek meg, olly szegények által, kik a fáklya árát szájoktól vonják meg! Gyakran arcképeik kinyomatnak, mivel a gazdagok is szeretik tudni, hogy mikép áll a költő bajusza, de arra nem igen gondolnak, hogy van é mit ennie! Azonban, én nem a költők szomorú sorsáról jöttem énekelni, hanem a magyar költészet bizonyos új nemével kívántam önöket megismertetni, mely legujabban támadott.

Berzsenyi *(örömmel)*. Új nem?

Csokonai. Halljuk!

Munkácsy. Igen, mely „Tigris költészet“ nevezetűt nyert.

Csokonai. Nem ismerem.

Berzsenyi. Ezen arany táblákon nyoma sincs, ámbar minden jeles új költemény rögtön megjelenik rajtok.

Munkácsy. Elhiszem, mert azon tigris költeményeket nem lanton pöngetik, hanem dudán szorítják ki.

Berzsenyi *(csodálkozva)*. Dudán?

Csokonai. Beszéljen világosabban, hiszen nem tanító ön.

Munkácsy. Emlékezni fognak önök, hogy engem mindig zsíros poétának gúnyoltak, mivel életemben gyakran irtam töltött káposztáról és túrós csuszáról. A tigris költészet még ezen is túlesz.

Berzsenyi. Lehetetlen!

Csokonai. Meglehet biz az, ha csakugyan dudából nyomogatják ki!

Berzsenyi. Ne vétkezzék ön költészetünk szent szelleme ellen, hanem bizonyítsa be állítását.

Munkácsy. Szívesen. Néhány illy tigris költészetből, vagy dudás költeményből ezen verseket szedegetém ki:

Szavaimat halljátok,
S kössétek föl gatyátok,
Mert különben szívetek
A test alsó részébe csepeg!
Ide hát, a ki megáldott,
Eszem adta rosz fia,
Hagyd tapasztszam rád csókomat,
Mint csirízt a csizmadia!
Hej, a ki ragyogása van
A réz angyalának,
Fér é gyomrodba annyi bor,
Mint hasába sár a pocsolyának?
Vagy azt gondolod talán, —
Hogy a jégeső verjen meg, —
Hogy nem szabad már borban usznod,
Mig lelked a csizmád talpán ki nem fityeg?

Tátsd szádat komáromi kapuvá,
S legyen e bor győri Dunává,
És aztán mind ki kell innod,
S teremtetét sem szabad mondanod;
Különben inadba lódtjuk lelkedet,
S kitépjük költői eredet!

Csokonai (*fölugrik*). Uram, ön —

Berzsenyi (*csöndestőleg*). Ne heveskedjél, barátom, hiszen ismerjük ezen ur humorát, ő ezen rögtönzéssel meg akart bennünket kacagtatni, s nem gondolá meg, hogy az illyesmi csak émelygést okozhat.

Munkácsy. Böcsületemre mondom, hogy az ugynevezett Tigris költészet dudájából ennél sokkal ocsmányabb trágárságok is sivítottak már ki.

Berzsenyi. Irtózatos!

Csokonai. De alkalmasint csak magánykörben, vig poharazás közt?

Munkácsy. Nyomtatásban, a művelt magyar hölgyek gyönyörködtetésére!

Csokonai. De már ugy csak sajnálni tudom az elévedt elméket, mert az ifju lángész első erőszakos ki-rohanásainak sokat meg lehet ugyan bocsátani, sőt nem is tartom valódiilag ihletett kebelnek azt, melly néha néha minden gátat le nem rombol, s vad tü-zével nemcsak melegít, hanem pusztít is, és e tekintetben magamnak is nem egy bűnöm van; de azért annyira visszaélni mégsem szabad soha az isteni szikrával, hogy salakos tajtékkal undokítsa be a költészet virányait.

Berzsenyi. És hol maradnak a bírálók villámai?

Nincs már komoly magyar író, ki az irodalom édene előtt az igazság lángpallosával őrködnék?

Munkácsy. Támadt ugyan egy pár szeliden gáncsoló szózat, de erre illy felelet kezd hangzani: ugassatok, hitvány ebek! és a szép címeknek hossza vége nem volt, s nem csoda azután, hogy a bírálók elhallgattak.

Berzsenyi. Sőt én azt mégis csodálom, mert épen erre kellett volna férfias komolysággal fölszólalniok, mert ön szavaiból azt kell következtetnem, hogy ezen átirányt a nemzeti költészetnek csakugyan nem mindennapi elme adható, melly azután seregét ébreszté föl a lelketlen utánzóknak. Hitem szerint ezen utóbbiakkal bajoskodni nem érdemes, mert mit az ilyenek sárból összeraknak, azt saját vizenyősségök ismét elmossa; de az, ki az irodalom bármelly ágában úgy tud föllépni, hogy modora utánzókra talál, mindenesetre nagy szellemi tehetséget tanusít; kitől pedig ezt nem tagadhatni meg, attól nemcsak lehet, hanem kötelesség is reményleni, sőt várni, hogy meg fogja tanulni, mikép a durva soha nem lehet szép, és isteni szikrának teremtménye mindenkor csak szép és isteni lehet, s hogy nyerseségben eredetiséget, vagy épen magyarságot keresni, a költészet és nemzetiség szelleme ellen elkövetett és soha meg nem bocsátható bűnnek kell nyivánítani. S ki ezt csak pillanatig is fontolóra veszi, bizonyosan meg fog győződni, hogy a költészet lantját isten adá kezeibe, s hogy azon csak az adóhoz méltó húrokat szabad pöngetnie, ha szép hivatásának megfelelni kíván! —

III.

H o n i.

(A magyar paradicsom részecskéje. Pompás fővényes tér, melly szélcsöndben mozdulatlanul áll, mint holt képe az élő fontolva haladásnak. Ha némelly helyeken zöld fák állanak, igen kellemes nyugpontul szolgálhatnak a szemnek. Az egész tért négy patak kigyózza át, az egyikben töltött pipák uszkálnak füstölő bikfataplóval, a másodikban tej folydogál, a harmadikban méz, a negyedik egészen száraz, s ennek külön neve: „Füzfaköltők csermelye.“ A levegőben számos fáradt sült veréb repked, alig várva, hogy megnyíló szájában ohajtott nyughelyre találjanak, mi bizonyosan meg is történnék, ha a száj megnyitása sokaknak olly iszonyu fáradságába nem kerülne, hogy készek másod-

szor is éhen meghalni, mint szájokat hatályosan megnyitni, mitől életökben egészen elszórtak, mivel annak folytában csak akkor lakhattak jól, ha szájokat nem nyitották meg, mi furcsán hangzik ugyan, de mégis igaz. Ezen igéző helyet minden oldalról magas korlát-falak környezik, melyek nélkül valódi boldogságot még csak képzelni sem tudnának a valódi magyar árnyak. Mi van e korlátokon túl? az senki kándiságát nem háborgatja, mitután sorsukkal mindnyájan annyira meg vannak elégtelve, hogy még csak tudni sem vágnak: micsoda tulajdonképen az a megelegülés? Kényelmes pamlagokat nem láthatni ugyan, de azért mindegyik árny bátran leterítheti magát a szép fővényre, s kényelmesen ráfekhetik, és meg lehet győződve, hogy ezen ősi jogában őt háborgatni senki nem fogja. Kell é, lehet é ennél nagyobb boldogság?)

Boldog árnyak. Vendég.

1. Árny. Ugyan mi hozta hozzánk uraságodat?

Vendég. Csak véletlenség, mert azt gondolám, hogy a magyar paradicsom minden helye nyitva áll minden böcsületes magyar árny számára.

1. Árny. Az az, a mint veszsziük. Uraságod alkalmazint nem ismeri helyzetünket?

Vendég. Nem, hiszen magyar vagyok, és az ritkán ismeri saját ügyfeleinek állapotát.

2. Árny. Ugy beszél, mintha a mi időnkben élt volna.

1. Árny. Megismertetem önt tehát sorsunkkal, ha megigéri, hogy viszonzásul elmondja majd, mikép folynak most a dolgok Magyarországon?

Vendég. Szívesen, ámbár a folyóvizeken kívül más nem igen folydogál ott, hanem csak döcög, mint kenetlen szekér a vármegye csinálta feneketlen országuton.

1. Árny. Figyeljen tehát. Mi, kik itt vagyunk, azon időben éltünk, midőn a magyarok győzelmes fegyvereiket falra függeszték, és annak elfeledésében gyakorlák magokat, hogy ők valaha magyarok voltak. Ezen időszak meglehetősen sokáig tartott, s csöndes lefolyása alatt a magyarok sem jót, sem roszt nem tettek, és azért külön helyet rendelt számunkra Hadur a magyarok mennyében, mert jósága megsajnálta bennünket, és nem akart pokolba taszítani; igazsága ellenben nem engedheté, hogy egyenlő boldogságban részesüljünk azokkal, kik a hazáért századokon át vértettek, s dicsőséget árasztának a magyarok istenének fejére. Több esztendő óta azonban már csak kevés árny érkezik ide, s ezek mind olly magyarok, kik csak idegen nyelven beszélnek, és magyarul nem tudnak. Nagy ideje már tehát, hogy hajdani hazánkról semmit nem tudunk. Ezért szeretnénk uraságodhoz néhány szót intézni hazánkra nézve.

Vendég. Szívesen fogok mindenre válaszolni.

1. Árny. Talán nincs is már halandó ember Magyarországon, mivel olly kevés árny száll ide tanyánkra?

Vendég. Sőt több ott most a halandó, mint valaha volt, mert kevesebb a halhatlanságra méltó, mint valaha volt; de hazánkban igen kevés most az ollyan ember, ki épen semmit nem tesz, mert egy rész jót cselekszik, a

másik pedig egész erejével gátlani törekszik azt ebben, az az roszban töri fejét; ezek tehát haláluk után jobbra és balra osztályoztatnak, s ide aztán természetesen csak azon lágymeleg árnyak jutnak, kik nemzeti nyelvökkel minden magasb emberi érdeket is annyira elfeledtek, hogy valamint használni, úgy ártani is egyenlőn képtelenek.

2. Árny. És mégis magyaroknak neveztetnek, ámbár nem tudnak magyarul?

Vendég. Az a mai világban igen természetes, mert most a nevezet vagy cím alatt többnyire ellenkező szokott lappangani, így például sokan bírának neveztetnek, és ezen fogalom szerint igazságos ítéletet kellene hozniok, de milly távol vannak ettől! Mások jó tanácsokat tartoznának adni, de még mások jó tanácsát sem képesek megérteni. És így az élet csaknem minden osztályából lehetne olly példákat idézni, mellyek bizonyítják, hogy a külső elnevezés alatt ellenkező irányu tartalom lappang.

3. Árny. Sok illy nem magyar magyar van hazánkban?

Vendég. Alantabb vidékeken igen kevés, magosabb helyeken azonban még elég sok; de már ezek is nagyon gyérülnek, mert át kezdik látni, hogy az anya könnyen kitagadhatná minden vagyonából nyelvét nem tudó rosz gyermekeit.

1. Árny. Így hát azt várhatjuk, hogy rövid idő mulva egészen magunkra maradunk itt, és egyetlen uj árny sem érkezik többé hozzánk?

Vendég. Az könnyen megtörténhetik, ha élő honfitársaink végre egészen megfélekedeznek ősi jellemökről, és

állhatatosan megmaradnak azon uton, melyen most haladásnak indultak.

2. Árný. Talán a törökre készülnek?

3. Árný. Vagy a franciák ellen?

Vendég. Az egész világ ellen, sőt még magok ellen is!

Mind. Micsoda?

Vendég. De fegyver nélkül.

1. Árný. Mikép lehet ez?

Vendég. Csak egyetlen szóval harcolnak élő hazánkfiak.

Mind. És az?

Vendég. Hóni.

1. Árný. Nem értem.

Vendég. Mindjárt megmagyarázom. A magyarok végre meggyőződtek, hogy hazájokon kívül számukra nincsen hely, s hogy abban élni és halniok kell. Egyetlen békés családdá törekszenek tehát most összeolvadni, keblökre ölelve mindent, mi a hazáé, és szilárdul visszautasítva mindent, a mi nem honi.

1. Árný. Hiszen ennél jobbat alig tehetnének; de ön azt mondá, hogy sokan vannak, kik ezen üdvös törekvéseket gátolják, szóljon: vakok azok, vagy talán nem magyarok? Mert különben csak át kellene botorságukat látniok!

Vendég. Hát önök korában nem léteztek szülegyilkosok? Vagy nem találkoztak olyanok, kik a sötét éjszakát elébe tévék a tündöklő világosságnak? Vannak magyarok, kik azt hiszik, mikép isten azért teremté a majmot, hogy az ember eltanulja tőle az utánzás dühét. Ezek mindentől

irtóznak, a mi honi, mert érzik, hogy az elfajult gyermek nem érdemes édes anyja áldására. Ezek azt hiszik, hogy tagjaik összegörbednek, ha külföldi bárson és selyem nem simul hozzájuk; hogy torkuk kiszárad, ha külföldi bornak nedve nem csiklandoztatja; hogy gyomruk összetöpped, s egyetlen földi működésök megszűnik, ha a külföld drága csemegéivel nem puffaszthatják föl; hogy nyelvök kiaszik, ha idegen nyelv által nem hozatik mozgásba; hogy lelkök elkárhozik, ha idegen mellett nem buzog. Ezek frigyet kötöttek az önzéssel és makacssággal, tartaléksereggé a gyanusítás rémszellemait öszpontosíták, és ujoncokat az egész világból kapnak, mert minden nemzetnek van olly tárgya, melly magának nem kell, s mellyen túladni akar-na, következésképen csak boszus szemekkel nézheti, hogy ismét támadt nép, melly, gyermeksaruiból kilépve, nem-zetté iparkodik alakulni, nem pártos és vészárasztó tör-vénnytelenység mezején, hanem a nélkülzés, önmegtagadás és iparüzés békeárasztó zászlaja alatt.

1. Árny. Szép, igen szép ez, ifju barátom, de félek, hogy kevés lesz belőle, mert én mint száz esztendő magyar haltam meg, és ez alatt sokat tapasztaltam, s nem csupán tulajdon természetemmel ismerkedtem meg. Én azt tapasztaltam, hogy azokban, kik a jót ellenkezik, mindig nagyobb a kitűrés, mint azokban, kik jóra törekszenek, és minden, mi tilalomnak viseli magán színét, nagy vonzó erővel bír. Megvallom, én az illy lelkesülés szülte határo-zatokban nem bízom.

Vendég. Mert nem látta ön azon óriási lelkesülést, mellyet nem szabad más pillanatnyi fölhevülésekkel össze-hasonlítaniunk.

1. Árný. Csak egyet kérdek, megtartatik é általában és szigoruan a fogadás?

Vendég. Oh, igen, mert hiszen nagyon könnyítve volt a dolog mindenkire nézve, miután minden ember bizonyos kedvenc tárgyakat kivehetett a szabály alól.

2. Árný. Valóban? De nem akadt senki, ki ezen kivétel szabadságát használta?

Vendég (*akadosva*). De mégis, hiszen az ember megszokásnak rabja.

1. Árný. Találkoztak é, kik az idegen borok használatását köték ki magoknak?

Vendég. Igen.

2. Árný. Ugyan hol azon ország, mely jobb borokat teremne, mint Magyarország? Ifju, én ezt igen olcsó hazafiságnak tartom, olcsó husnak pedig híg a leve!

1. Árný. Akadtak é, kik a külföldi dohány további használhatását magoknak biztosíták?

Vendég (*sohajtvá*). Igen!

2. Árný. Mit ítél ön az olly hazafiról, ki hazájának szent ügyénél még egy silány pipa dohányt is többre tud böcsülni, és e mellett még azzal merészel dicsekedni, hogy ő szép hazafiui tettet követte el?

1. Árný (*szomoruan*). Bizony mondom önnek, fiatal barátom, hogy nincs nekem ott reményem, hol azok, kik azt hiszik s hirdetik magokról, hogy a haza fölvirágoztatására áldozzák föl magokat, egyetlen korty bort és pipa dohányt sem birnak megváltoztatni! Ha hazánk alapítói, s később a Hunyadiak, Zrínyik s egyéb nagy elődink így alkalmazzák volna áldozataikat, és illy tetteket neveztek vol-

na buzgalomnak a hazáért, úgy utódaik most alkalmasint más helyzetben boroznának és dohányozgatnának! Félek, igen félek, hogy az én időm ismét visszakullog, s a cselekvés napjai sötét éjszakákká változnak, ha nemcsak élvezetet föláldozni nem bír a magyar, hanem még annak megváltoztatását is valami nagyszerű áldozatnak meri hirdetni! Menj, ifju, híreid nem ébreszthetének köztünk tartós örömet! —

IV.

Állatkínzás.

(Társalgási terem az állatok alvilágában, minden kellékeivel ellátva a finomult izlésnek; nagy tükrök, mellyek semmit nem mutatnak valódi alakjokban, s mikben az ökör is bölcsnek látja magát; pompásan világító lámpák, mellyek olly sötétséget terjesztenek, mint-ha több évig Budapest utcáiban függöttek volna; nagy pénzládák, mellyek üresek ugyan, de éppen azért világosan tanúsítják, hogy hajdan a többi butorsáttal együtt csillogó palotákban állottak. A pamlagokon különféle háziállatok megdicsőült árnyai heverésznek, fagyaltat és időt fogyasztva, mikép az műveltebb körökben szokás, s éppen ezen utóbbi körülménynél fogva igen természetes, hogy egy pár rókát is láthatni az árnyak ezen tisztes gyülekezetében).

Lovak. Ökrök. Szamarak. Egyéb házi állatok. Rókák.

1. Ló. Mondom önöknek, hogy állításom való igazság, a magyar emberek egyesületet akarnak létesíteni az állatkinzás ellen.

1. Szamár. Ez ugyancsak okos gondolat, ha igaz.
Sokan. Hihetetlen!

1. Ló. Pedig úgy van, hiszen az én gazdám is nagyon izgatott mindig ezen hasznos egyesület mellett, és halálomat is ezen szép buzgalma okozá, mert gyűlésére siette be az alakulandó társulatnak faluról, és annyira meghajtott, hogy huszonnégyszáz óra múlva már patkóimat leszedték.

Róka. Magyar ember volt ön gazdája, uram?

1. Ló. Igen.

Róka. Azért egyeztek meg tehát szavaival illy szépen tettei!

2. Ló. De ugyan mit fognak az emberek tulajdonképen állatkinzásnak tekinteni?

Ökör. Igen helyes megjegyzés!

1. Ló. Nem lesz szabad semmiféle baromra több terhet rakni, mint mennyit elbir.

2. Ló. Ezt bajos lesz meghatározni, mert én azt tapasztaltam, mikép embertársaikra nézve sem birták még megalapítani, hogy némelyekre ne tukmáltassék oly nagy teher, melly alatt mulhatatlanul össze kell roskadniok.

Róka. Hiszen azok csak emberek, a mai világban

pedig kisebb a valódi emberek száma, mint az állatoké, és így igen természetes, hogy ezen utóbbiak pártoltatása túlnyomó súlylyal kezd birni. Vagy ki nem látá közölnünk életében saját szemeivel, hogy gyakran a legderekbabb embernek is elébe helyezteték a számár?

Szamar (*sértett önérzettel*). Illyesmire rókákról is lehetne példákat idézni, mellyek miatt sokszor a legemberségesb emberek is elmellőztetnek.

Róka. Uram —

Ökör. Uraim, önök érdemei mindenkor olly szép méltánylásnak örvendnek, hogy keserü vitatkozásokra teljességgel nem lehet okuk, mert ugyan mi történik most önök hatalmas befolyása nélkül, bár mennyire emeljük is szemeinket? Folytassuk tehát a fölvelt tárgyat. Szabad kérnünk, tisztelt ló urat, előadása folytatására?

1. Ló. Nem lesz szabad az állatokat ütni.

Róka. Mit fognak erre az emberek mondani, kiket még törvényesen is meg szabad veretni?

1. Ló. Mi gondja erre a társulatnak, hiszen az ő tagjai mind botmentesek.

Szamar. De, uram, én meg vagyok győződve, hogy a valódi szamar, kényszerítő verés nélkül, egyetlen fűszálnyi terhet sem emelend tovább.

Ökör. De még az ökör sem ám! Uraim, én kényszerítettés nélkül saját szarvaim terhét sem vállaltam volna szűz vállaimra.

1. Ló. Most már az állatok is átlátják saját javukat, s bizonyosan föl lehet őket majd az iránt világosítani, hogy a terhek viselésében aránylag mindenesetre osztozniok

kell, ha kívánják, hogy ezentul méltányosb bánásmódban részesüljenek.

3. Ló. Hát arra lesz é a társulatnak gondja, hogy minden háziállat jól tartassék gazdája által, mert ugy hiszem, hogy a koplalás sokkal nagyobb kín egy pár ostor-csapásnál.

Róka. Természetesen erre is lesz gondjok, s lehet is könnyen, mert hiszen a gazdag Magyarországon most már egy ember sem éhez.

2. Ló. Van azonban több neme is a kínzásnak, melyekre nézve szeretném magamat fölvilágosítani.

1. Ló. Csak méltóztassék.

2. Ló. Midőn például az urasági lovak fagyban, hóban, záporban órákig várakoznak az utcán, nem kínzás ez?

Róka. Nem, mert akkor csak hivatásukat teljesítik, ez elől pedig, az egész polgári társaság veszélyeztetése nélkül, senki nem vonhatja el magát.

3. Ló. De azt csak reményelem, hogy a lóversenyek tüstént el fognak töröltetni?

1. Ló. Nem.

Róka. Természetesen, mert ezen neme az állatkínzásnak népszerű, s a népszerű eszmék ellen nem szabad föltámadni.

4. Ló. Ez még csak megjárja, mert jobbadán csak nemes lovakat terhel, melyek egész éven át jóltartás és munkátlan henyeség által mindenesetre szép kárpótlást nyernek néhány napi megerőtetésökért. De — remegve mondják ki e szót ajakim — én bérkocsisló voltam! Meg fog é ezen kínzó osztály szüntettetni?

1. Ló. Nem.

Róka. Azt kívánni sem lehet, mert különben sok újságíró ugyancsak megszorulna, ki most kedvére irdogál a bérkocsisok gorombaságáról, s embergázolásaikról.

4. Ló. Már, uraim, ha a bérkocsisló egész élete nem megtestesült állatkíNZás, ugy nem tudom, mit ítéljek azon híres társulat fogalmairól.

Róka. Eh, Pegazus ur csak derekabb ló, és azért a mai világban mégis sokkal keservesebben kínoztatik számos költőcske által, mint a bérkocsislovak.

Lud. Reménylem, hogy a ludak erőszakos tömetése meg fog szűnni?

1. Ló. Nem.

Róka. MíKép is gondolhat uraságod illyesmit, hiszen ez nem kíNZás, sőt legnagyobb kéj, mert hány ember van, ki egész életében nem tesz egyebet, csak mindig tömi magát, s hasa domborodásával egyszersmind a köz-tisztelet növekedik terjedelmes személye iránt.

Agár. De a nyulvadászat mégis csak meg fog szűnni?

1. Ló. Világért sem, mert ez igen szükséges arra, hogy a magyar ifjuság illón előkészíthesse magát a haza fontos ügyeinek hatályos tárgyalására.

Róka. Ugy van, és nem lehet é minden agár büszke arra, hogy némelly serényebb társai ezüst serlegekkel jutalmaztatnak, míg ugyanazon falu legserényebb tanítói és tanulói többnyire csorba fatálból is örömet ennének, ha — volna mit?!

Lud. Még egyszer kell szólanom.

Mind. Halljuk!

L u d. Az is kíznás ugyan, hogy pelyheinket kiszedik, de ezt legalább azzal lehet menteni, hogy pelyhen jobban alusznak az emberek, s ez a haza boldogságára igen szükséges; de szárnyaink elnyirbálása mégis olly szörnyű kíznás, melyet meg kellene szüntetni, mert így nem röpkönlhetünk magosra, s nem óalmazhatjuk magunkat a kutyák ellen.

R ó k a. Ebben sok igazság fekszik, de a kíznás e nemének megszüntetését mégsem reménylhetni, sőt igazságosan követelni sem lehet, mert a mai világban a megnyirbálás olly általános divatban van, hogy még a jogot, böcsületet, törvényt, hűséget, sőt gondolatot sem leheté alóla fölszabadítani.

S z a m á r. Önök, tisztelt uraim, eddig csak testi kíznásokról szólottak, s a szellemiekről egészen megfeledkezni méltóztattak; pedig én azt bátorodom alázatos tisztelettel hinni, hogy ezen utóbbiak sokkal emésztőbb fájdalmat okoznak, mint az előbbiek.

M i n d. Halljuk!

S z a m á r. Így példaül, rám és általában érdemes fajrokonimra nézve rendkívüli szellemi fájdalom az, hogy minden buta, ostoba ember rendesen számárnak neveztetik. Nem tagadhatom ugyan, hogy a lóport és gőzhajózást nem mi találtuk föl; de kérdem: mért nem nevezik az okos embert elefántnak, miután ez legokosabbnak mondatik az állatok közt, valamint én — legegyszerűbbnek? Uraim, az én csekély véleményem szerint leginkább az illy szellemi méltatlanságok megszüntetését tartoznék célba venni az állatkíznás elleni társulat, ha magát hálánkra valóban méltónak kívánja tenni. Ez az én alázatos vélekedésem.

Mind. Éljen!

(Pillanatnyi mély csönd, annak jeléül, hogy mindenki tökéletesen fölfogta és megértette e szavak fontosságát, s annál fogva — nem képes rá válaszolni, a mi nem csak itt történik így, hanem — de halljunk szót).

1. Ló. Meg kell vallanom, hogy a főnforgó kérdés ezen oldalára még nem gondoltam.

Róka. Az emberek közmondása szerint gyakran egy számár ellenvetése száz okosnak is megakasztja elméjét, és úgy látszik, hogy ebben csakugyan van valami, ám-
bár illő gyöngédségből bővebben fejtegetni nem akarom. Szabad legyen azonban megkísértenem, hogy nem bírom é ezen szövedékes fordulatot, az élet mezején tett tapasztalásim által, legalább némileg fölvilágosítani.

Mind. Halljuk!

Róka. Önök mindnyájan tudni méltóztatnak, hogy én az emberek legmagasb köreiben is gyakran megfordultam, s mondhatom, mikép mindenütt azon tapasztalást tevém, hogy épen a szellemi elnyomatás az, mellynek megszüntetésére legkevesebb, vagy épen semmi nem történik. És ezt igen alapos okok igazolják, mert a szellemi kínok megszüntetése olly kiáltókká tenné az anyagiakat, hogy! Minden mesterkélés csak oda irányoztatik tehát, hogy az anyagi bajok némileg enyhíthessenek, mi azután rendesen olly örömet szül, hogy a nagyobb bajok nagy részét egészen feledteti.

Mind. Helyes! Éljen!

Róka. Így az állatkíznás elleni társulat is, az én csekély véleményem szerint, azért állott össze, mivel félt,

hogy az elnyomatott állatok agyában végre testté fog válni az általános emancipatio nagyszerű eszméje, és ítő háboru állandó be az állatok részéről a fensőbbiséget bitorló emberek ellen, ha némi anyagi könnyítések által a fölszabadulási vágy bennök jóidején el nem fojtatik. Ezen aggodalomra pedig saját öntudatuk vezérelheté az embereket, mert jól érzik ők keblök mélyében, hogy teljességgel nincsenek olly kitűnő előjogokkal fölruházva a természet által, miknél fogva fölöttünk jogszerűleg korlátlanul uralkodhatnának. Ezen vakmerőnek látszó állításomat, úgy hiszem, igen könnyű lesz alaposan bebizonyítanom.

Mind. Halljuk! Halljuk!

Róka. Ezt pedig a legegyszerűbb hasonlítás útján tehetem meg, minden föllengős és fényes szóáradozásba burkolt okoskodás nélkül. Tekintsünk akár fényes teremekbe, akár középrendű hajlékokba, s hány majomra fogunk akadni, hány pávára, bankára és szajkóra, kik magokat embereknek nevezik, s mégis mindent utánoznak, habár torkukat metszik is ezen oktalan erőködés által, melly tehetségöket meghaladja; magokra halmozott fényes tollaikban büszkélkednek, habár lábaik rútsága kacajt gerjeszt is; gőgösen fújják föl magokat, midőn nyilvános helyeken jelennek meg, habár saját odujok olly tisztátlan is, hogy gonosz büzével mindenkit tova riaszt; csevegnek kifogyhatlanul, ámbár magok sem értik szavaikat, melyek terhe alatt fáradtan nyög a megszeplősített levegő. Tekintsünk körül, s nem látandunk é síkolt padlókon is számos szamarat, kik csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy semmi terhet nem hordoznak; számos ök-

rőt, kik csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy nem viselnek jármat, hanem más nyakába hárítják azt; számos lovat, kik csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy nem a rud mellett ügetnek az ostor pattogása szerint, hanem a kocsiban ülnek, és az ostort magok pattogtatják; számtalan szép ludat és libát, melyek csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy nem koppasztatnak, hanem ők koppasztanak másokat, és e mellett szintolly szellemdúsan gágognak; nagyszámu rókákat, kik szintolly ravaszok és ármányteljesek, mint önök alázatos szolgájok, s mégsem szabad őket hajtóvadászaton lelőni, sőt gyakran még ők rendelkeznek mások vagyona, élete és böcsülete fölött; számos farkast, melyek csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy az ártatlan bárányokat nem csupán éhségből fojtogatják; roppant számu együgyü juhok, melyek csak abban különböznek tisztelt társainktól, hogy sem gyapjút, sem egyebet nem teremnek, hanem csupán másokét fogyasztják; számtalan kukorikoló, fényes tollu kakast, melyek csak abban különböznek tisztelt társainktól, hogy a sarkantyut nem sarkukon, hanem fejökben viselik, s az esőt sem bírják megjósolni, és soha nem kerülnek nyársra, habár oldalukon viselik is azt; tömérdek mormogó medvét, melyek számtalan társuk bőrét huzzák le, ámbár tulajdon bőrük egy fillért sem ér, s e mellett mézet is szeretnek más köpűjéből orozni, ámbár ők magok rideg s keserü magányra vannak kárhoztatva; számtalan huhogó baglyokat, melyek nemcsak nappal, hanem éjjel is sötét falak közt lappangnak, hogy legkisebb sugára sem érhesse őket a világosságnak; számos nadályt, melyek

csak abban különböznek tisztelt társainktól, hogy nem esnek le a sebről, midőn már tele szíták magokat, mert ők soha nem telnek meg, s szívásuk által nem az egészségnak szolgálnak, hanem az általános sorvadást mozditják elő; rendkívül sok kettős orru kopót, mellyek abban különböznek érdemes társainktól, hogy nem nyulat, farkast, rókát hajtanak, hanem tulajdon társaikat terelik a pusztító fegyver hatáskörébe; gyáva nyulakat, mellyek nem csupán az agár éles fogaitól rettegnek, hanem saját társaik előtt is meghunyászkodva remegnek, mintha nem ugyanazon nap éltető sugárai ragyognának fölöttük, s nem ugyanazon egy mindenható erőből nyerték volna lételőket! Uraim, kérdem, van é joguk az illy embereknek büszkén lenézni az állatokra, miket leginkább csak nemtelenségben törekszenek meghaladni?!

Mind. Nincs! Nincs!

Róka. Uraim, kérdem, van é az állatoknak okuk, a dolgok illetően állásában, meghunyászkodó elragadtatással fogadni s hálálni meg azt, hogy néhány botütéstől meg akarják őket kimélni, csupán azért, hogy eszökbe ne juthasson hatályosan követelni az őket illető egyenlőségi jogokat, mellyek a magát olly nagynak képzelő ember által jogtalanul bitoroltatnak?

Mind. Nincs! Nincs!

(Ime, az állati árnyak annyira fölhevültek, hogy az állatkíznás elleni társulatot nem pártolják, melly nem tehetne jobbat, mint ha boszúból megváltoztatná szándékát, s meggondolná, mikép annyi irtani és javítani való van még az emberek közt, minden osztály-

fokozatán a társaságnak, hogy bizony saját lelki s testi sebeinkre kellene előbb gyógyító balzsamot csöpögtetnünk, s csak azután a szamarak sorsának javítására gondolnunk, melly legtöbb esetben ugyis sokkal jobb, mint az okos — állatoké).

V.

Lehullott csillagok.

(Posvány az alvilág egyik bizonytalan részének egészen ismeretlen vidékén. A víz színtelen, erőtlén és mozdulatlan, minél fogva semmi eddig ismert növény, vagy állat nem tartózkodik benne; tetején azonban mégis beteges színű, sárgás, csillagalaku virágok, vagy

micsodák, uszálnak, vagyis inkább hosszú, vékony, gyöngye indákon lebegnek, és sajátzerű unalmasságot varázsolnak az egész szomorú tájra. Mindegyik közepén egészen olvashatlan név olvasható, mi ellenmondásnak látszik ugyan, de azért mégis megnyughatunk benne, mert az életben is elég ellenmondással találkozunk, s szinte hiában szügelődnénk ellenük. Ezen nevek néhányá íme itt következik).

Megjátszott cselek. Zsarnok apa. Mátrai
rabló. Tündér Ilona. Rontó Pál. Utóbb
Debreceni ripők.

M. cselek *(bús sohajtással)*. Ugyan, hány éve már, hogy mi csillagok a magyar művészet egéről ide az örökévalóságba hullottunk?

T. Ilona *(szendén)*. Ah, ne számítsuk az éveket, azokat úgy sem lophatja el tőlünk senki úgy, mint a di-csőséget, nemde Rontó ur?

R. Pál *(hizelegve)*. Ugy van, édes kisasszony, és mit nekiünk az évek, azok soha nem változtathatják meg azon forró indulatot, mely keblünk lángtengerét tajtékzó hullámokra korbácsolja.

T. Ilona *(szemérmesen)*. Ah!

Zs. apa *(szakállába dörög)*. Hah, kigyók, majd kitépem én vizes kebletekből a szerelem maszlagos fulánkját!

M. rabló *(ábrándozva)*. Milly szépen sütné a nap e

helyen, ha a teremő napot alkotott volna ide! De hah! érdemes vagyok é én a napnak melegítő sugáira, én, ki rövid életem folytában annyit raboltam? Hah, én nyomorult! Átok — vész — irtózat — oh, csak olly vizes ne volna ez a víz!

M. cselek (*félre*). Bár mikép szövöm ármányom hálót, nem érhetek célt! E szerelmes pár minden cseleimet kijátsza!

R. Pál (*ömlendően*). Ah, szép kisasszony, szabad é reménylenem?

T. Ilona (*vizes pillantással*). Reménylj, bátor lovag!

Zs. a p a. Átok rátok, halljátok lapátok? Látok hozzatok!

Sokan. Hah! Jaj! Huh!

M. rabló. Milly súlyos az unalomnak súlya! Sors, a te visszatörölésod súlya iszonyatos súlylyal bír! Hah, nem azok unalmas árnyai intenek felém, kiket megraboltam? Mit akartok tőlem, borzasztó rémalakok, hiszen nincs semmim! Fordítsatok le, fordítsatok föl, és semmit, semmit nem fogtok találni!

M. cselek. Sors, kérlelhetlen sors, engedd, hogy csak egyszer süljön el valamim! Mért vagyok én arra kárhoztatva, hogy mindig csak sületlen legyek és maradjak?

R. Pál (*kéjtől remegve*). Ah!

T. Ilona (*egészen átázva*). Oh!

Zs. a p a. Mennydörgés, láncsörgés, viharzörgés, hallhörgés, mért zenéztek olly édesen körülöttem?

(Néhány igen hosszú rövid pillanatig minden oldalról csak egyes érthetlen fölkiáltásokat hallhatni, minők visbe halóktól származni szoktak, ha még marad kiáltásra idejük).

S o k a n. Nem fogunk ma józanul és természetesen beszélgetni?

M. rabló. Nem bánom biz én, a ki ragyogása van!

Z s. a p a. De ne mozduljatok mindig ide s tova, mert bizony számba fut a víz, én pedig azzal még mosdani is csak sátoros ünnepeken szoktam.

M. cselek. Magasztaljuk hát Ariadne ó nagysága szelidségét, azzal legalább egészen eredeti ujságot mondunk.

T. I l o n a. Vagy beszéljünk főzésről, az igen mulattató.

R. P á l. Majd elmondom, hányszor kaptam verést az iskolában.

(Ezen beszédeken senki ne méltóztassék megütközni, mert ezek csak sokoldalúságát tanusítják a magyar művészet egéről lehullott csillagoknak, melyek majd így, majd úgy, majd amugy beszélnek, a nélkül, hogy abból épen valami következtetést kellene vonni).

Mind. Jaj, elveszünk!

Z s. a p a. Uj lehullott csillag!

M. rabló. Még több víz!

Mind. Magyarok istene, segíts, hiszen nem kívánhatod, hogy kétszer haljunk meg! Segítség! Segítség!

Debreceni ripók *(Épen most jelent meg, s csodálkozva áll meg a tó partján, melybe már épen rendkívül sovány szellemi lábát mártani akará. Ámbár csak*

árny, mégis iszonyu rendtelenség látszik egész alakján. Feje oly piciny, hogy alig látható, torka ellenben idomtalan bőségű, mintha csak arra lett volna alkotva, hogy hordónként öntse bele a bort, s a mellett mégis mindig férjen ki rajta egyuttal néhány vaskossággá izmosult mondás. Melle a rendkívüli belső üresség miatt be van horpadva, karjai és újai igen hosszúk, mintha nagyon szeretett volna másé után kapkodni; hasa iszonyuan föl van puffadva, mit vizibetegség csálhatlan jelének kell tekintenünk; lábai pedig oly gyöngék és vékonyak, hogy első tekintetre mindjárt akár a vak is meg lehet győződve, mikép saját erejéből teljességgel nem állhat meg, s mulhatlanul tüstént orrára kell buknia. Öltözete ellenben új és fényes, de testi lelki hibáit mégsem rejt-heti el; szóval, ezen árny megtestesült képe a cifra nyomoruságnak). Jó napot, uraim és hölgyeim, ugyan mért ijedtek meg annyira tőlem, ha szabad instálnom?

Mind. Ön megöl bennünket!

D. ripók (*bámulva*). Én, ki oly gyöngé vagyok, hogy mindjárt világra jöttemkor szörnyet haltam? Ha ha ha!

Zs. a p. a. Uram, ne kacagjon ön oly borzasztóan, nem látja, hogy már ajakinkat érinti a víz?

D. ripók. Látom.

M. rabló. Ha ön a tóba lép, szinte vízzé fog válni, mint mi, és akkor mulhatlanul megfúlunk.

D. ripók. Önök tehát vizenyősség miatt haltak meg?

Mind. Fájdalom, igen!

D. ripók. Oh, ugy hát méltóztassanak örvendeni, mert én azért haltam meg, mivel rendkívül száraz vol-

tam, s bizonyosan legalább felét magamba fogom színi ezen tónak. De kikhez van szerencsém, ha kérdeznem szabad?

T. Ilona. Mi mindnyájan semmiből keletkeztünk, s fölkapaszkodtunk a magyar művészet egére csillagoknak, de azonnal lehullottunk ide.

Mind. Le ám!

D. ripók (*kétségbeesetten*). Tehát megbukott eredeti magyar színművek méltóztatnak nagyságtok lenni?

Mind (*büszkén*). Igen. A haza oltára nem volt ránk méltó!

D. ripók. Örvendek, igen örvendek!

T. Ilona (*gyöngéden*). S kit van szerencsénk önben tisztelnünk, drága jövevény? (*Hathatósan szeretne elpirulni*).

R. Pál (*félre*). Hah!

D. ripók. Nevem Debreceni ripók, s reménylem, hogy itt testvérekre fogok találni, mert atyámnak igen nagy családdá szaporodtak már gyermekei.

Mind. Valóban?

D. ripók (*érsékenyen*). Először is bizonyos Rontó Pál után kell tudakozódnom.

R. Pál (*könyezve*). Hah, milly édes sejtés csapdossa keblelem hullámain!

D. ripók (*egészen ellágyulva*). Testvérem! (*A többi veti magát s Rontó Pál nyakába borul*).

Néhányan (*sokogva ráborulnak*). Adj nekünk is helyet kebleden, mi is testvérid vagyunk! (*Hosszu ölelgetés, mely alatt a Debreceni ripók a tónak felét fölsszítja, mi által a többi színmű-árnyak mindjárt szabadabban*

lélekzhetnek, és testök felső része láthatóvá lesz; mi azonban nem igen kedvező rájuk nézve, mert gyöngédségöknél fogva most már igen botrányosan ingadoznak ide s oda, miután saját elemök, a víz sem gyámolítja őket többé. E kis bajt azonban könnyen feledteté velök az, hogy most legalább szabadabban lélekzhettek, mi semmiféle más kényelemmel nem érhet föl).

Testvérek. Mi okozta halálotat?

D. ripók. Ellenségim nem akartak megérteni.

Testvérek. Minket sem!

Többiek. Minket barátaink sem értettek meg.

M. rabló. Engem pedig senki!!!

Mind. Hálátlan világ! Sors, a te neved kajánság és irigység!

Zs. apa. Legyen már vége az érzelgő felkiáltásoknak, s beszéljünk okosan. *(Általános bámulás ezen meglepő kívánság miatt, s közös kétkedés annak teljesíthetése fölött, melly szép jellemvonását a példás szerénységnek multhatlanul meg kelle említenünk).*

Soka. Igen, mondjon ön híreket hajdani ismerőseinkről.

D. ripók. Szívesen.

Zs. apa. Mit csinál a derék Bánk bán?

D. ripók. Nyelvét nem tudta megkötni, s azért egészen lekötözték őt, és most már nem is mozdulhat.

T. Ilona. És testvér bátyám, a garaboncás deák?

D. ripók. Alkalmasint rövid idő múlva meg fog halni, mert Magyarországon annyira vége van már a deákságnak, hogy csak egy deák fog ott örökké élni, az pedig nem garaboncás, hanem — Ferenc.

M. rabló. Hát az én testvérem?

D. ripók. Mi a neve?

M. rabló. Egyesüljünk.

D. ripók. Nem tudom, hová lett, de annyit mondhatok, hogy Magyarország és a hozzá kapcsolt részek határai közt sehol nem lehet nyomára akadni; úgy látszik, hogy még csak nevét sem ismerik a magyarok.

M. cselek. Hát Hunyady László?

D. ripók *(sohajtra)*. Oh, annak a sorsa rendkívül szomorú. Először a hóhér vágta le fejét négy csapással, azután több író öt csapással nyakazta őt le, végre pedig a színészek által végeztetett ki.

Mind. Szörnyűség!

Hang *(nem akarjuk minden lehullott csillag nevét kimondani, mivel érzékenyebb idegzetű apáik kétségbeesnének, ha megtudnák, hogy bálványozott gyermekeik ide jutottak, s nem a hetedik mennynek gyémánt ivoltozatán ragyognak, mint elsőrendű csillagok)*. Hát a Két pisztoly?

D. ripók. Testvérem ugyan, de mégis elmondhatom, hogy most sem ad csütörtököt, ámbár ellenségei azt mondják, hogy mind a kettő csak fojtással van töltve.

Hang. És a Tisztujítások?

D. ripók. Minden három esztendőben csak rájuk kerül egyszer a sor, ha a főispán ő méltósága akarja, vagy a karok és rendek sürgetik.

Hang. Hát a Kegyenc?

D. ripók. Oh, az nem veszté el a közönség kegyét, azon egyszerű okból, mivel nem is birta soha.

Hang. És a Szökött katona?

D. ripók. Csak most kezd még igazi hatással szökni, mert már a közönséget is szökésre szoktatja.

H a n g. És az Országgyűlési szállás?

D. ripók. Most üresen áll, minthogy az országgyűlés már elmúlt, de mind dicsérik, kik benne voltak.

(Ezen kérdezősködések még sokáig folytak, de nem merjük velök tovább is untatni a nyájas olvasókat, kiket az eddigi unalomért legalább annak meggondolása mindenestre vigasztalhat némileg, hogy azok még sokkal nagyobb mértékben unatkoztak, kik a főnebbi kérdezősködők és felelőnek részint szajos, részint csöndes kimulását és temetésén jelen voltak).

VI.

Levél pokolból.

Kedves Ernesztinám!

Becsés leveled rendkívül megörvendezettete, mert meggyőződém belőle, hogy irántam most is jó indulattal viseltetel, s pincserem jó kezekbe jutott. Nem képzelheted, mennyire boldoggá tesz ez engem, még itt a boldogtalankok hónapában is, mellyel ezennel megismertetlek annyira, mennyire titkait közlenem szabad.

Mi nem ülünk itt tűzben, mikép talán hiszed, mert sok író, szónok és tisztviselő van köztünk, kiknek vizenyőssége bizonyosan rég eloltotta volna a tüzet, ha az a magyarok közt rendesen magától is el nem aludnék. De nem is fázunk, mert itt lelkeink alkotják a léget, s tudod, éde-

sem, hogy azok semmitől nem fáznak, és semmiért nem hevülnek föl.

Lakostársaink számát nem mondhatom meg, mert ez titokban tartatik, de némi fogalmad mégis lehet az itteni nagy népességről, ha meggondolod, hogy husz halott közől tizenhatsz árnya rendesen ide száll, s e szám a váltóhamisítások és védegyleti szabályok megsértése által legujabban még növekedésben van. Ne gondold azonban, hogy ezen iszonyu elnépesülés miatt végre kidöntjük hátfalainkat; ettől épen nincs mit tartanunk, mert a magyar pokol nem olvadt oly parányira, mint a magyar föld, hanem eredeti nagy kiterjedését tökéletesen megtartotta.

Ezen egész alvilági birodalom számos kerületre van fölosztva, melyek mindegyikének külön felügyelője van, nagyszámu alügyelőkkel, kik legkiáltóbb zsarnokságokat követnek el, mivel nincsenek oly bölcsen fékezve és rendezve, mint nálatok, és nem is választhatjuk őket szabadon, mint ti, hanem egy pár hatalmasb árny kénye s kedve szerint tukmálja őket nyakunkra, és mi még több: mi meg sem szabadulhatunk tőlök néhány évnél előbb, mert hiszen mindnyájan halhatlanok. Milly boldogok vagytok ti földiek, hogy nincs halhatlan tisztviselőtök!

Illyen rossz nálunk a munka fölosztása is. Nálatok, a magyar földön, nincs semmi tekintet rangra, születésre és pártfogolásra, s a legszegényebb ember előtt is nyitva áll az ut minden boldogsághoz és kitüntetéshez, mert egyedül a valódi érdem részesül mind ezekben; de nálunk, a pokolban, a legostobább filkó is megválasztatik, ha pénzes pártfogókkal bir, s ő természetesen még nagyobb bangókat fogad mellé, hogy körülötte legalább még ma-

gánál ostobábbakat is láthasson, és így a tudatlanság itt legfőbb érdemül és ajánlatul szolgál; de kérlek, ne mondd ezt meg senkinek, különben megakádnak közügyeitek, s mindennap száz meg száz ember öngyilkossá lesz minden osztályból, csak hogy nálunk hivatalba juthasson. Szóval, itt alant a szegény ördög mindig csak az marad, ha mindennap lekoptatja is tenyereiről a bőrt, míg tekintélyeseink azért is neheztelnek, hogy alvás közben gyakran egyik oldalukról másikra kell fordulniok, míg nálatok a gazdagok csak arra használják vagyonukat, hogy a haza fölvirágzását előmozdítják, s a szegényeket kérés nélkül is gyámolítják.

Nálunk még a levegő is osztályozva van. Ne mosolyogj, édesem, mert ugyan nem borzasztó é csupán meggondolása is annak, hogy valamely hatalmas ur, vagy tejfölös hölgy ugyanazon levegőt kénytelen magába színi, melly már öt vagy hat koldus nemtelen tüdején keresztül utazott? Idegeim görcsösen vonaglanak még most is, ha meggondolom, hogy életemben nekem is milly méltatlannokkal kelle levegőben osztoznom! Most azonban minden osztálynak saját levegője van nálunk, s a tiszta természeti levegőt először mi szíjjuk be, azután a középosztályuak kapják meg, s utoljára a szegények. Sugd meg ezt legkedvesb ismerősimnek s rokonimnak, és tudom, hogy tüstént hozzám fognak sietni, hol már rég óta kész számokra a hely. Mit gondolsz, minő jutalmat kapna az, ki nálatok a levegő ezen szükséges osztályozását létesíteni bírná?

Élvezeteinkről irjak? Ezekről keveset mondhatok, s különösen a szellemiek említést is alig érdemlenek. Tud-

nod kell ugyanis, édesem, hogy jó magyar író egy sincs itt, a rosztak munkáit pedig ugyan mikép olvasnók mi, kik életünkben a legjobbakban sem találtunk gyönyörűséget, ha magyarul voltak írva! Millyenek lehetnek német játékszíni mutatványaink, arról némi fogalmad leend, ha az ide csatolt „Hétfejű sárkány“ című pokoli életképemet elolvasod, melyhez hasonlókat többször is fogsz tőlem kapni. Egyedül a táncot élvezhetjük teljes gyönyörrel, mivel Hadur szigorú tilalma következtében nálunk senkinek nem szabad magyarul táncolni, és így minden kellemetlen tetetés vagy kényszerítés alól föl vagyunk mentve, mi nekünk annál jobban esik, mivel életünkben gyakran csakugyan le kelle nemes tagjainkat aláznunk, hogy a vakmerő kiáltozók száját bedughassuk. Egy pár szerkesztő árnya is van köztünk, de ezeknek nem szabad köreinkbe lépniök, s csak arról írhatnak, mit cselédeink által izenünk meg nekik, kik által aztán öltözés közben néha elmondadjuk magunknak azon firkák tartalmát, melyre egyébiránt nálunk senki nem ügyel, minthogy a középosztálynak s szegényeknek minden gondolata láncon van, következésképp semmi botrányos visszaélés nem történhetik. Mondhatom, ez igen okos találmány, s böcsületére válik birodalmunknak, hogy minden nem osztályunkbeli csak azon gondolatoknak van szabad használatában, miket mi veszélyeseknek és botrányosaknak nem tartunk. Ti nem is képzelhetitek, milly üdvös ez, még pedig annál inkább, mivel az ekkép elnyomottak nem is érzik, hogy el vannak nyomtatva, és annál fogva nem is zúgolódnak, mi mindenesetre mégis kellemetlen, valamint a földön a rabok láncsörgésétől is irtóznak, ámbár jól tudjuk, hogy nem szabadulhatnak el, és

nem lehetnek ártalmunkra. Látod, édesem, milly sokat tanulhatnának holt ügyfeleiktől az élők!

Sétányaink egész éven át hűvösek és minden legkisebb porszemtől mentek, mert egy ügyes öreg ördög olly erőművet talált föl, melly az igazságtalanul elnyomott szegények sohajtásával a levegőt hűvösíti, s könnyűekkel az utat felöntözi. Látod, édesem, ha ezen találmányt utánóznátok, ugy nem kellene mindig afrikai hőség és örökös por ellen panaszkodnotok. Oh, de bocsánat! Buzgalmamban szinte feledém, hogy nálatok élő magyaroknál nincsenek jogtalanul elnyomatott szegények. *)

Öltözeti rendszerünket is igen ajánlhatom, mert annál célszerűbbet nem is gondolhatni. Az alsó és középosztálybeliek igen szűk ruhákat tartoznak viselni, hogy valamikép szabadabb mozgáshoz ne szokhassanak, s a szabásnak soha nem szabad változnia, mert ha valamelly rendszernek állandóságot akarunk biztosítani, legkisebb árnyékát is mindig gondosan kerülnünk kell a változatosságnak, melly összehasonlításokra szolgáltat alkalmat, ez pedig soha nem maradhat káros következmények nélkül a hatalomgyakorlókra nézve. Ne gondold ezen állításomat nevetségesnek, édesem, mert ha kissé figyelmesen visszagondolsz a multakra, kénytelen leszesz magad is megvallani,

*) Talán az arszlánok szelét, és kacérok krokodil könyűit lehetne tehát nálunk e célra használni? Egy olvasó. **)

***) Ugy nem enyhítő szellőt, hanem pusztító szélvész, és nem portalan utat, hanem háborgó tengert fognánk nyerni. —

Másik olvasó.

hogy a magyarok épen nem voltak olly követelők, és hangosan mindenbe avatkozók, meddig testhez szoruló szűk nadrágot viseltek, mint most, midőn a francia forradalom által meg bővített tag nadrágban járnak. De menjünk tovább, s kénytelen leendsz megvallani, hogy a szűk gatyában járó német paraszt sokkal csendesebb természetű, és következésképp könnyebben kormányozható, mint a lobo-gós gatyájú és ingű magyar paraszt, ki azt hiszi, hogy urbéri tartozásainak lerovása után ő is olly emberi jogokkal bir, mint bárki más. Ezen fontos kormányzási tan következtében tehát, csekély belátásom szerint, mindenkép arra kellene földi ügyfeleimnek törekedniök, hogy a magyarok ismét visszatérjenek hajdani szűk öltözeteikhez, s meg vagyok győződve, hogy a szájak is tüstént megszűkebbülnének, mert ugyan nem bizonyítja é ezen állításmat azon most is tapasztalható fontos körülmény, hogy a szűk nadrágu s mentéjü öreg táblabirák koránsem beszélnek olly követelő fenhangon, mint a bő nadrágu és pótyogó zekéjü fiatalok? Igen szeretném, ha jelen igénytelen soraim olly fontosságot nyerhetnének az illetők előtt, minőre azt, országglási komoly szempontból tekintve, mindennek fölött érdemesnek tartom, a veszélyesen fölcsigázott kedélyek jótékony lehangolása végett!

Mi ellenben rendesen bő köpenyben járunk, hogy mindig szél ellen fordithassuk, s minden mozdulatunkat egyzersmind rejtve tarthassuk az érdemetlenek botrányos tekintete elől. Nekünk ezen bő viselet már csak azért is fölötte üdvös, mert — ezt négy szem közt mondom — nem tagadhatjuk, hogy sok rútító kinövésünk és egyéb fogyatkozásunk van, miket a buta tömegnek sejtienie sem sza-

bad, hogy velünk született tekintélyünket csonkítás nélkül föntarthassuk, és ez igen szükséges, mert bizony a bályányozó sem imádná a napot, ha feltjait láthatná. Egyébiránt ezen jótékony hatást nálunk még más is előmozdítja, és erre jól figyelmezz, édesem. Tudod, hogy mi a földön, igen csekély kivétellel, mind rövidlátásuak vagyunk, s alig látunk túl orrunk hegyén. Kell é mondanom, milly tömerek bajt okoz a boszuló természet e csapása? Igen, a boszuló természet csapása ez, mellynek törvényeit mi velünk született vas következetességgel szoktuk eltapodni, s melly boszúból rövidlátást mért ránk, mellynél fogva bájainak nagy részét vagy épen nem, vagy csak mesterkélések által élvezhetjük, s nem láthatjuk jól előre a közönséges emberek azon merényeit, mellyek jogszerű túlnyomóságunk megingatására, vagy fölforgatására céloznak, s mindinkább szűkebb térre szorítatva, lépésenként s önkényt engedni kénytelenítetünk, ha rögtön halomra döntetni nem akarunk. Ez itt nálunk egészen más-kép van, itt mi élesen látjuk, milly balgák valánk földi pályánkon, az alsóbbak ellenben olly rövidlátásuak, hogy bátran orruknál fogva hurcolhatjuk őket, a nélkül, hogy bár csak vezető kezünket is láthatnák. Ez ám aztán a kéj, édesem, s képzelem, milly szerencsés lehetne az, ki e nagy titkot a világ valamely élő részében felfödözhetné az illetők előtt!

De bocsánat, édesem, Figedy hercegnő már két óra óta várakozik rám az ebéddel. Szerető

Adolfinéd.

(Adolfine ő nagyságának jó étvágyat kívánva, pokoli életképét mindjárt ide levele alá függesztjük).

VII.

Hétfejű sárkány.

(Német színpad belseje az alvilágban, vagy világosabbban, a pokolban. Mindenütt legnagyobb rendetlenség nyomai láthatók, mintha földi színházat szemlélne az ember. Felhők, patakok, sziklák, barlangok, paloták, bitófák, remetelakok össze vissza vannak hányva, mintha az alkotó természet csak épen most akarná működését megkezdeni. Az asztalokon bor, sör, kártya, kolbász, szalonna, s egyéb frissítők, mi arra mutat, hogy próba fog a színpadon tartatni az evésből, s egyszerűsmind mellékesen, ha a körülmények engedendők, az előadandó színdarabból. Egyébiránt igen természetes, hogy a rendetlenség e színhelyén a történendők előadása sem lehet rendes, hanem csak megszaggatva következendik, még pedig ezek szerint).

Szinészek. Színésznők.

1. Színész. Ugyan ki gondolta volna, hogy még halálunk után is, mint árnyaknak, folytatnunk kellend súlyos hivatásunkat! Wurzel, hozzon nekem hamar egy darab augsburgit tormával.

2. Színész. Ki keservre született, az halála után sem várhat enyhítést. S kit a hirnek dicső szomja bánt, az nem lelhet enyhülést. Wurzel, nekem pálinkát, fejem olly üres ma!

1. Színésznő. Hány óra?

1. Színész. Egy negyed tizenegyre.

1. Színésznő. Hiszen a táblán tíz órára volt a próba kitűzve.

1. Színész. Ön még ujonc közöttünk, s azért csodálkozik, de majd el fog ettől szokni.

1. Színésznő. Pedig úgy siettem, hogy el ne késsem, s büntetésbe ne essem.

1. Színész. Ettől méltán félhete is ön, ha barátja nincs a hétfejű sárkány asztalánál.

1. Színésznő. Nem értem önt.

2. Színésznő. Majd meg fogja érteni!

1. Színésznő. Magyarázatot kérek.

1. Színész. Szívesen, de vonuljunk kissé összébb, mert a hétfejű sárkánynak igen hosszú fülei vannak. Ki ajánlotta önt ide színházunkhoz?

1. Színésznő. Hírlapok.

1. Színész. Ugy sok baja lesz önnek! Szerepeket többnyire olly későn fog kapni, hogy rájuk el nem ké-

szülhet, s a közönség előtt felsül, vagy olly szerepeket fog kapni, melyek képességével nem egyeznek össze, és ön csakhamar el fog bocsátatni, s a hétfejű sárkány kacagva mondandja: ime, a hirlapok pártoltját nem lehet használni, közönség, ne higgy a hirlapok állításainak.

1. Színésznő. Mit kell hallanom?

Mind. Ugy van.

1. Színész. Ha azonban barátságával tiszteli önt meg a hétfejű sárkány egy tagja, úgy a törvények nem fogják önt többé kötelezni, hanem ön szabhat törvényeket, meddig a barátság tart. Akkor ön csak úgy játszik, ha akar, és a mit akar, kényeztetést tehet, gyöngékedhetik, sőt egy pár színész vagy színésznő elbocsátatását is bátran követelheti fogja, és büntetés alá a legnagyobb hanyagságért sem vonatandik.

Mind. Ugy van.

1. Színész. Ha ellenben e barátság terhe válnék önre nézve idővel, s talán valamely műveltebb író árnyával is beszélgetne néha a művészet érdekében, akkor rögtön legdühösebb üldözési rendszer fogna ön ellen használtatni, melyet csakhamar elbocsátatás követne.

1. Színésznő. Hallatlan!

1. Színész. Még ez mind csak gyermekség, s nagyítás nélkül mondhatom, hogy mind azt, mit ön valaha a velencei tizek tanácsáról életében olvasott, ezen hétfejű sárkányban tízszeresen föltalálhatja.

Mind. Huszszorosan!

1. Színésznő. Szinte borzadok! És micsoda tulajdonképen ezen félelmes hétfejű sárkány?

1. Színész. Vonuljunk még összebb, és el fogom

mondani. Földi életéből tudni fogja ön, hogy az állandó színházak igazgatói többnyire nagy urak, mivel e hivatal olly sok bajjal jár, hogy illő fizetést alig bírának hozzá csatolni, s így olly embert kell választani, ki pénzre nem szorul, és dologgal sincs elhalmozva, következésképp idejét könnyen fölláldozhatja a művészet oltárára, s annak papnői és papjai körül. Tudjuk azonban azt is, hogy az, ki a munkát nem szokta meg, s dolgozni nem kénytelen, bizony csakhamar megunja a komoly elfoglaltságot, és — könnyít magán. Így történik ez a földön, s így történt itt nálunk a pokolban is. Igazgatónk igen jeles árny, de az igazgatást csak mellékmulatságnak tekinti, s azért az egész ügyet egy két színész kezeibe fekteté, kik megígérék, hogy kezeiket mindig tisztán fogják tartani; lehet, hogy csakugyan mosták is kezeiket, de mindnyájan jól tudjuk, hogy a szerecsen bizony hiában mosdik. Találkozott több árny, kik ezen eljárást roszalni készültek, s az egy két színész azonnal a többi főbbeket is magához csatolá, s a hétfejű sárkány megszületett; ők most heten intéznek el mindent, s szép barátságosan egymással takaróznak, és aláíratják határozataikat az igazgatóval, kedvökre henyélnek, roszul játszanak, a közönséget s közvéleményt fitymálják, és fölöttünk határtalanul zsarnokoskodnak.

1. Színésznő. Mért nem világosítják önök fel az igazgatót?

1. Színész. Ugyan mikép? Hiszen a hétfejű sárkány mindig küszöbén őrködik, ki merhetné azt tehát átlépni?

1. Színésznő. És a hírlapok hallgatnak ezen visszaélésekhez?

1. Színész. Nem hallgatnak, de szokás szerint nem hallgattatnak meg.

2. Színésznő. E mellett még a mi díjainkat is csökkenték, hogy a magokéit fölemelhessék.

1. Színésznő. Tehát önnek sem barátai azon mindenható urak?

Több színésznő. Dehogy! Hiszen már több év óta vagyunk itt, és ők csak az újdonságokat szokták pártolni —

1. Színész (*szavába vág*). Kivevén az új színműveket, miktől szörnyen irtóznak, csak azért is, hogy megmutathassák, mikép ők tökéletesen függetlenek, és az egész közönség kívánságát sem tartoznak teljesíteni.

1. Színésznő. És mégsem füttyöli őket ki a közönség?

1. Színész. Nem, mert az ügyet kiméli.

Ügyelő. Berger ur, ön félórával később jött, felirom önt, és fizetni fog.

3. Színész. Hiszen a rendezők és főbb színészek sincsenek itt.

Ügyelő. Az egészen más, a mi nekik szabad, az önöknek tilos, és azonkül ők most ülést tartanak, s többi közt büntetni fogják a későn jötteket.

Mind. Szörnyű jogtalanság!

Ügyelő. Csitt! Mintha bizony még soha nem történt volna, hogy a zsebelő ítéletet mond a tolvaj fejére.

4. Színész. Ez alávalóság!

Ügyelő (*hidegen*). Jól van, önt mint nyugtalan zúgolódót adom föl, és el fog rövid uton csapatni.

Mind. Gyalázat!

Ügyelő (*fenyegelve*). Bizony mind fölirom önöket, s makacsságuk miatt díjak csökkentetni fog.

4. Színész. Már ugyis alig élhetünk.

Ügyelő. Erre a rendező ur így fogna válaszolni: hát akassza föl magát!

Mind. Ocsmányság!

Ügyelő. Hát Erger asszonyság hol van?

3. Színésznő. Beteg, itt az orvosi bizonyítvány.

Ügyelő. Nem ér semmit, egész fizetése föl fog függesztetni.

3. Színésznő. De valóban beteg.

Ügyelő. Mindegy.

3. Színésznő. Fekszik.

Ügyelő. Keljen föl.

3. Színésznő. Nem lehet.

Ügyelő. Hát menjen pokolba, fognám mondani, ha már ugyis itt nem volna. Betegeskedni csak előkelő színésznőknek szabad fizetésök megtartásával, az alsóbbak játszanak, vagy koplaljanak, ez a rendezőség parancsolata.

1. Színésznő. Uram, már tizenegy óra elmult.

Ügyelő. Valóban?

Mind. Igen.

Ügyelő. Ugy tehát haza takarodhatnak, ma már nem lesz próba.

Mind. Nem lesz?

Ügyelő. Nem.

1. Színész. De mikép fogunk hát játszani ma este?

Ügyelő. Akadozás nélkül, a ki lelke van, mert különben büntetést fizetnek mindnyájan.

1. Színész. Fizessenek azok, kik okai, hogy nincs próba.

Ügyelő. Ezen zúgolódás kenyerébe kerül önnek. Mondom, lóduljanak csöndesen haza, ma nem lesz próba!

(Az árnyak csöndesen eloszlának, s alkalmasint nem is kell említenünk, hogy ilyesmi csak pokolban történhetik).

1. Rendező *(hat társával a hétfejű sárkányt képezve asztalnál ül, az elnöki szék üres, mint rendszeren lenni szokott, mert ez az igazgató helye. Az asztalon hírlapok és színészek folyamodásai hevernek. A pipafüst dícsfelhőt képez az ülők fölött)*. Tisztelt társaim, jól érzik é önök magokat mostani helyzetökben?

Mind. Igen.

1. Rendező. Kivánják é, hogy mindig így érezhesék magokat?

Mind. Igen.

1. Rendező. Tisztelt társaim, el kell tehát határozunk, hogy keményen összetartunk minden ügyben.

Mind. Igen.

1. Rendező. A hírlapi békétlenkedőket meg kell vetnünk.

Mind. Igen.

1. Rendező. Az árulókat ki kell közölnünk irtanunk.

Mind. Igen.

1. Rendező *(örömmel)*. Ezen öszhangzás jóllétünket biztosítja.

Mind. Igen.

1. Rendező. Jelszavunk: egy mindnyájaért, s egyért mindnyájan!

Mind *(telkesülve)*. Igen.

1. Rendező. Ez dicső!

Mind *(ábrándosan)*. Igen.

2. Rendező. Szót kérek.

Mind. Halljuk!

2. Rendező. Én hat hétre el akarok utazni, ámbár most legnagyobb szüksége van rám a színháznak.

Mind. Legyen.

3. Rendező. Au Luizának föl kell mondani, mert ki-költözött azon házból, melyben én lakom. Ő kedvence ugyan a közönségnek, de én meg vagyok sértve, s elbocsátatását kívánom.

Mind. Legyen.

4. Rendező. Nóm díját nagyobbítani kell, de föllépni soha nem fog.

Mind. Legyen.

5. Rendező. Wau karénekes díját csökkenteni kell, mert tegnap nem vette le előttem kalapját, midőn az utca másik oldalán mellettem elhaladt.

Mind. Legyen.

6. Rendező. Mau Elizt föl kell fogadni a karba, ő nem tud ugyan énekelni, de egy jó karénekesnőt azért mégis el lehet csapni, hogy hely nyíljk számára, mert szavamat adtam neki.

Mind. Legyen.

7. Rendező. Gaul uj szindarabját nem kell eljátszani, mert szerzője egyszer igazságot mert rólam mondani.

A közönség kívánja ugyan e színdarabot látni, de én meg akarom magamat a szerzőn boszulni.

Mind. Legyen.

1. Rendező. Én mind ezekre könnyen rá fogom birkani az igazgatót, s megfelelek mindnyájunkért, ha zaj tálna támadni; de a sok szivesség viszonzásaul azt kívánom, hogy minden héten csak egyszer kelljen föllépnem, s mindig csak a sugó után mondhassam el szerepemet.

Mind. Legyen.

1. Rendező. Lám, milly szép az, midőn valamelly fontos ügynek kezelői illy dicsőn meg tudnak egyezni. S kimondhatjuk nyíltan, hogy az illy dicső egyetértés mellett maradandó fénynek örvendhet a gondunkra bízott intézet.

Mind *(lelkesülve)*. Igen!!!

1. Rendező *(hízelgve)*. De most már lássunk dolgohoz.

Mind *(szomoruan)*. Oh! Oh! Oh!

2. Rendező. Nekem zöldbe kell mennem.

3. Rendező. Rám a kártya vár.

4. Rendező. Alhatnám.

5. Rendező. Ihatnám.

6. Rendező. Vadászni akarok.

7. Rendező. Luizt sétányra kell vezetnem.

1. Rendező. Mind ez tüstént megtörténhetik, de egy kis foglalatossággal mégis csak ki kell alattvalóink szemeit tolnunk, kiknek szemtelensége már ugyis olly magosra növekszik, hogy ismét egy kis példáját kell mutatnunk a büntető igazságnak.

Mind *(átsíva)*. Legyen.

1. Rendező. Laufer!

Laufer (*berohan*). Méltóztassék parancsolni, tekintetes uram.

1. Rendező. Küldje be csak kend azt — az — izét — mi is a neve?

Laufer. Heuler karénekes urat?

1. Rendező. Pimasz, a karénekes nem ur, csak tar-goncás ló; fülelje kend be.

Mind. Dicső!

Heuler (*bejő és illedelmesen meghajtja magát*).

1. Rendező (*mindig hátat fordít neki, s lehető legnagyobb megvetéssel szól, melly társainak arcán édes elégteliséget keletkeztet*). Ugy látszik, maga nem fér meg bőrében, jó ember?

Heuler. Sőt inkább nagyon is bő a bőröm, mert szűk fizetésem mellett egészen elsoványkodtam.

2. Rendező. Milly szemtelenség!

1. Rendező. Maga fizetését két forinttal nagyobbítani kívánja?

Heuler. Alázatosan esedezem.

3. Rendező. Milly arcátlanság!

4. Rendező. Minden pimasz azt hiszi már, a ki ragyogása van, hogy csak az ő számára verik a pénzt.

5. Rendező. A mi művészetünk szerzi a színháznak a pénzt, és mégis azt akarnák az illy potom emberek, hogy minden keresményünket az ő szomjas torkaikba temessük.

Heuler. Uraim —

6. Rendező. Csitt! Bizony talán még gorombáskodni

is merészel velünk ez a nép. Vagy elfeledte már maga, hogy hajdan kocsis volt, mit?

Heuler (*föllobbanva*). Igen jól tudom, de azt is tudom, hogy ön az én helyzetemben örökre kocsis maradt volna, — ha —

6. Rendező (*dühösen*). Ha? — Szólj, sehon-
nai!

Heuler (*kitörve*). Ha föl nem akasztották volna.

Mind. Hah! El kell csapni!

7. Rendező. El vele tüstént! Kapunk mindig elég disznót, csak korpánk legyen. Ki vele!

Mind. Ki vele!

Heuler. Bocsnatért esedezem! Gyermekeim vannak — koldusbotra jutok —

Mind. Annál jobb.

4. Rendező. Minap sem akart énekelni Berta kisaszony ablaka alatt, midőn a karszemélyzetet oda hajtottuk, pedig neki van legszebb hangja az egész karban.

Mind. Szörnyű vakmerőség!

Heuler. Hiszen szerződésem illyesmit nem parancsol.

Mind. Mi vagyunk a szerződés, mi parancsolunk.

Heuler. Uraim, könyörüljenek, én akkor beteg voltam.

4. Rendező. Csak tetteté magát.

Mind. Pusztuljon!

1. Rendező. Jó ember, egyhangulag el van csap-
va, mivel kötelességeit pontosan teljesíteni vonakodott, és

az igazgatósággal szemtelenül újat huzni, és gorombászkodni vakmerősködött.

Heuler *(könyezve)*. De —

Mind. Szót sem!

(A gyűlés izsádvá omlott el, és a legjobb hangú karénekes nem léphetett többé föl, mert azt hivé, hogy ő is csak olty anyagból gyúrt árny, mint a többi, s hogy az alvilágban igazság uralkodik).

VIII.

Kávékör.

(Kör a túlvilágon, mennyben, vagy pokolban é, vagy e kettő közt, annak meghatározása a nyájias olvasóra bízatik. A körben asztalok, vilárok és pamlagok; az asztalokban semmi, a vilárokbán gyertyák, a pamlagokon hölgyek árnyai, ezekben dobogó szív, és a dobogó szívekben egy pár derék férfi arcképe, táncvignémi jegyek, tollas kalapok és fodros ruhák halmasa alatt. Ezenkül némellyekben, a derék férfiak fölött, még pompás hintók és deli lovak is szemlélhetők, mint megannyi lényeges rész a hölgyszívek ohajtásinak. Azt nem mondjuk, hogy e körben mély és ünnepélyes csönd uralkodik, de illetlen zajgást sem említünk, mert ez az illedéket sértené).

Hölgyek árnyai.

1. Árny (*csönget*). Csöndet kérek!

Mind. Halljuk!

1. Árny. Annaira tehát mindnyájan szerencsésen összpontosíthattuk véleményünket, hogy mi itt gyakran meg lehetőszen unatkozunk, főképen, mióta a nyilvános fölolvadások divatba jöttek. És ezen unalom annál iszonyuabb, mivel még csak halál által sem vonhatjuk el magunkat előle, mint az élő emberek, kik nem tudják, mit tesznek, midőn a halál ellen zúgolódnak!

Mind. Dologra!

1. Árny. Méltóztassanak feledni, hogy valaha élő némberek valánk, s legyenek szívesek szavaimat béketűréssel végig hallgatni. Én az unalom jótékony elhárítására azt indítványozom, hogy e hely ezentul mindig hasonló összegyülekezésre használtassék, s hogy csak azok jelenhessenek itt meg, kiket mi ezen kitüntetésre méltóknak fogunk tartani, mert csupán rokonszenvű árnyakat szenvedhetünk meg körülöttünk, ha az unalmat még izetlenséggel is tetézni nem kívánjuk.

2. Árny. Megvallom, ezen eszme nekem nincs ellenemre, ámbár életemben, magas helyzetemnél fogva, a társulási szellemnek nem igen nagy barátnéja valék; de a rokonszenv említése arról biztosítván, hogy itt csak hozzánk méltó egyenlő jellemekkel fogunk találkozni, a tisztelt szónok árny indítványát örömet pártolom.

3. Árny. Én szinte annál örömetesebb hozzájárulok, mivel erősen hiszem, hogy elegendő jellemszilárdsággal

birandunk, tőlünk minden idegen elemet távol tartani, s azért azt hiszem, hogy jelszólul ezt kellene választanunk: egyesült, hogy kirekesszen.

Mind. Helyes! Éljen!

4. Árny. Magától értetvén, hogy minden belépni kívánó új árny derekasan megrostáltassék, s csak a szavazók három negyedének megegyezése mellett vetethessék föl.

Mind. Ugy van.

5. Árny. Engedelmet kérek, hogy a szabályok tüzesen folyó alkotását kissé megszakasztom; de szabad legyen megjegyzennem, mikép földi életünk folytában a gyermeket mindenek előtt meg szoktuk keresztelni. Azt hiszem tehát, hogy ezen összegyülekezésnek, mikép unaloműzési szándékunkat a tisztelt indítványozóné nevezni méltóztatott, mindenek előtt nevet kellene adnunk.

4. Árny. Ez igen helyes megjegyzés, mert csak kell, hogy megmondhassuk: hová megyünk, vagy honnan jövünk.

6. Árny. Ezen kifejezésre igen lényeges és alázatos megjegyzésem van.

Mind. Halljuk!

6. Árny. Én azt bátorkodom mély tisztelettel hinni, minden legcsekélyebb szándéka nélkül a személyeskedésnek, hogy mi árnyak, szellemszerű természetünknel fogva, tulajdonképen nem megyünk és nem is jövünk, hanem mindig csak lebegünk.

4. Árny. Ezen barátságos utba igazítást köszönettel veszem, s olly lényeges fontosságúnak tartom, hogy azt

M. és P. II.

5

nyilvános halálával viszonztatni, és jegyzőkönyvbe iktatás által a feledés örvényéből kiragadtatni ohajtom.

Mind. Éljen!

6. Árný (*érzékenyen*). Köszönöm ezen ünnepélyes megtiszteltetést, ámbár meg kell vallanom, hogy érdeketlen vagyok rá, mert csak polgári kötelességemet teljesítettem, s nem élünk már a világban, hol a bohó emberek az illyest is holmi cifra és nevetséges kitüntetésre tartják méltónak.

Mind. Helyes!

4. Árný. De fogjuk föl ismét a vitatás fonalát, és határozzuk meg összegyülekezésünk nevét. Én legcélszerűbbnek hiszem az egyszerű és ismert Kaszino nevet.

3. Árný. Világért sem, hiszen férjem ott unta magát agyon, miután engem is majd halálra untatott.

4. Árný. Hátha üdveldének neveznök?

2. Árný. Az illy nehéz szó nem magyar nyelvre való, aztán nem keresünk mi üdvet, mert ez elégtelenséget föltételezne, ez pedig csak az alacson származásuak egyetlen kizáró szabaditéka, s nem érdemes, hogy őket ettől megfosztani akarjuk, miután egyebök ugy sincs.

4. Árný. Igaz, erre nem is gondoltam.

3. Árný. Megvan, legyen fecsegde!

1. Árný. Ah, talán csak nem kívánja ön, hogy a földi divatujságok egyik cikkét használjuk címnek, mi, kik az illy dibdábságoktól mindig megvetéssel fordultunk el?

Mind. Nem kell! Nem kell!

1. Árný. De mit szólnak önök a gyűlde szóhoz?

2. Árný. Nem épen rossz ugyan, de nagyon határozot-

tan magában foglalja a teendőt, az az, hogy össze kell gyűlnünk; már pedig elveinknél fogva minden illy határozott értelmezést kerülni tartozunk, főleg, ha az még kötelezés zománcát is viseli magán.

Mind. Helyes!

4. Árny. Tehát gondüzdé.

7. Árny. Ah, milly ötlet! Hiszen életünkben sem volt soha gondunk semmire, hát most ugyan mikép vethetnénk nyakunkba illy rút igát.

Mind. Nem kell! Nem kell!

7. Árny. Hát főhölgymulda, az az főurhölgyek mulató-helye.

2. Árny. Igen szépen, uriasan hangzik ugyan, de azon da és de végzésű szavak olly rossz búzben állnak mindenütt, hogy majd csak holmi haszontalan elménckedéseknek tennők ki magunkat használata által.

Mind. Mást! Mást!

1. Árny. Hah, jutott már valami eszembe, olly elnevezés, mellyre mindent foghatni, a nélkül, hogy legkevesebbre is kötelezne, s mellynek paizsa alatt táncolni és aludni, mulatni és unatkozni egyenlőn lehet; szóval olly elnevezés, melly semmit nem jelent, és mégis mindenre alkalmas.

Mind. Halljuk!

1. Árny (*ünnepélyesen*). Kör.

Mind (*meglepetve*). Kör?!

1. Árny. Igen.

2. Árny. Ennek igen szép s mély jelentősége van, tudniillik azok, kik alkotják, mindig körben forognak, célt soha nem érnek, következésképp céltalanul működnek, és

igy soha nem lehet rájuk fogni, hogy valamit tettek, erre pedig nekünk mindig különös tekintettel kell lennünk.

Mind. Ugy van!

3. Árny. Bocsánatot kérek, én a véleményben tökéletesen osztozom ugyan, de mégis azt hiszem, hogy a kör elébe még valamit kell tennünk, különben gonosz nyelvű ellenségeink még valamikép ő betűt találának oda függeszteni, s annak aztán még gonoszabb értelme lenne, mint midőn Gennaro a Borgia névről az első betűt levágta.

Mind. Helyes.

2. Árny. Legyen dalkör.

Mind. Oh! Oh!

4. Árny. Kérem, hiszen azért nem következik, hogy énekelnünk kelljen. Hány cím van a világon, melynek viselői teljességgel nem felelnek meg értelmének? Mi is majd csak azért viseljük ezt, hogy legyen.

2. Árny. Nem lehet, mert dalkör mégis mindenesetre valami szellemi tartalmat gyanítat, és ezt gondosan kerülnünk kell, ha elveinkhez hűek akarunk maradni.

Mind. Ugy van!

1. Árny. Tehát legyen kávékör. A kávé úgy hiszem mindnyájan szeretjük, s ez semmi veszélyes elvet nem foglal magában.

2. Árny. A thea magasb rangú szó és ital ugyan, de mégis megnyugszom a kávéban, mert a theát sok gonosz tréfára használták már a szegény nadrágtalanok, kik majd megpukkadnak iszonyu méreg miatt, hogy ezen drága italban nem részesülhetnek.

3. Árny. Tehát kávékör!

Mind. Kávékör! Éljen!

1. Árny. Az elnevezésen szerencsésen átesvén, határozzuk meg, hogy mit fogunk itt cselekedni?

Mind. Semmit! Mi nem szoktunk cselekedni!

1. Árny. Engedelmet kérek, hiszen én ezen kifejezést csak úgy értettem, mennyiben az ülés is cselekvés.

Mind. Már ez más!

1. Árny. Tehát legfőbb cselekvési elvünk: az időt oly módon fogyasztani, hogy semmi szellemi, vagy anyagi haszon ne származzék belőle, az unalom hatályos eltávolítása mellett.

Mind. Éljen!

2. Árny. Ennél fogva a játék minden nemét gyakorlani fogjuk, mennyiben az illedéket nem sértük.

3. Árny. Az olvasást csak legszükségesebb esetben gyakoroljuk kivételkép, még a legnagyobb lehetőségénél is ritkábban.

Mind. Helyes!

4. Árny. Beszédeink oda lesznek irányoztatva, hogy valamikép haszon ne származzék belőlök, valamely célszerű ismeretek terjesztése által.

5. Árny. Természetesen, mert hiszen nem szándékunk tudós gyülekezetet alkotni, vagy iskolát jární.

Mind. Ugy van!

6. Árny. Néha zenézünk, mert úgy hiszem, hogy ez azon időtöltések egyike, melyek semmiféle hasznot nem hoznak.

Mind. Természetesen!

7. Árny. Legtöbb esetben pedig lakmározni fogunk, mely időfogyasztásra alkalmat és ürügyet mindenkor találhatni.

Mind. Éljen! Éljen! Éljen!

1. Árny. Egyébiránt elveink ismert szilárdságánál fogva tökéletesen meg vagyok győződve, mikép a tisztelt tagnök e helyen mindenkor vigyázni fognak, hogy valami hasznosat vagy korszerűt még csak ne is gondoljanak.

2. Árny. Ez igen fontos megjegyzés, mivel pedig mi árnyak szellemi szemeinkkel a gondolatokat is látjuk, tehát csekély véleményem szerint hatalmazzunk föl négy tagnót, hogy a gondolatokra ügyeljenek, s minden legparányibbat is, melly veszélyesnek, vagy hasznosnak látszik, mindjárt keletkezésekor semmítsenek meg, hogy lábra kapásuk által józan rendszerünket és szokásainkat föl ne forgathassák.

Mind. Helyes! Éljen!

(Ez a kávékör megalapításának a túlvilágon valódi története, mellynek elmondása után csak azt sajnáljuk, hogy nem szabad elmondanunk: mikép lehet a veszélyes gondolatokat még kipattanásuk előtt megsemmíteni?)

IX.

Levél pokolba.

Kedves Adolfine!

Nyájas leveledre nem válaszolhattam mindjárt, mert Gubó hercegnőnél leveled vételekor már három óra óta várakoztak rám az ebéddel, s kedélyes soraid miatt sok fő fő gyomor valamennyire kozmás eledeleket kényszerült nemes redői közé befogadni, ámbár azokba rendesen kevés izellenség szokott jutni; s mi különös a természet megfoghatlan titkos játéka: ezen gyomrok tulajdonosinak szájából, vagy helyesebben ajakiról, mégis vajmi sok izetlenség kerül ki! Várakozásuk azonban engem épen nem aggasztott, mert a gyorsaságot mindenben bálványozom ugyan, de azokat szeretem visszatörlésül várakoztatni, kik mindenben elmaradnak. S milly élvezetemül szolgált a sok savanyu

aró látása, melyek iszonyu aggályt fejezének ki, annak meggondolása miatt, hogy az elkésés miatt ma már talán csak kétszer fognak ehetni, ámbár még nem volt több esti hat óránál. De semmi, most már legalább némi fogalmuk lehet arról, hogy mi fájdalmas az elkésés!

Rólad is megemlékezének, s azt jegyzék meg, hogy mind azoknak, kik olly hűn ragaszkodnak a maradás józan elvéhez, mint te, jutalmul örökre életben kellene maradniok. S ezt én is őszintén ohajtom, mert akkor legalább azon reménnyel kecsegtethetnők magunkat mi ellenségei minden pangó maradásnak, hogy a tulvilágon csupán kedves társaságban fogunk mulathatni, kárpótlásul az itteni mellőzhetlen sérelmes összevegyülésért.

Mellettem leginkább két öreg ur beszéde köté le figyelmemet, mert ez volt a legelmésebb, mit két óra alatt hallék. Szóról szóra közlöm.

„Mi ujság?”

„El kell őt csábítanom.”

„Kit?”

„Habár tizezer forintomba kerül is.”

„Ej, ej, öreg kópé barátom!”

„Birnom kell őt.”

„Szép?”

„Nem tudom, még nem láttam, de már többször élvezem munkáját.”

„Kiről beszél ön?”

„Kiről másról, mint e ház szakácsáról?”

„Vagy úgy!”

„Megkettőztetem díját, s halálom után nagy nyugdíjt

rendelek számára; minden áron el kell őt csábítanom, mert üdvömet csak az ő főztében találhatom föl!”

„Ah, igaz, mennyit irt ön alá a gyermekkórház számára?”

„Semmit. A szakácsot birnom kell, ha egész súlyát arannyal mérem is föl!”

Látod, kedves Adolfine, hogy nálunk még most is minden a régi jó állapotban van, mert a főnebbi párbeszéd volt a legérdekesebb, mit harminc ajakról két óra alatt hallék. Tudom, hogy ennek olvasása még árnyadat is örömtől fogja megremegtetni, mert meggyőzend arról, hogy elvrokonid még mindig a régiék, s most is az által tűnnek ki leginkább, hogy semmiben nem tüntetik ki magokat.

De térjünk fontosabb tárgyakra.

Hölgyeink most is szörnyű bő és feszes alszoknyákat viselnek, mit némellyek csupán a változó divat szeszélyének iparkodnak tulajdonítani; én ellenben meg vagyok győződve, hogy ezt is a most uralkodó politikai ragálytól kell származtatni, melynek fő jellemvonása: mindent más színben állítani elő, mint minőben az valóban van. S ugyan nem mutatnak é ezen szoknyák is egészen mást, mint mit valóban tartalmaznak, s nem szintolly fölfuvalkodottak é, mint a maradás politikai szónokai?

Rád nézve kissé szomorú ujságot is kell írnom, képzeld csak, nálunk már a nép is mulatni kezd! Az ember szinte örvideni szeretne e meglepő fordulat fölött, ha nem birna egyszersmind szomorú oldallal. A népnek megengedik, hogy egész héten át verejtékével szerzett pénzeszkéjét vasárnap, például a városerdőben elkölthesse, s e

végre mindenféle ragyogó ígéretekkel oda kecsegtetik. S a jó nép hisz az ígéletnek, mert hiszen egyedül ezen hiedelem megszokása által kapcsoltatik a nyomoru élethez, melly ránézve nélkülzések láncolata, hogy másoknak élvezet árja lehessen. Az ember megszokásnak állata, s épen azért mindig újra hisz a hiedelmében kijátszatott nép, mert hiszen ezt már megszokta, s nem is gondolja másképp lehetőnek. Az illy ünnepély alkalmával, mellyre csalételül a nép neve függesztetik, leginkább csak azok mulatnak ismét, kik nem tartoznak a nép közé; mert ugyan nem mulatság é azt szemlélni, hogy az egyszerű néppel még azt is el lehet hitetni, mikép ő mulat, ámbár tulajdonképen inkább csak másoknak mulatsági tárgyul szolgál!

A láncid lassacskán halad az építésben, és sokan igen örülnek, hogy össze fogja a két várost csatolni; én inkább szeretném, ha lánc helyett kölcsönös szeretet és egyetértés kapcsolná egymáshoz Budapestet; de hiában, a magyarnak már természetében fekszik, hogy még a jóra is kényszerítenie kell, mert a hosszú megszokás végre természetté válik, habár ellenkező irányban gyakoroltatott is.

Mégis különös, hogy a hajdankor minden dicsőségét acéllal víta ki, a mostani pedig csak vas és gőz által boldogul, s a folyamokat, utakat és embereket vasra vereti, hogy fölöttük korlátlanul uralkodhassék, még pedig gőz által, melly részint szénből, részint — tuskókból keletkezik.

Tetemes bánatodra bár, de mégis meg kell írnom, hogy Pesten országház fog épülni, legalább a tervek már készülnek. Közel kilencszáz esztendeig nem volt tehát háza a magyarnak, s csak zsellérkedett, és ezen idő alatt csak tervkészítésig juthatott; ha a kivitel ugyanannyi időt

fog igényleni, ugy aztán senki nem mondhatja, hogy rohanva haladunk. Minő lesz e ház, azt még nem tudhatni, némelyek vörös márványból kívánják építtetni, hogy színe legyen; de ez nem igen alapos ok, mert falai közt bizonyosan különben is elég szín lesz; egyébiránt némelyek mint bizonyosat akarják tudni, hogy külsején mindenesetre egyszínűség fog uralkodni, belől pedig kétszínűség, s tetején háromszínűség, minthogy nemzeti zászlónknak három színe van. Én csak azt ohajtom, hogy tágas legyen az épület, mert a magyarok nem igen férnek meg egymással. Pedig arról sem szabad megfeledkezni az építőnek, hogy a szólásszabadság számára is kell benne helynek maradni, még pedig kettős helynek, hogy ki ne szoruljon egészen, midőn az egyik párt megtagadja tőle a tartózkodhatás jogát.

Itt, eszmetársulat utján, eszembe ötlök, hogy a szabadságot asszonyi alakban szokták fösteni, és én ezt igen helyesnek hiszem, mert ugyan nem eseng é utána minden férfias szellemű nemzet? Ugy van, a szabadság szép asszony, és mi magyarok azért nem birjuk még, mert magunk sem átalottuk már többször nyilvánosan elmondani, hogy még csak gyermek nemzet vagyunk; az önbecsét érző szép asszony pedig soha nem fog pelyhes arcu gyermekőccel nádlováról fecsegni, hanem csak erőteljes férfit szoríthat magasztos eszméktől hön dobogó keblére. Iparkodjunk tehát, hogy bajuszunk minél előbb nagyra növekedjék, s vigasztaljuk magunkat azzal, hogy nekünk legalább távolból remény mosolyg még, mert a gyermek nemzetről erőteljes férfi válhatik, míg a vén Európa — mert így neveztetik — már épen nem is reménylheti, hogy

egykor keblére ölelhetendi azon szép isteni hölgyet, ki most más világrészben a mézeshetek utolsó boldog pillanatait élvezi, és talán hajlandó lesz idővel, mint viritó özvegy, megizmosulandó karjaink közé röpi. —

Ugy látszik, édes Adolfíném, hogy ma csak busítnom kell érzékeny szívedet. Képzeld csak, itt Budapesten a születési uraságot iszonyu csapás fenyegeti, melly elől a legfényesb nevek sem menekülhetnek. A háziurakat értem. Ezek most legnagyobb tekintéllyel bírnak a két városban, ámbár leginkább csak polgári származásuak. Higy szavamnak, nincs olly fényes hivatal, mellyért annyi reményteljes férfi futkosna, mint egyetlen háromemeletes ház birtokáért, s ezért mindent, még szabadságukat is föláldozni készek, ha ráadásul lánykezet kell elfogadniok. A legnagyobb ur is minden évben négyszer kénytelen rettegni a polgári háziurtól; illy hatalommal még a tízezer főnyi kortestömeg sem dicsekedhetik, melly minden három évben csak egyszer remegtetheti meg az illetőket. Azt mondod talán, hogy ez mindig így vala? Igen csalatkozol, mert a polgári háziurak száma most iszonyuan növekszik, miután a váltótörvények sok ősi családházat ingóvá tettek, minél fogva sokan adóznak most böcsületes csizmadiának, kik a hazának nem akartak adózni. E mellett csak azt csodálom, hogy a háziasszonyok még most sem játszanak valami fontos szerepet. Ugyan nem az é ennek oka, hogy a háziasságot nem akarják ismerni a mostani polgári háziasszonyok?

De be kell leveletem fejeznem, mert nagy estélyre vagyok hivatalos, hol már egy óra óta várakoznak rám

ezen igénytelen barátságos csevegésem miatt. Itt azonban nem hallgathatok el egy igen nevezetes és életbe vágó észrevételt, melyet bizonyosan méltányolni fogsz.

Ti mindentől irtóztok, mi az alantabbaknak némi túlnyomóságot adhatna a magosabbak fölött, s azt hiszitek, hogy minden felsőbb osztály korlátlan tiszteletet igényelhet az alsóbbtól, a nélkül, hogy ez által viszont valamire köteleztetnék. Ti azt hiszitek, hogy még a pázsittól is zöldebb színt, s a csalogánytól is édesebb hangokat követelhettek, mint mások. Ti ellenben fényes estélyeiteken magatok is állandóan vétkeztek ezen elv ellen. Ti kártyáztok, és semmi szorongást nem éreztek kiváltságosan dobogó kebletekben, midőn a tromf heles is büntelenül elüti a legyezős hölgyet; vagy talán azt hiszitek, hogy a tromf mindig csak a ti kezetekben lehet? Ha már csakugyan kártyáznotok kell, tehát legalább tromf nélkül játszatok, mert a rossz példa veszélyesen maga után ragad. A sakjátékot pedig egészen száműznötök kell fényes termeitekből, ha fontolóra veszitek azon borzasztó következményeket, miket annak látása szülhet aranyozott karszékeitek körül sürgő cselédeitek által, hogy egyetlen paraszt még a sakjáték legfőbb személyét is hátrálásra kényszeritheti!

Reményilem, hogy ezen fontos figyelmeztetés által tartósan megnyeré szívedet változatlanul hú

Ernesztinád.

(Reményljük, hogy e komoly figyelmeztetés következtében, legalább nyilvános helyeken, a tromf és sakjáték használata tilaknaxtatni fog a pokolban, hová ezen levél intézve van.)

(Vége a második füzetnek.)

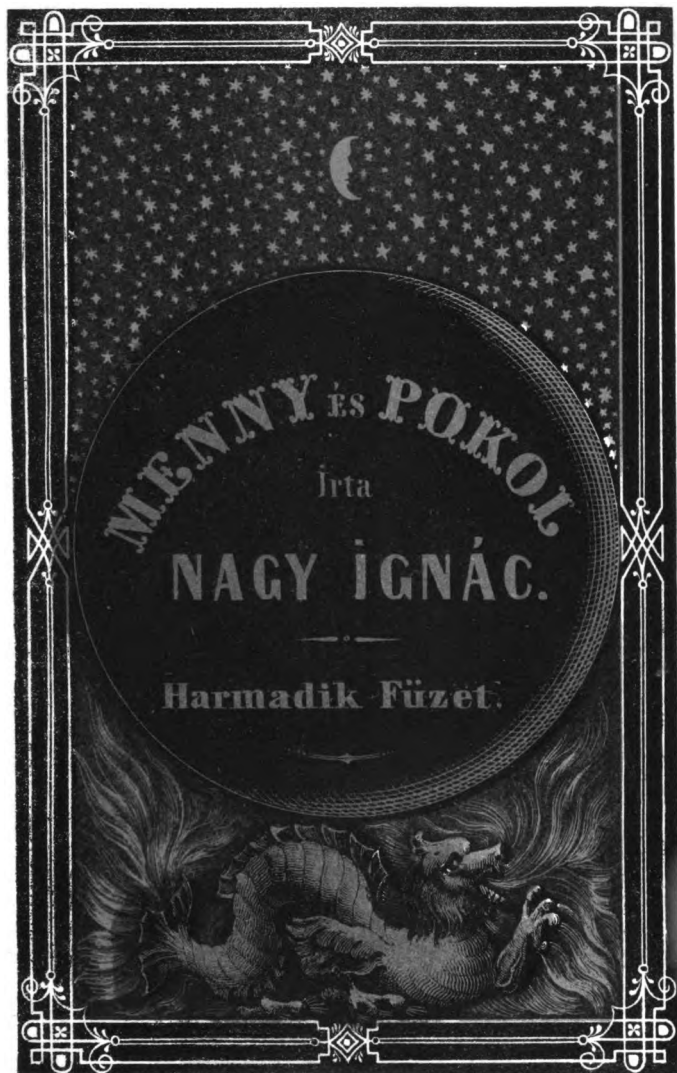
Tartalom.

	<i>Lap.</i>
I. Szerkesztők és segédek	1
II. Tigris költészet	10
III. Honi	17
IV. Állatkinzás	25
V. Lehullott csillagok	35
VI. Levél pokolból	44
VII. Hétfejű sárkány	51
VIII. Kávékör	63
IX. Levél pokolba	71

Pesten. Nyomtatta Trattner-Károlyi.

MENNY ÉS POKOL.

HARMADIK FÜZET.

MENNY ÉS POKOL.

IRTA

NAGY IGNÁC.

HARMADIK FÜZET.

BUDAPESTEN,
HARTLEBEN K. A. TULAJDONA.
1846.

L.

Emancipatio.

(A fönségest csak egy lépés választja el a nevetségestől, ezen állítást annál inkább hihetni, mivel némelly emberekben e két ellenkező eszmét még csak egy lépés sem választja el egymástól, minthogy egyedül külsejök fenséges, belsejök pedig szörnyen nevetséges. Ennél fogva senki nem fog szavunk igazságában kételkedni, ha állítjuk, hogy a magyar menny és magyar pokol közt is csak egy lépés van. Ezen lépésnyi tér azonban nem hever parlagul, mint a magyar puszták vagy elmék nagy része, hanem azon árnyak ideiglenes elfogadtatására használtatik, melyek meghaltak ugyan, de csak

rövid időre, s ezen hely leginkább csak országgyűlés után szokott megnépesülni, előtte pedig igen megürül, minthogy mi magyarok nagyon szeretjük e közmondást: ha akarom, vemhes, ha akarom, nem vemhes; mit az is tanusít, hogy a nehéz juhászbundát télen hideg, nyáron pedig meleg ellen szoktuk használni. Egyébiránt e helyre nemcsak agyonólmosbotozott eszmék gyülekeznek, hanem olly emberek árnyai is, kikről csak országgyűlés alatt tudjuk, hogy élnek. Ezen emberek aztán mulatoznak az eszmékkal, s gyakran a szomszéd mennyből és pokolból is beszólnak az árnyak, mi aztán néha valódi kerületi jelenetté fajulna, ha Hadur hatalmas szava rendre nem utasítaná a korlátlanul zajgókat. Az országgyűlési emberi árnyakat megnevezhetnők ugyan, mert egyik országgyűléstől másikig rendszeren az egész ország elfeledi őket, de nem akarjuk az által őket érdemellen nevezetességre juttatni, s azért csak névtelenül fognak föllépni. Végre meg kell még nagyobb világosság s rövideg kedvéért jegyezniünk, hogy a pokolbeli árnyakat Hang, a mennybelieket pedig Szózat cím alatt fogjuk beszéltetni. Árnyak alatt pedig eszuttal azokat kérjük értetni, kik sem az egyik, sem másik helyen, azaz sem mennyben, sem pokolban, hanem a kettő közt vannak, mint nemesek és parasztok közt a polgárok, kik nem nyergelhetnek ugyan meg, de ők sem nyergelhetnek meg másokat).

Eszmék. Árnyak. Szózatok. Hangok.

Emancipatio. Hadur szava.

1. Hang. Ugyan megszaporodtak uraságtok, mint eső után a gomba.

1. Árny. Annyiban igaza van uraságodnak, hogy a mi működéseink után sokan olly hirtelen tolják föl fejöket, mint a gomba.

1. Szózat. Az igaz, még pedig annál magosabbra, minél mérgeesebbek, mert a mérges gomba mindig gyorsabban nagyobbul.

Eszmék. Mi nem vagyunk okai, hogy ide szorultunk.

1. Hang. Ej, mit látok, ősiség bácsi is ismét itt van, utóljára bizony ablakfa lesz belőle, annyira megszokja, hogy sem künn, sem benn nem lehet.

2. Szózat. Rövid idő múlva bizonyosan önhez fog költözni.

Ősiség. Bizony szeretnék is már megpihenni, hiszen úgy bánnak velem, mint az egyszeri kis kutyával, mellynek füléből minden héten csak egy falatkát vágtak el, hogy ne fájjon neki nagyon.

1. Szózat. Még ez kevés büntetés azon sok bajért, mit ön okozott.

1. Hang. Majd fölüdülhet nálunk, mert bizonyosan senki nem fogja visszakövetelni.

2. Szózat. Hát ön kicsoda, ha szabad kérdeznem? Önt még nem láttuk itt.

Írói tulajdon. Az én nevem Írói tulajdon, tisztelettel legyen mondva.

Mind. Nem ismerjük.

I. tulajdon. Elhiszem, hiszen önök mindnyájan magyarok voltak, s megnyugtatójukra mondhatom, hogy a felvilágon sem akartak velem ismeretséget kötni az élő magyarok.

1. Szózat. Az igen természetes, mert önnek tudós illata van, ezt pedig gondosan kerülük a tudatlanok.

2. Szózat. Ugy van, s valamint a gazdagnak rendszeren ellenségei a szegények, úgy a tudományos műveltséget is gyűlölik, vagy kegyesen lenézik a szellemi szegények és ügyefogyottak.

I. tulajdon. Azért gondoskodtak nagy készséggel arról, hogy A. ökre le ne rághasson B. mezején egy pár fűszálat; azzal mindazáltal épen nem siettek magokat fárasztani, hogy az elme kincsei óva legyenek méltatlan kezek sérelmes bitorlásai ellen.

1. Hang. Hja, a mivel maga nem bir az ember, annak elvesztése félelmét nem is érezheti, valamint a született vaknak sincs a színek becséről fogalma.

Hitelintézet. Vigasztalja magát barátom uram azzal, hogy együtt s egyenlő okból maradtunk el.

1. Szózat. Igaz, ki maga nem birhat hitellel, másoknak sem törekszik azt biztosítani.

2. Hang. Még is különös, hogy a magyar mindig hitt és hisz, és még sincs hitele.

1. Árny. Azt épen nem kell csodálni, mert mindig akkor hitt, mikor nem kellett volna.

1. Szózat. De mit látok? Ön is itt van, tisztelt Hivatalképesség uram, hiszen ön nem bukott meg?

Hivatalképesség. Igaz, de csak papíron maradtam, a bötüt pedig halottnak szokták nevezni.

1. Árný. Mért követelt ön olly sokat, érte volna be kevéssel.

Hivatalképesség. A törvényt, véleményem szerint, tökéletesen, minden kibuvó hátulsó ajtócska nélkül, végre kell hajtani, különben csak vétkes gúny marad az egész torzképi ünnepélyeskedés.

1. Hang. Ha ha ha! Nagyon látszik, hogy ön még rendkívül ujonc eszme, különben tudná, hogy Magyarországon a magyarok a magyar törvényt csak magyarosan szokták végrehajtani, azaz, csak úgy, hogy jusson is, maradjon is.

1. Szózat. Elég szomorú!

1. Hang. Dehogyan szomorú ez, hiszen nekünk is szaporodnunk kell itt, különben a magyar mennyet majd tágtítani kellene. De mit látok? Igen tisztelt Házriadó ur' még csak meg sem mozdul, talán beteg?

Házriadó (*gyöngén nyögve*). De mennyire! Először ólmos botokkal törék össze csontaimat, azután bicskákkal csapolák ki szívem vérét, s végre rozsz forintosokkal verték ki szemeimet. Minden pillanatban végképi halálomat várom. Ah! — Oh!

1. Szózat. Vigasztalódjék, barátom uram, ön nem fog végkép meghalni, hanem rövid idő múlva tartós életre s legjobb egészségre ébredend.

1. Árný. Bajosan hiszem, mert jobban ismerem a magyart; két garason sem vásárolja az meg hazája boldogságát, s inkább száz aranyat fizet egy kan agárért.

1. Szózat. Én bízom, mert sokan már csakugyan lő-

dözni kezdnek az előítélet borzas fejére, s ez megtermi üd-
vös gyümölcsseit.

1. Hang. Én csak azt mondom, hogy korán sült el a
pisztoly.

2. Szózat. Ezt csak azok hiszik, kik minden vadat
magok szeretnének lelőni, s vadásztársaikat nem örömet
juttatják lövéshez.

1. Szózat. Szomszéd, nem ismeri ön azon szellemet,
melly cifra rongyos ruhában ott a sarokban alszik?

2. Szózat. Nem ismerem.

1. Szózat. A mint látszik, nagyon el van hagyatva.
Tisztelt eszme urak, kicsoda azon alvó társuk, ott a zug-
ban?

Eszmék. A magyar Színházigazgatás.

1. Szózat. Szeretnék vele beszélni.

2. Szózat. Kérem, költsek föl.

1. Árný. Ne is fárasszák magokat vele! Eleget ci-
báltuk és szólítottattuk, de nemcsak föl nem ébred, hanem
még álmában sem beszél,

1. Hang. Talán fáradt.

2. Hang. Dehogy, hiszen még nem is mozdult, sem
itt, sem a földön.

1. Szózat. S mi lesz a színészetből?

1. Hang. Semmi.

2. Szózat. Ez nem sok,

1. Szózat. De csak van helyettese az érdeemes alvó
szellemnek?

1. Árný. Még pedig kettő, és igen hatalmas mind a
kettő.

1. Szózat. Kik azok?

1. Árny. Ármány és szerelem.

2. Szózat. Schillertől?

1. Árny. Többektől.

2. Árny. Ah, új vendég jó.

1. Árny. Nagyon öreg, és mégsem ismerem.

1. Hang. Öltözete kopott.

2. Hang. Kezeiben üres tárcák.

1. Szózat. Vállai üres erszények súlya alatt görnyedeznek.

2. Szózat. Minden költségéből kifogyott a szerencsétlen.

3. Szózat. Lépéseit gúnykacaj követi.

1. Hang. Egészen el van gyöngülve.

1. Árny. Körünkbe akar lépni.

2. Árny. Ne bocsássuk be.

1. Árny. Jövevény, megállj, ki vagy?

Jövevény (*töredező hangon*). Olly eszme vagyok, mely a világ teremtetésekor született, s az emberek mégsem akarnak elfogadni.

1. Árny. Mi a neved?

Jövevény. Emancipatio.

1. Hang. Ah, te vagy azon engedetlen makacs szellem, melyet milliók utasítanak hozzánk, s mely mégsem akar hozzánk örökre leszállani?

Emancipatio. Nem makacsságból nem akarok örökre föl hagyni kérelmeimmel, hanem azért, mivel a gondolathoz vannak láncolva lépteim, s meddig a gondolat szabad, addig nem szabad küzdéseimmel föl hagynom.

1. Árny. Következetesség parancsolja, hogy innen is visszautasítsunk, távozzál!

2. Árny. Köztünk nincs helyed.

1. Árny. Mi nem ismerjük a szabad gondolatot, következésképp téged sem fogadhatunk el.

3. Árny. Pusztulj!

1. Hang. Még mi sem adhatunk neked helyet.

2. Hang. Elveid veszélyesek.

3. Hang. Fölláznád társaink legnagyobb részét.

Emancipatio. De, uraim, méltóztassanak okaimat meghallgatni —

1. Árny. Szavad csengése jó ugyan, de kíváncsi vagyok veszélyes.

1. Hang. Pusztító.

2. Hang. Ocsmány.

Emancipatio. Hová legyek tehát?!

1. Szózat. Jer hozzánk.

2. Szózat. Nálunk a jogtalanságot nem ismerik.

Emancipatio. Mit keressek tehát ott? Hiszen éppen azon átok fekszik rajtam, hogy oda nem mehetek, hol a jogtalanságot nem ismerik; ott pedig engem nem szívelnek meg, hol jogtalanság uralkodik.

1. Árny. Függessz magadat ég és föld közé, az üres levegőben senkit nem fogsz háborgatni.

2. Árny. Ugy van.

Emancipatio. Sorsom iszonyu, mert még csak semmivé sem lehetek, hanem mindig saját kínaimból kell új táplálékot nyernem. Semmi meg, hatalmas Hadur, és végezd kínaimat!

1. Árny. Ha ha ha!

2. Árny. Majd bizony éppen veled fog bibelődni a hatalmas Hadur!

1. Árny. Távozzál!

2. Árny. Ne boszantsd füleinket.

1. Hang. Eh, sok fér azokba, hiszen elég nagyok.

2. Hang. Olly hosszuk, mint zsebeik.

3. Árny. Pusztulj, gonosz eszme, már itt is versenygő egyenetlenkedést okoznak lázító szavaid.

Hadur szava. Csönd és béke!

Mind. Hah!

Hadur szava. Minden eszme, melyet születni engedék, életbe fog lépni. Az ember csak késleltethet, de valamint nem alkothat, ugy nem is semmithet meg. Emancipatio, te magad vagy oka, hogy népem fülei eddig zárva maradtak, mert szavaidat nem érté. Érezd a magyar-nak érzelmeit, szólj hozzá nyelvén, s bizonyosan meg fog érteni. Térj vissza tehát a földre, és cselekedjél szavaim szerint, s panaszra többé nem lesz okod.

(Hadur e szavait mély csönd követé, s az Emancipatio ismét fölemelkedék a magyar földre; igen természetes azonban, hogy sem azt nem tudhatjuk, mikor érkezendik üle vissza, mivel a tulvilági közlekedést essz-közöket nem ismerjük, s nem merjük hinni, hogy ott már vasutak léteznek, és azt sem sejtethetjük, hogy követni fogja é Hadur jó tanácsát, dmbár ezen utóbbi igen szeretjük reményleni, mert a nélkül bizony soha nem fog boldogulni).

II.

Szólásszabadság.

(A földön egyik ember soha nem monlja a másiknak: „Lódulj mennyországba!” — Ezt ellenben minduntalan hallhatjuk: „Lódulj pokolba!” — mi az emberi indulatot az ő nemességének mivolta szerint igen érzékeny színekkel fősti, ha erre egyébiránt még szükség lehetne, mtután az emberi jellem gyönyörűségét már az is elég világosan tanusítja, hogy egykor csak két testvér élt az egész világban, s mégis már megölte egyik a másikat. Ezt csak azért mondtunk el, hogy némileg igazoljuk azon eljárásunkat, melly szerint mi is gyakrabban vagyunk pokolban, mint az ellenkező helyen, hová különben sem küldettünk soha, míg pokolba már igen gyakran utasítottunk azok által, kik ellen félig meddig bebizonyítani merészkedtünk

azt, hogy ők annak érdemes lakótá képzik magokat. Meg kell most még jegyezniük, hogy a pokol nagy vaskapu által van elzárva, mert kitünőbb helyekre bejelentés nélkül nem juthatni. A pokolnak ezen kapuján jelenleg rendkívül zörgetnek, s a kapus hihetőleg nagyon goromba lesz ezen illetlenkedés miatt, mert budapesti hűdömszedők arnyai közül választatott).

Árnyak. Kapus.

Kapus. Ördög és pokol!

Árnyak. Nyisd ki!

Kapus. Jégeső likgassa meg rongyos lelkeiteket.

Árnyak. Hamar.

Kapus. Várjatok, semmirevaló betyárok, mert —

Árnyak. Betörjük a kaput, ha tüstént ki nem nyitod, vén gazember!

Kapus *(félre)*. Ezer ördög! Ezek ugyan gorombák, bizonyosan előkelő árnyak; sietnem kell, mert itteni pártjuk rendkívül hatalmas, még kiugrathatnának hivatalomból.

Árnyak. Nyisd ki, vén naplopó.

Kapus. Hát ki kopog?

Árnyak. Mi gondod rá?

Kapus *(félre)*. De már csakugyan vagy igen előkelő árnyak, vagy szemtelen arszlánok! *(Hangosan)*. Bocsnatot kérek, de a név, rang és egyéb körülmények jegyzőkönyvbe iktatása nélkül senkit nem szabad bebocsátanom, mert igen sok csavargó jár most, ki ismeretlenül

szeretné itt nálunk gazságait kipihenni, mellyekért a földön nem találhatott akasztófát. Tehát méltóztassanak szólani, még pedig oly körülményesen, mintha gyűlésen velős rövidséggel kellene beszélniök.

Árnyak (*legélénkebb kifejezésével a legiszonyubb türelmetlenségnek*). A magyar szólásszabadság van itt! Nyiss kaput, és hallgass, különben —

Kapus (*csodólkozva*). Kicsoda?

Árnyak (*mint fön*). A magyar szólásszabadság!

Kapus. Furesa! Én csak egy hét előtt haltam meg, és a szólásszabadságot még csak hiréből sem ismertem Magyarországbán; legfőlebb csak egy hetes esecsemő lehet tehát, de azt sem hihetem, mert hangja oly iszonyuan goromba, mintha ötven esztendeig szedte volna a hidvámot Budapesten!

Árnyak (*tombolva*). Nyiss kaput a szólásszabadságnak, vén ördög, mert letörjük szarvaidat!

Kapus (*félre*). Ugyan ki mondta meg nekik, hogy feleségem szarvakat rakott homlokomra? (*Durrón*). Elég legyen már a faggatás! Az urak sokan vannak, a mint hallom, beszéljenek egyenként. Mellyik a szólásszabadság?

Árnyak (*mint fön*). Mi mindnyájan a szólásszabadságot alkotjuk.

Kapus (*mérgesen*). Már micsoda beszéd ez? Rézszegek az urak, vagy azt hiszik, hogy a poklot csak boldok lakják? Most mindjárt kiuszítom három komondoromat. Már ugyan mikép lehetne sok árny csak egy?!

1. Árny (*a többihez*). Már világosan kell e pimasz kapussal szólanunk, különben itéletnapig künn maradunk.

2. Árny. Szólj hát, mert végre itt sem fogadtatunk el, mint Magyarországon. Légy kissé udvariasb, hiszen tudod, hogy az ördögnek is kell néha gyertyát gyújtani.

1. Árny. Csak hogy aztán úgy ne járjunk, mint a világban, hol senki nem akart bennünket megérteni.

Kapus. Hát hallok é már valamit?

1. Árny. Édes kapus gazda, értsük meg egymást.

Kapus (*félre*). De már csavargók! (*Hangosan*). Szóljatok hát szaporán, különben olajjal forráztlak el kapum elől.

1. Árny. Mi csakugyan a szőlősszabadságot jelképezzük Magyarországon, az az, mi új szó vagyunk, s új szót minden faragó béres is eszközölhet Magyarországon, a nélkül hogy e merényért bár csak füleit is levágnák; ezen új szó csinálhatóságából áll tehát a magyar szőlősszabadság.

Kapus (*nagy csodálkozással*). Mesebeszéd ez, atyafiak, hiszen én azt tanultam egy nagy politikustól, mióta itt vagyok, hogy az a szőlősszabadság, ha azt, mit gondolunk, mindenütt teljes szabadsággal kimondhatjuk, és ezért semmi bántalom, vagy megsértés nem érhet bennünket.

1. Árny. Meglehet, hogy igaza van, kapus gazda, de ilyen szőlősszabadság Magyarországon nincs, mert ott bizony agyon is verik az emberek egymást, ha szabadon ki merik mondani véleményöket. Mondom, Magyarországon most még egyedül csak belőlünk áll a szőlősszabadság, mert új szót még a bolondnak is szabad csinálnia.

Kapus. Hát a régieket hová teszik?

1. Árny. Azokat részint megnyirják, egyiknek fejét, másiknak farkát vagdalván el, részint pedig kettőből egyet, vagy egyből kettőt csinálnak.

Kapus. Ah, azért nem értik hát most meg egymást a magyarok, s minduntalan a legjobbak is egymás üstökébe kapnak.

1. Árny. Ugy van. Sok új szót meg úgy csinálnak, hogy valami egészen új hangzású farkat ragasztnak a régiek testéhez.

Kapus. Ah, itthon vagyok már, hallottam én már erről! Sok olyan van ám itt már, atyafiak, nem unjátok meg magatokat.

1. Árny. Igazán?

Kapus. Egy pár nap előtt láttam őket a pokol leg-távolabb zugában kucorogni, mert itt a legnyomorultabb ördög sem áll velök szóba, minthogy hajdani nyelvök megszeplősítőit megvetik és gyűlölik.

1. Árny. És kicsodák azok?

Kapus. Hát egy egész sereg nok, nők, azután olly tömérdek ány, meg ény és ony, hogy még most is nyomog tőle a szám. Ugyan szóljatok, egy embert sem akasztottak még föl a magyar nyelv elkorcsosításaért?

1. Árny. Nem.

Kapus. Pedig egy árnytól azt hallottam, hogy most már törvény védelmezi a magyar nyelvet.

1. Árny. Igen, de magyar törvény.

Kapus. Értelek. De szólj, hát ti mik vagytok tulajdonképen? Nokok, nők, ányok, ények, vagy onyok?

1. Árny *(sohajtván)*. A mi végzésünk da és de!

Kapus. Tehát kaloda volt alkotótok eszében, melyet megérdemlett, midőn titeket fűzfakéregből faragott. Él még?

1. Árny. Igen, de csak úgy, mintha már nem is élne.

Kapus. Büntetésül csapdába szorítom, mihelyt ide hozza ábrázatát. Sokáig éltetek, szegény nyomorékok?

1. Árny. Oh, nem, csak születniünk és meghaltunk!

Kapus. Egészségtekre válják! És mindnyájan meghaltatok?

1. Árny. Nem, néhányan még lézengnek a honban.

Kapus. Sajnálom. Hát rajta hamar, jelentsétek be magatokat egymásután, és aztán lóduljatok a többihez.

1. Árny. Én őrjde vagyok.

Kapus. Tehát bolondok háza? Jól van, hagyj magadban helyet faragód számára. Kotródjál be.

2. Árny. Én boncda.

Kapus. Belőled ugyan senki nem boncol ki okosat. Lódulj.

3. Árny. Én lakda.

Kapus. Mi az?

3. Árny. Katonai laktanya.

Kapus. Jól van, ott vesszőzzék meg alkotódat. Pusztulj.

4. Árny. Én lóde.

Kapus. Mi az?

4. Árny. Lövészház.

Kapus. Ne hagyj el béketürés! Lódörögj a többi után.

5. Árny. Én gyölde.

Kapus. Hát ez micsoda fán terem?

5. Árny. Kertekben este zene, világítás és eszem iszom szokott lenni, és ezt nevezték el így.

Kapus. Oszolj!

6. Árny. Én nyomda.

Kapus. Ezt sem értem.

6. Árny. Ez könyvműhely, mellyben könyveket nyomnak.

Kapus. Hát Magyarországon már nem nyomnak mást?

6. Árny. De igen, így például a tyukszemet csizma nyomja.

Kapus. Mért nem nevezik tehát a csizmát lábnyomdának?

6. Árny. A parasztokat az urbér nyomja sok helyen.

Kapus. Hát mért nem nevezik az urbért parasztnyomdának?

6. Árny. Nem tudom.

Kapus. Hát ugyan ki érti aztán, hogy a nyomda éppen könyvnyomda, és nem más? Nyomd be magadat a kapun, boldogtalan!

7. Árny. Én mezde.

Kapus. Mi ez?

7. Árny. Ruhatár.

Kapus. Be veled.

8. Árny. Én imoda.

Kapus (*kiált*). Hová?

8. Árny. Imoda, azaz templom.

Kapus. A te faragód füleit sem vágták el?

8. Árny. Nem.

Kapus. Kár, mert ugyancsak hosszuk lehetnek. Ló-
dulj.

9. Árny. Én pénzde.

Kapus. Az az pénzláda, de nincs benne pénz; na, ez
megjárja, előkelő urak használhatják. Menj be békével.

10. Árny. Én torda.

Kapus. Ez falu, vagy város, ha emlékezetem nem
csal?

10. Árny. Nem, ez étterem, melyben lakomákat tar-
tanak.

Kapus. Pusztulj, szerencsétlen.

11. Árny. Én kóróda.

Kapus. Olly kert, melyben csak kóró terem? Ez
nem rosz, mert Magyarországbán sok gyom terem.

11. Árny. Nem, e néven a kórház egyik teremét ne-
vezik.

Kapus. Menj szemeim elől, mert iszonyuan forr már
bennem a méreg.

12. Árny. Én számda.

13. Árny. Én olvasda.

14. Árny. Én üdvlelde.

15. Árny. Én — —

Kapus (*a kapu mindkét szárnyát kitérve, dühös
kifakadással*). Én pokolra kárhoztam ugyan, de vala-
mint a legnagyobb gyilkosnak sem lehet kétszer levágni
fejét, úgy engem sem érhet kétszeres büntetés. Én tehát
nem hallgatom ki irtóztatós neveiteket, melyek hallásával
a pokol minden képzelt kínai sem érnek föl. Pusztuljatok
hirtelen, különben megbánom nagylelkűségemet, s még a

pokol kapuit is bezárom előttetek, ti ocsmány bakói a szép magyar nyelvnek, melly ellen még az ördögnek sem lehet kifogása!

(A sok da és de rémülten ugrott a pokol fenekére, s mi csak azt kívánjuk, hogy onnan többé ki ne szabaduljanak, hogy sok társaik is minél előbb kövessék őket, s hogy a magyar szólásszabadságnak ezen irtószatos nemét minél előbb más öröndetesebb váltsa föl.)

III.

Bor és víz.

(Hadur kihallgatási tereme, pazarlás és fény nélkül, de nyitott ajtókkal, mikén mindenki bejelentés nélkül jöhet s távozhatik. Az igazság s kegyesség szobrai sehol nem láthatók, mert ugyan kinek tekintete nyomulhatna Hadur szívéig? Roppant törvénykönyvnek nyoma sincs, mert a természet szívébe vési törvényeit, s hol igazság uralkodik, ott könnyű azok szerint az életet. Őrt őrmagul sem lelhetni e teremben, mert a szeretet olly védőfal, melly mögött mindenki legbiztosabb gondtalanságban élhet. Nyílt marok helyett nyílt szó uralkodik itt, s épen azért nem igen reménylhetni, hogy ezen eljárás a földön utánsásra találjon, minél fogva egyéb jelességeinek leírását fölöslegnek tartjuk).

Hadur. Borok. Árnyak.

Hadur. Ohajtások küldöttségét látom szivemhez közelíteni Magyarországból. Szóljatok, mit kívántok?

Borok. Segélyedet, oh, Hadur!

Hadur. Titeket Magyarország borainak ohajtásai léptettek életbe, nyilatkozatok tehát bátran, hiszen a bor még a legelzárkozottabb ember nyelvét is megnyitja, vagy föloldja. Szóljatok!

Borok. A víz ellen kell panaszkodnunk, oh, hatalmas Hadur!

Hadur. A víz ellen?

Borok. Igen.

Hadur. A leghasznosb elem ellen! Ez érett megfontolást igényel.

Borok. Bölcseségedben bizunk, oh, Hadur!

Hadur. De én a másokét sem mellőzöm el. Kedvelt árnyaimnak milliói, vannak é köztetek őszinte és hő barátai a víznek?

Négy árny. Igen, mi négyen.

Hadur. Kedvelt árnyaim milliói, több nincs köztetek?

Mind. Nincs.

Borok *(kötörő örömmel)*. Hah, mienk a győzelem!

Hadur. Lassan, hű magyar boraim! Négy szózat is eldöntő súlylyal birhat, ha fontos okok által támogattatik. Ti négyen, kik őszinte és hő barátai vagytok a víznek,

védni fogjátok e hasznos elemet a magyarországi borok vádjai ellen, s végső ítéletemet a vitatkozás igazsága szerint fogom kimondani.

Mind. Éljen!

Hadur. Hű magyar boraim, szőljatek nyiltan, és minden tartózkodás nélkül, mintha emberi nyelvvél beszélnétek a negyedik itce után.

Mind. Halljuk!

Borok. Szeretett fejedelmünk s testvérünk, dicső tokaji, szólj.

Mind. Halljuk! Halljuk!

Tokaji. Hatalmas Hadur, a viz annyira elnyomott bennünket, hogy panaszaink sokasága miatt szóhoz is alig juthatok. Hajdan a betegnek erősítésül bort rendeltek, most ellenben annyira vizezik kívül belől, mint a szenyek ruhát.

1. Árný. Ez igen természetes, mert most nem olly tiszták az emberek, mint hajdan.

Tokaji. Az egészségesek is csak vizet isznak.

2. Árný. Mert az emberek most olly gyöngék, hogy a bor, melly hajdan erősíte, most csak kábító erővel bírhatna.

Somlyai. Mért gyöngülnek tehát a vizivás divatozása óta még inkább?

2. Árný. Mert a jelen kor ereje gyöngeségből áll.

Neszmélyi. A viznek tolaodása kimondhatlanul szemtelen, akaratumk ellenére közünkbe vegyül.

3. Árný. Hogy tüzes nedveteket ártalmatlanná tegye.

Badacsonyi. Mért nem vegyül tehát össze az olajjal?

4. Árny. Mert az természetével ellenkezik.

Villányi. A legujabb verseket is elfoglalta már a viz.

1. Árny. Hogy tisztábbak legyenek azoknál, melyek csak a bort és részegeskedést magasztalják.

Egri. A vizivásnak kell tulajdonítani, hogy a házasságok mindinkább gyérülnek Magyarországon.

2. Árny. Csak nem akarod talán azt mondani azzal, hogy az ember leginkább csak részeg fejjel határozza magát házasságra?

Visontai. Az ujságokat is tüzes vezércikkek helyett most már többnyire csak vízércikkek lepik el.

3. Árny. Melyek a gerjesztett tüzet mind a mellett sem fogják eloltani, s így e miatt sem lehet alaposan vádolni a vizet.

Érmelléki. A viz nekünk oly engesztelhetlen ellenségünk, hogy a folyók kiáradásakor is mindenek előtt csak a pincéket foglalja el, hogy bennünk kárt tehessen.

1. Árny. Már ebben meg kell nyugodnotok, mert a gyarló világban minden alantabb helyzetűek el vannak nyomtatva. Költözzetek padlásra, a magosban nem ismerik a bántalmakat.

Bakator. A viz minden évben tömérdek károkat okoz.

2. Árny. De gőzzé is tud ám válni, és akkor nagy hasznot hajt roppant erejével, folyókon és vasutakon.

Szegzárdi. Az bizonyosan borral élt, ki a gőzt felfalta, s az első próbát saját fején tapasztalta, érezvén, hogy a mi gőzünk akarata ellenére is irányt ad lábainak.

2. Árny. De nem üdvöset, mert azon irány sárba, gödörbe viszi az embereket, és gyakran nyakukat szegi.

Szegzárdi. Hát a gőzkatlanok szétpattanása?

2. Árny. Az csak kivételkép történik meg néha.

Karlovici. A vizivás divatozása óta csak vizes beszédek lehet hallani.

3. Árny. Hol a magyarok beszédek tartanak, ott soha nem hiányzik a szalmatüz, s így a vizes beszéd igen szükséges annak eloltására.

Ménesi. Mégis csak mienk az elsőség, mert ugyan ki hallott valaha nemes vizről szólani, de mi borok nemesek vagyunk.

4. Árny. Oh, barátom, ezen okodat ne is említsd a mai világban, mert a nemesség előjogainak ideje immár lejárt. Most Magyarországon a legfontosabb, legdíszesebb, legjövendőmezőbb hivatalokra is juthatnak már a nem nemesek; sőt mi több, még táblabírókká is lehetnek! Jobb lesz tehát, ha nemességeket nem is említetek, mert különben a mostani fölvilágosult században épen minden rokonszenv meg fog irántatok szűnni.

Budai. Bár csak legalább dunavizet ne innának az emberek, mert az nem honi.

1. Árny. Már ez alapos észrevétel, ezt magam is pártolnám, ha az ellágyult embereknek jót nem tenne a Duna lágy vize.

Hadur. Az okok mindkét részről elég alaposak, de mégsem olly fontosak, hogy bármelyikre kényszerítő rendszabályt tehetnének szükségessé. A víz hasznait nem lehet tagadni, valamint azt sem, hogy a borok el vannak hanyagoltatva, a mi szinte nem igazságos, mert minden-

esetre nagy érdemekkel bírnak. De vigasztalódjatok, hű magyar boraim, sorsotok rövid idő múlva sokkal jobbra fog fordulni. A magyarok most a haladásnak csaknem minden mezején csatát vínak, s mit ti nem is sejthettek, azt én világosan látom; ők diadalt fognak nyerni minden szent törekvésökben, és lehetne é diadalt bor nélkül ünnepleni? Miután pedig minden jó magyar csak honi borral hangolhatja kedélyét nemzeti öröme, igen természetes, hogy ti, hű magyar boraim, ismét illő díszre fogtok emelkedni; főkép, ha iparkodtok, hogy csak magasb lelkesülésre buzdítsátok a magyart, s lábairól soha le ne verjétek, mert ha valaha, úgy most ugyancsak erősen kell lábain állania, hogy talpalatnyi tért se veszítsen szellemi hódításáiból.

(A borok meglehetősen elégtelven távoztak, mert hiszen magyar borok, a magyar pedig biztatással is beéri; egyébiránt mi részünkről ezentul szívesen elkövetendünk mindent, hogy legalább ellenünk panaszuk ne lehessen.)

IV.

Hölgyek forradalma.

(Terem a túlvilágban. Mennyben é vagy pokolban, azt megmondanunk fölösleg, mert a teremben csak hölgyek árnyai vannak, hölgyek pedig a mennyet pokollá, és a poklot mennyivé változtathatják.)

Hölgyek árnyai.

1. Árny *(legyezőjét összecsapva)*. Ez tovább nem maradhat így, én nyílt forradalomra szavazok.

2. Árny. Én is.

Mind. Mi mindnyájan!

1. Árny. A világ fölfordult. A férfiak annyira asszo-

nyokká lettek, hogy az uralkodói szerep többé nem maradhat hatalmukban. Ime, mi e teremben kétezren vagyunk, mindnyájan ártatlan hajadonok árnyai, kiket egyetlen magyar farsang küldé ide, és pedig csupán a műveltebb körökből, a helyett, hogy fejkötőt nyomott volna fürteinkre.

Mind. Gyalázat!

1. Árny. És e miatt csak a férfiakat okolhatjuk, uralkodásuknak tehát határt kell szabnunk.

2. Árny. Ugy van, mert a férfi nevet ocsmányul bitorolják.

3. Árny. Férfiaknak akarnak neveztetni, és még csak meg sem tudnak házasodni!

4. Árny. Pedig ez legfőbb rendeltetésök.

Mind. És legszentebb!

1. Árny. Tekintsük csak meg a teremtés ezen urait az igazság fáklájának fényénél, s majd meglátjuk, hogy nem bitorolják é uralkodásukat! Képzeljük, hogy Budapesten vagyunk, tekintsünk egy cukrászboltba, akár melyikbe. Hány emberi alak ül benne, illatos hajjal, karperces keztyűvel, nyelvhegyen csemegézve? Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Tekintsünk színházba. Számos uracsot látnunk ott, kik alig bírnak mesésen kiszáradt gyufaszzerű láb-száraikon állani, és mégsem mernek leülni, hogy fehér nadrágukat össze ne törjék. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Tizenkét és egy óra közt a Váciutcában karöltve látunk uracsokat sétálni, kiknek darázsderekeit széles

heveder szorítja össze, hogy mellényök ki ne menjen cirkalmazott alakjából. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árný. Néhány fiatal ember áll valamelly utcasarkon, s minden arra menő hölgy kalapja alá szemtelenül hunyorganak. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árný. Egy hintót dühösen ragadnak tova a lovak, egyenesen egy játszó gyermekcsoport felé, több fiatal ember rémülve kapu alá menekül a vész elől. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árný. A hon érdeke kívánja, hogy határain kívül semmit ne keressenek a honflak, s mégis találkoznak sokan, kik még kezeiket sem akarják honival ruházni, ám-bár azon bálványozott kezek még semmit nem lendítettek a hazáért. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árný. Hány van köztünk, ki férfi ajakiról hamis esküt nem hallott?

Mind. Egy sincs.

1. Árný. És mégis férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árný. Száz és ezer embert látunk magosabbak egyetlen kegymosolyáért földig hajladozni. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árný. Ismét százan és ezren a legparányibb hivatalocskát, vagy befolyást is készek legszentebb meggyőződéseik föláldozásával megvásárlani. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árný. Ismét százan henyén szivarozzák el az időt.

midőn a honnak minden fejre, minden szívre, minden kézre szüksége van. Megérdemlik ezek a férfi nevet?

Mind. Nem.

1. Árny. Mások pocsolyába vetik pénzüket, s a haza oltárára egyetlen fillért sem tesznek fölöslegökből; vagy mosolyt derítenek vele szép arcokra, míg a hon egyetlen könyűjét sem iparkodnak letörteni. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Vannak, kik nyelvökön böcsületet pörgetnek, s szívekben nyulfészket hordoznak. Férfiak teszik ezt?

Mind. Nem.

1. Árny. Sokan a gyűlésekben nem a vitatás fonalát követik figyelmökkel, hanem a hölgyek arcszínét bírálgatják. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Mások abban iparkodnak magokat kitüntetni, hogy mellyik bir közölök akkor is legtöbbet inni, midőn nem szomjas, s eszöknek utolsó maradványit is eltemetik. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Százat találhatni, kik, iskoláikon átuszván, az étlapon és játékszűni cédulán kívül többé semmi egyebet nem olvasnak. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Sokan csak azzal hiszik férfiasságukat kimutathatni, ha beszédeikkel a hölgyek arcait vérpirosra csalánozzatják. Illik ez férfiakhoz?

Mind. Nem.

1. Árny. Mások egyedül abban lelik gyönyörűségö-

ket, ha lovakat és kutyákat kínozhatnak. Férflakhoz il-
lő ez?

Mind. Nem.

1. Árný. Valamelly idegen művészno távozik a szí-
házból, vagy hangversenyteremből, s százan állnak künn
a szakadó záporban, hogy a „megfoghatlan“ művészno
köpenyét, vagy nagykendőjét ittas szemekkel nyellessék
el. Illy férfiakto várhatja fölvirágoztatását a haza?

Mind. Nem.

1. Árný. Ismét ezren vannak, kik ezreket harácsolnak
el kártyán, míg ezer honfitársukat az éhség halálszine ki-
sérti. Ki bizhatnék illy egyénekben bekövetkezheto általá-
nos vész szomoru napjaiban?

Mind. Senki.

1. Árný. Ezrek és ezrekkel találkozhatunk, kik, ha
legédesb anyjok, a haza, saját nyelvén szólitná meg őket,
a legnyájásb szavakra sem tudnának válaszolni. Van é az
ilyeneknél érdemetlenebb teremtes a férfi nevezetre a föld
hátán?

Mind. Nincs! Nincs!

1. Árný. Hát ugyan mért bitorolják a férfi nevezetet,
s vele kapcsolatban levő uralkodást? Ki birna ellenünk en-
nyi hibát bebizonyítani?

Mind. Senki!

1. Árný. A mi pedig van bennök jelességből, ugyan
nem találhatni é azt föl bennünk is?

Mind. Még nagyobb mértékben.

2. Árný. Én jól lovaglok.

3. Árný. Én vívok.

4. Árny. Én jól tudok uszni.

5. Árny. Én költő vagyok.

6. Árny. A politikai vezércikkeket könyv nélkül tudom.

7. Árny. Az országgyűlési naplóból akár leckét tarthatnék.

8. Árny. Én jó vadász vagyok.

9. Árny. Én egy megyei közgyűlést sem mulasztok el.

10. Árny. Én reggeltől késő estig mindig olvasok.

11. Árny. Én minden női foglalatosságtól undorodom.

12. Árny. A félelmet nevére sem ismerem!

Mind. Le a házasságkerülő férfiakkal!

1. Árny (*szomoruan*). Ah, hová ragada bennünket a lelkesülés! Hiszen mi már csak árnyak vagyunk, s a történeteket többé nem változtathatjuk meg. Zokogjatok, szerencsétlenek, kik velünk együtt túlvilágra vittétek pártátokat!

(És lőn általános nagy zokogás, a pártában maradásnak miatta. Bizony mondjuk nektek, boldogtalan szép árnyak, hogy nem tagadhatni azokat, miket a férfiak ellen elsoroltatok; mind azokból azonban csak azt lehet következtetni, hogy mind a két félben sok a hiba. A férfiak nagy része csakugyan megszűnt férfi lenni, habár térdét verdesné is szakállá; a hölgyek nagy része ellenben férfivá erőködik lenni, habár megtagadja is tőlök a bölcs természet a szakállat. Hogy a

természeti rendeltetés ezen fonák fölcserélése nem szülhet jót, az további bizonyítás nélkül is világos. Ha e ferde irány uralkodni megszűnik, akkor bizonyosan ismét nagyobb kelendőse lesz a fejkötőknek, mert a vér soha nem válik vízzé!)

V.

Életmentés.

(Szomoru, elhagyatott vidék menny és pokol közt, de szorosan ezen utóbbinak határa mellett, a részvétlenség fagyos birodalmában. Mozgó csontvázak, melyek alkotása mutatja, hogy roppant erővel hatottak volna, ha a részvétlenség meg nem fosztandá őket az izmoktól, s hústól, melly ezeket takarja. Mind megannyi elhunyt társulatok árnyai ezek, mellyek részint keletkezésök közben hallak meg, mivel magokban hordák a halál magvát, mellyet talán sehol nem hinteget olly bőkezűleg a részvétlenség, mint épen Magyarországon, mellynek termékeny földében mindenkor megtermi gyászos gyümölcseit. Szabad legyen e boldogtalan társulatok neveit elhallgatnunk, mert olyanok is van-

nak ezen árnyak közt, mellyek itt e földön azt hiszik, hogy ők még élnek, melly boldogságukat rögtön megsemmíteni nem akarjuk. Nevezzük őket tehát csak egyszerűen árnyaknak, ezzel nem fogjuk őket sérteni, mert hiszen lélező társulatainkat is legnagyobb részben olly állapotba helyezék a „mostoha körülmények“, hogy csak árnyaik annak, minek lenniök kellene, ha —).

Árnyak. Életmentés.

1. Árny. Ugy látszik, hogy csakugyan nem csalatkoztak azok, kik mondák, hogy Magyarországnak még van jövőndője.

2. Árny. Ez az, mi a haldoklót is vigasztalja, ámbár nem is sejtheti: minő lesz tulajdonképen az ohajtott és reménylt jövőndő.

1. Árny. Oh, én nem így értem szavaimat! Én azt hiszem, mikép Magyarországnak még fényes jövőndője lesz, s hogy annak küszöbét már át is lépte.

2. Árny. És ugyan miből következtetted azt?

1. Árny. Már három napja, hogy egyetlen magyar társulat, vagy egyesület sem halt meg! Illy fényes eredményt még csak álmodni sem mertem volna.

2. Árny. Szegény hazánk, hogy még ezt is fényes szerencsének kell mondanunk!

3. Árny. Bár mondhatnók, de ime, örömünknek ismét gyászszá kell változnia! Nem látjátok azon új társulatot, melly nyughelyünkhöz közelít?

1. Árny. Hah, valóban úgy van! mennyi üdv terjed homlokáról, s mégis meg kelle halnia!

2. Árny. Mindjárt keletkezésekor halt meg, mert még egészen tiszta.

3. Árny. Semmi magányérdek nem undokíthatá még el.

1. Árny. Oh, ez és a szörnyű részvétlenség a legüdvösb társulatnak, s idővel az egyesülési szellemnek is sirt áshat!

2. Árny. Ugyan ki lehet ezen újabb áldozata a magyar lelkesülés pillanatnyi föllobbanásának?

1. Árny. Ki tudja, nem ismét hideg éjszaki szél oltá é el a szép lelkesülés lobogó szövétnekét.

2. Árny. Fájdalom, ez gyakran megtörténik Magyarországon szerencsétlen éghajlata alatt, s az illy erős szél az égő erdőnek is parancsol, és mégis találkoznak gyakran, kik az illy égést is csak szalmatűznek gúnyolják.

1. Árny. Már itt van, szólítsuk meg.

2. Árny. Ki vagy, nemes árny, ki olly búsán közelítesz a részvétlenség örök honához?

Életmentés. Szellemem hajtott ide e birodalomba, s kit az ragad körmei közé, annak homlokát nem derítheti föl jótékony mosoly. De mindenek előtt szóljatok: mikép állhat meg ezen birodalom így magában, miután szellemem Magyarországon tartózkodik?

2. Árny. Látszik, hogy még igen fiatal vagy, különben tudnád, hogy nemcsak ez olly birodalom, melyben semmi szellem nem uralkodik. De mondd nevedet, érdekes jövevény.

Életmentés. Nevem életmentés.

Mind. Soha nem létezett nemesebb.

Életmentés. Talán épen azért kelle születésem pillanatában meghalnom.

1. Árny. Mégis igazam volt, midőn állítám, hogy Magyarország már átlépte fényes jövődjé küszöbét, mert hol életmentésről gondoskodnak, ott az élet becses; becsesnek pedig csak boldogok, azaz szabadok tarthatják az életet.

Életmentés. Helyesen szólasz, így gondolkozott azon néhány derék ember is, kik engem életbe léptetni iparkodtak; de számításukban csalatkoztak! Budapestet százezer ember lakja, s ezek közül alig találkozott husz, kik az életet becsesnek hívék, mert csak ennyien akadtak pártolásomra.

Mind. Szörnyűség!

1. Árny. Milly iszonyu csapás érte ismét boldogtalan hazánkat?

Életmentés. Csodálkozástokból látom, hogy titeket leginkább mostoha körülmények öltek meg, miket a legtisztább lelkesülés sem győzhet le mindig; engem azonban egyedül a legvétkesb részvétlenség taszíta sirba.

Mind. Szólj!

Életmentés. Budapest annyira el van fontos teendővel foglalta, melyek többnyire mindig teendők maradnak, hogy nem láthat mindent, mert most már törvényesen megmagyarosodott, következésképp szemei is magyarok. Budapest annyira tiszteli az egyéni szabadságot, hogy kényszerítő rendszabályokat nem szokott használni senki ellen. Budapest lakói közül, e bálványozás következtében, minden évben számosan lelik idő előtti halálú-

kat a Duna hullámiban, s ki tehet arról, ha az özvegyek és árvák gyámoltalan serege illy uton is szaporodik? Ki merne azért valamely haszonbérlónek, vagy révésznek parancsolni csak akarni is, miután ezek rokonságát legtöbb esetben egy pár gazdag tímárig, szappanosig, vagy éppen mészárosig is föl lehet származtatni?! Az említett derék férfiak tehát engem kívántak létesíteni, önkénytes járulékok által híven olly intézetet életbe léptethetni, melly a Dunába bukottakat rögtön kiszabadíthatná, és minden évben legalább negyven emberéleket tarthatna meg a hazának. És ezt egy pár nyomorult száz forintossal ki lehetett volna eszközölni!

1. Árny. És mégsem történt meg?

Életmentés. Nem.

2. Árny. Talán olly nagy már a magyarok száma, hogy túlnépesüléstől kell félniök?

Életmentés. Sőt olly kicsiny a számuk, hogy évenként egy pár ezer idegent szállítanak az országba, kiknek nyelvét aztán hirtelen megtanulja a magyar, hogy beszélhessen velök, mert hiszen a magyar vendégszerető.

1. Árny. Tehát talán annyira elszegényedett a magyar, hogy a legparányibb áldozat sem telik ki tőle?

Életmentés. Azt szeretik mondani.

1. Árny. És állításuk nem való?

Életmentés. Én legalább nem tartom annak, ám-bár meglehet, hogy tapasztalatlan fiatalságom csalatkozik. Ti talán föl fogtok engem ez iránt világosíthatni.

Mind. Szólj.

Életmentés. Budapesten születtem és haltam meg, természetes tehát, hogy csak arról szólhatok, mit ott lát-

tam. Láttam pedig nyomorék koldusokat, kik este holtrészen tántorogtak oduikba. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam szorgalmas napszámosokat vasárnap délután órákig dőzsölni csapszékben, s jó kedvvel néhány garast dobni a cimbalmosnak. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam cifra öltözetű cselédeket a Duna partján kávézni. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam mesterlegényeket bérkocsikban ügetni a város mulatóhelyeire. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam a polgárság nagyobb részét lakmározni, oly dúsan, hogy a hulladékok is új lakomát nyujthattak volna számos éhezőnek. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam és hallottam fáklyás és macskazenéket, melyek százakba kerültek. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam nyilvános ünnepélyeket, melyek egyetlen nap folytában igen sok ezer forintot emésztettek föl, noha három nap múlva már feledve voltak. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam, hogy Budapest lakói, csupán mulatságért, egyetlen rövid hónap alatt, százezer forintot dobtak külföldiek feneketlen erszényébe. Szegénység jele ez?

1. Árny (*fájdalmasan*). Oh, nem! Mind ez csak annak jele, hogy reményemben iszonyuan csalatkoztam; hogy

az életnek még nincs becsé Budapesten, mert a boldogságnak még csak árnyéka sem honosult meg ott, s hogy a szebb jövőendő küszöbétől még távol vannak azok, kik tulajdon életök biztosítására sem akarnak fillért áldozni, míg életök száznemű rövidítésére százakat adóznak a romlás és elkorcsosulás hálványkövére!

(A társulatok nyelvét e kifakadás után néma fájdalom bilincselé le, mellyből bizonyosan új társulat árnya fogja őket föltriasztani; mert olly körülmények közt, minőket fünebb elmondadni hallánk, alkalmasint még több társulat élete is mindennap vészélyben forog, s illy körülmények közt még a puszta remény is drága!)

VI.

Emlékek.

(Dicsőség ligete, nem a megismerés, hanem feledés fájával beültetve, hogy boldog árnyai soha ne feledhessék, mikép ők magyarok voltak. Közepén a méltánylat szobra, sűrű fátyollal leborítva, mi oka, hogy a földön nem ismerik, s mi sem írhatjuk le. Műtán ezen liget tele van nagy férflak árnyaival, igen természetes, hogy földünkön csak igen keveset találhatni. A beszélőket ezuttal meg kell neveznünk, mert különben minden magyar nemes tulajdon érdemes őseinek fogná őket tekinteni, minthogy a gyarló ember nemcsak magát, hanem elődeit is kiválólág a nevezetességek sorába szereti helyezni).

Toldy Miklós. Kisfaludy Sándor.

Toldy. Üdvözöllek, dicső bajnoka a magyar lantnak, e szent helyen, melyre megjelenésed által új fényt árasztottál. Nemzetemet azonban annyira szeretem, hogy nem fojthatom el azon ohajtást: bár még sokáig távol maradtál volna tőlünk!

Kisfaludy. Ezen ohajtás nem nagy viszhangra talált volna hazánkban.

Toldy (*meglepetve*). Mit kell hallanom?

Kisfaludy. Ugy van, mert honfitársaim legnagyobb része csak akkor tudá meg, hogy éltem, midőn halálom hírét olvasá, és ezt is csak azért tudá meg, hogy legyen ismét mit felednie.

Toldy. Szavaidat hinnem kell, ámbár értelmöket alig bírom magamnak megmagyarázni. Mi történt a magyar elméjével, hogy oly példátlanul hamar feled?

Kisfaludy. Annyi történt a magyar ellen, mit felednie kell, hogy a feledés szokásává vált, s azért már arra sem emlékszik, mi érette, és mellette történt.

Toldy. E szerint nagyon megváltozhatott a magyar! Szólj, barátom, bírják é még erős váraikat, melyek előtt az én időmben ezer meg ezer török élete vérzett el?

Kisfaludy. Mikép kérdezheted ezt, bajnok barátom? Vagy nem tudod, hogy csak a nemes sas fészkel magas bérctetőkön, s a csúszó állatok csupán lapályban élhetnek meg? A magyar sasfészkek romhalommá változva gyászolják az elkorcsosult jelent, s az emberek nagy városok-

ba sereglettek, mert a félénk csak nagy csoport közt merészli szemeit fölemelni.

Toldy. De a kardot csak most is bátran villogtatja a magyar a hitetlenek ellen?

Kisfaludy. Ugy saját keblök ellen kellene a gyilkoló vasat fordítaniok, mert egyik sem hisz a másiknak, egy sem hiszi, hogy minden nép nemzetté változhatik, és mindnyájan tagadják, hogy az akarat mindenható. A kardot pedig csak olly eszköznek tekintik, minő ünnepi öltözeteiken a sujtás: ragyog, de nem melegít!

Toldy. Álmélkodásom növekszik! Talán nem szorul már többé ótalomra az ártatlanság Magyarországon, mivel játékpáripává lett gyermekek számára a kard, melly hajdan a holdat is megremegetteté?

Kisfaludy. Jól mondod, nemes barátom, az ártatlanság nem szorul ótalomra, mert a divat nyájas hizelgéssé keresztelé a megrohanásokat, és ugyan ki ótalmazná magát ezek ellen? És különben is a vasnak kora immár megszűnt.

Toldy. Tehát az aranykor tért ismét vissza?

Kisfaludy. Hová gondolsz, nemes barátom?! A jót már nem szokta többé jobb követni, s a régi közmondás meg van semmitve, mert a sólymok most már csak verébfiakat nemzenek. A vas korát fa kor váltotta föl. A keblek el vannak fásulva minden fönséges iránt, s csak anyagi élvezet és haszon után vágyakoznak; a nemesek bottal vják ki egymással elvcsatáikat, s győztes az marad, ki az első véres fejek megpillantására tova nem iramlik; alattvalóikat bottal győzik meg atyáskodásuk buzgal-

máról; sőt még a vitézséget is bottal akarják fölébreszteni, azok között, kik fölött hatalommal bírnak.

Toldy. Szörnyü az érzés, barátom, mellyet bennem szavaid ébresztenek! Mi okozhatá utódaim ezen iszonyu megváltozását?

Kisfaludy. A feledés sötét réme, melly palástját e szép ország fölött kiterjeszté.

Toldy. Talán csak nem feledték el, hogy magyarok?

Kisfaludy. Oh, igen!

Toldy. Rettenetes!

Kisfaludy. Tökéletesen feledék azt! Először idegen nyelven kezdenék szólani, s ez utóbb idegen érzést ültetett kebleikbe, melly kártékony gyom gyanánt nyomá el lelkek legszebb virágait. Azon ponton állottak már, honnan nincs többé visszatérés; azon ponton, mellyen nemzetek is meghalhatnak; azon ponton, mellyen a népek idegen elemekbe olvadnak át, midőn a magyarok istene népén könyörült, s néhány tüzes kebelbe szellemének szikráit ülteté, hogy a lelkesülés lángjaivá magasulva, fényt és világot derítsenek a honban. Ezek lant és tárogató hangjával riaszták föl a szunnyadókat, és a haldokó nép érezni kezdé, hogy még nem kell meghalnia. Első ébredése azonban csak folytatása vala az álomnak nyílt szemekkel; a lelkesítő dalok zavart álmoképek gyanánt viszhangzottak fülében, miknek valódi értelmét nem bírá fölfogni; a riadó szózatok pedig lelke mélyeig remegtették meg az álomhoz szokottat, mert nem meré elhinni, hogy még a cselekvés mezején is haladni birna ingatag lábaival.

Toldy. És most?

Kisfaludy. Még mindig habozását folytatja, vissza-

téréstől az előbbi pulyasághoz szégyen érzete tiltja; határozott haladásra pedig nincs egyetértése.

Toldy. Minket tehát csatáinkkal együtt feledett?

Kisfaludy. Oh, nem, hiszen a gyermek sem feledi dajkája meséit, a csodák világának óriásiról; de azért eszébe sem jut tetteik utánzásának megkisértése.

Toldy. Pedig én azt hallottam egy nem rég érkezett társunktól, hogy ugyancsak pezsgő munkásságban van a nemzet, sőt egyik legnagyobb elődének fényes emléket is állít föl.

Kisfaludy. Az utolsó magyar lovagot, Hunyadi Mátyást érted?

Toldy. Igen.

Kisfaludy. Való, hogy néhányan fölszólíták a nemzetet, de —

Toldy. De?

Kisfaludy. A nemzet e fölszólításra hallgatással válaszolt.

Toldy. Hallatlan.

Kisfaludy. De való!

Toldy. Tehát a nagy Hunyadi még nagyobb fiát is elfeledte a magyar?

Kisfaludy. Oh, nem! Csaknem mindig, valahányszor ítéletben részesül, visszaemlékezik Mátyásra!

Toldy. És mégis van magyar, ki ezen emléktől néhány rossz fillért megvonni képes?

Kisfaludy. Nemcsak ettől, hanem másoktól is; mert tudnod kell, hatalmas vezér, hogy az elnyomatás legsanyarubb időiben is mindig küldte a magyarok istene egy pár nagy férfit a magyarok közé, kik hatalmas tűzszlop

gyanánt világítottak a pusztában; de a tömegekbe nem lehelt állandó lelkesülést, és így az egyesek csak gyászolhattak, hogy erőködéseik siker nélkül pattantak le a háromszoros érczel vértézett keblekről. Az illy vértanukat szinte emlékekkel kívánták megtisztelni némelly lelke-sebbség; ámde az illy fölszólítások mindig válasz nélkül maradtak, mintha irtóznának azok nagyságát élő szemmel látni az olyanok, kik érzik magokban, hogy ők magok semmit nem képesek tenni, mi valaha méltányló megemléztést érdemlene.

Toldy. Talán nagyon elszegényült a nemzet?

Kisfaludy. Épen nem! Mondhatom, hatalmas vezér, hogy sok fényes csatád nem került annyi pénzbe, mint most egyetlen székfoglalási ünnep a vármegyékben. Egyetlen tisztviselő megválasztása, vagy megbuktatása annyi pénzt nyel most el, mennyivel ti tartományokat hódítottatok. Egyetlen ellenséges elv kiforgatása annyi pénzt igényel most, mennyivel ti évekre alapítottatok hasznos békét a szomszéd uralkodókkal. Csak lovak és kutyákért annyi pénz vándorol most évenként külföldre, mennyin Hunyadi Mátyás egy évig tarthatta volna ki világhírű fekete seregét. És egyetlen csillogó országgyűlés fényes öltözteinek árán Hunyadi Mátyás talán a budai főiskolát is fölépíthette volna.

Toldy. Legnagyobb fiairól képes tehát illy vétkesen megfélekezni Magyarország? A gazdag Magyarország?

Kisfaludy. Mondd, a — szegény Magyarország, mert kincsek roppant halmaza mellett is koldus, az, kinek lelkét meztelen szegénység undokítja, s nem szegény é annak lelke, ki egyetlen magasztos gondolattal megbarát-

kozni sem képes, ha pillanatnyi anyagi hasznot nem várhat tőle?

Toldy. Fájdalom, igazad van, barátom! Ez igen szomorú, és én azt hiszem, hogy a mely nemzet nem tanuslt tiszteletet nagy elődei iránt, az kevés nagy férfit fog tisztelet tárgyaul hagyhatni utódainak!

(A lant és kard hősei szomoruan némulának el, s nem tagadhatni, hogy keserű szavaikban sok igazság rejlik. Ámde ők régen meghaltak, s azóta nagyot változott a magyar, és így talán mégis szabad reménylenünk, hogy a haza legnagyobb fiainak emléke nemcsak egyes buzgóbbak keblében fog élni, hanem örökítetésben is részesülend a művészet által, melly nem nagyobbíthatja ugyan mások érdemeit, de utánsásra buzdíthatja az utódokat).

VII.

V a s u t.

(Állatok mulató csarnoka a túlvilágban, fényesen és illő kényelemmel bútorozva. A falakon nagy kargyertya-tartók, annak jeléül, hogy napjainkban már az oktalan állatok sem irtóznak a világosságtól, melyet csak olly emberek kerülnek, kik még az állatoknál is alacsonyabb szellemi állapotban élnek. Néhány nemes származású ló árnya labdányt játszik; egy pár bika tompa karddal viaskodik, a szamarak kártyáznak, az ökrök ostáblával csalják az időt; szóval, minden állat kénye kedve szerint elégíti ki vele született hajlamait, s e közben mindenről össze vissza beszélnek, mintha valóságos embereknek születtek volna).

Honi állatok.

1. Ló. A sárgát a középsőbe.

2. Ló. Nem megy.

1. Ló. Majd elválík.

1. Ökör. Hm!

2. Ökör. Hm! Hm!

1. Szamár. Rajtam a sor.

2. Szamár. Tromf.

1. Szamár. Illy kártyával könnyü nyerni!

1. Uszkár. Barátom uram, ön ma igen szomorú.

2. Uszkár. Egy most érkezett rokonomtól hallám
hogy hajdani hatalmas gazdám az lett, a mik ősei.

1. Uszkár. Mi lett?

2. Uszkár. Ős.

1. Uszkár. Hiszen a hatalmasoknak az fő rendelkezésök.

1. Szamár. Enyim az utolsó ütés.

2. Szamár. Enyim.

1. Szamár. Nem igaz, enyim.

1. Uszkár. Civakodnak az ütésen, mintha életökben
nem eleget kaptak volna.

2. Uszkár. Ohajtani szoktuk azt, mit megérdemleni hi-
szünk.

1. Uszkár. Igaz, a kártyás pedig böcsületesen meg-
érdemli a botot.

2. Uszkár. Csak kár, hogy az érdem igen gyakran
nem rovatik le.

Mind. Uj vendég.

1. Uszkár. Ki lehet ezen jövevény?

2. Uszkár. Én ruhafogasnak nézem, mert kiálló csontjaira husz kalapot is föl lehetne akasztani.

1. Uszkár. Testalkotása azonban számáréhoz hasonlít.

2. Uszkár. Igaz, de fülei jóval rövidebbek, mint a számárei.

1. Uszkár. Hát soha nem látott ön még rövid fülű számarakat?

2. Uszkár. Oh, igen!

1. Ló. Miféle állat ez?

2. Ló. Gyufának is beillenék, ha egyenes volna.

1. Ökör. Ez ugyan jutalmat kaphatna soványságaért az állatmutatáson.

2. Ökör. Lábai olly vékonyak és görbék, mintha táncmester lett volna.

1. Ökör. Talán az volt.

1. Ló (*a jövevényhez*). Uram, kit van szerencsénk önben tisztelniünk?

Jövevény (*fájdalmasan*). És te kérdezed ezt, legjobb barátom?

Mind. Barátja?!

1. Ló (*sértett önérzettel*). Uram, én nem ismerem önt, s minden bizalmas megszólítást ezennel ünnepélyesen visszautasítok.

Jövevény. Nem emlékszel rám?

1. Ló (*fölındulva*). Nem.

Jövevény. Tekints tehát oldaladra, ugyanazon bé-

lyeget viseljük, életünkben ugyanazon urat szolgáltuk, ugyanazon rud mellett.

Mind (*bámulva*). Ön tehát ló méltóztatik lenni?

3. Ló. Igen, uraim, az vagyok, szerencsétlen ló, kit a balsors bérkocsis hatalmába juttatott.

1. Ló. Szerencsétlen barátom! Azok szomorú sorsára jutál tehát, kiket magos állásukról iszonyu mélységbe taszít a kegyvesztés.

3. Ló. Ugy van, uraim; de azon gyászos különbséggel, hogy én semmi jelét nem vihetém magammal korábbi jóllétemnek, még csak a fényes kötőféket is levették nyakamról, midőn a ragyogó istálóból kiutasítottak.

Mind. Szörnyűség!

4. Ló. Uram, én is bérkocsis tulajdona valék életemben, de mégsem jutottam oly szomorú elcsigázott állapotba, mint ön.

3. Ló. Mert ön már rég megszűnt élni, midőn Magyarországon még szó sem volt a vasutakról.

1. Ló. De mi bajod volt neked vasuttal?

3. Ló. Igen sok, mert a vasut építésének folyamatban létele óta a bérkocsisok oly gyorsan vágatnak az utcán, mintha lovaikat is gőz hajtáná, ámbár saját lábainkon kell magunkat előre tolnunk.

1. Ló. Ők tehát vetélkedésre készülnek a vasutakkal?

3. Ló. Ugy van, és csak vízzel tartják lovaikat, az gondolván, hogy sebes futás által gőzzé fog az bennök változni, és az abrak ereje nélkül is gyors futásra kényszeríteni őket.

Mind. Hallatlan!

3. Ló. E kínzást természetesen nem állhatám ki sokáig, s annyira elfogytam, hogy gazdám targoncásnak adott el, ki a vasutnál földet hordatott velem. Halálom elősegítője körül kelle tehát reggeltől estig keserves szolgálatot tennem. Lehet é ennél nagyobb embertelenséget gondolni?

Mind. Nem! Nem!

3. Ló. Legkeservesb volt azonban rám nézve az, hogy a targoncás német, a napszámosak pedig mind tót nyelven beszéltek, és én első gazdámnál, ki magyar nagy ur vala, angol nyelvre voltam szoktatva. Ennyi bánat alatt össze kellett roskadnom, egy szép nyári éjjel iszonyu kínok közt adám ki párámat, és most itt vagyok.

1. Szamár. Bocsánatot kérek, hogy ön méltó fájdalmát háborgatni bátorkodom; de meg nem állhatom e kérdést: hazai vasból csináltatják a magyarok a vasutat?

3. Ló. Igen.

1. Szamár. És sok vas kell arra?

3. Ló. Természetesen.

1. Szamár. Hát miből fognak majd láncokat csináltatni, ha a vasat mind utakra dolgoztatják föl?

3. Ló. De uram, nem akarnak azok több uj láncot csináltatni, sőt még a régieket is vasutakra dolgoztatják föl.

Sokan. Derék!

4. Ló. Kevesebb lesz tehát a szabad mozgást akadályozó békó.

3. Ló. Mindenesetre.

1. Szamár. Olly nagy hasznót várnak tehát a vasutakból?

3. Ló. Annyit, hogy három nap alatt sem mondhatnám mind el.

1. Ló. Valami keveset legalább mégis mondhatnál.

2. Ló. Hogy legalább sejthessük nagy hasznait.

Mind. Szóljon, kérjük.

3. Ló. Szívesen. Mindenek előtt sok embernek munkát ad.

1. Szamár. Kik leginkább külföldről jönnek be, és munka után pénzökkel ismét visszatérnek?

3. Ló. Oh, nem, ők jobbadán itt fognak maradni, és buzgalommal terjesztendik köztünk a művelt idegen nyelveket és szokásokat.

Szamarak *(örömmel)*. Szép, igen szép!

3. Ló. Tömerdek lóerő meg fog kiméltetni, melyet azután földművelésre lehet majd használni.

1. Ökör. Köszönöm szépen, hát mi lesz azután az ökrökből?

2. Szamár. Oh, ne busuljon uraságod, nekünk mindig akad pártfogónk, mig ember lesz a világon.

Mind. Helyes!

3. Ló. A közlekedést a vasutak rendkívül gyorsítandják.

1. Szamár. A pénzes emberek majd hamarább kisuhanhatnak az országból, és legalább utközben sem költhetnek annyit az országban, mint eddig.

2. Szamár. A rendet is bizonyosan jobban lehet

majd kezelni, mert a hatályos befolyás eszközeit gyorsabban lehetend egyik helyről másikra szállítani.

Mind. Ugy van.

3. Szamár. Az ország termékeit gyorsabban kiszálíthatni, a nélkül hogy a fuvarosokra pénzt kellene pazarlani, kik eddig ebből éltek.

1. Szamár. Hát a vasut jövedelme kié?

3. Ló. A részvényeseké.

1. Szamár. Ezek természetesen mind magyarok?

3. Ló. Dehogy, többnyire külföldiek.

1. Szamár (buzgón). Milly szép az még is, hogy a derék külföldiek illy készséggel mozdítják elő Magyarország fölvirágzását!

Mind. Éljenek!

3. Ló. A vasutak számos külföldit fognak Magyarországra édesgetni.

1. Szamár. Ez még hasznosabb az eddigi hasznoknál, mert Magyarországot ugyis csupán magyarok lakják, az illy összevegyülés tehát igen jótékony hatásu leend.

Mind. Ugy van.

3. Ló. Szóval, mihelyt a vasutak készek lesznek, nem lehet majd többé mondani, hogy Magyarország tulajdon zsírjában fül meg.

1. Szamár. Már az igaz, hogy az elsoványodás sokkal jobb, mint a rendkívüli elhízás; ezen állításomat ön alapota is világosan bizonyítja.

2. Szamár. Aztán inkább más füljön meg a magyarok zsírjától, mint magok a magyarok.

Mind. Természetesen!

(Ezután érdektelen tárgyakra tért a beszéd. Ezen vitatkozás egyébiránt azt tanusítja, hogy nemcsak a botnak van két vége, hanem a leghasznosb vállalatok is bírnak árnyékoldallal, főkép ha nem úgy kezeltetnek, mikép kellene, vagy idő előtt, vagy legalább illő készülétek és órák nélkül kezdetnek meg.)

VIII.

Magyar tenger.

(Szabad tér a tulvilágon, minden oldalról árkok és sáncok által korlátoztatva, hogy mindjárt meg lehessen ismerni, mikép olt magyar árnyak tanyáznak, kik földi körülményikhez hűvek maradtak. Nagy Lajos korabeli bajnokok árnyai, kik az olasz tengeri csatákban hunytak el, hálókötéssel fogyasztják az időt, hogy némileg kézzel foghatóvá tehessék azon különbséget, melly a magyar hajdana és mostja közt uralkodik).

Árnyak. Utóbb Olcsóság.

1. Árny (*kedvetlenül*). Ugyan minek is vesződünk mi mindig ezen hálókötéssel, hiszen nincs tenger körülötünk.

2. Árny. Hagyd el, barátom, s kötögesd tovább hálodat, mert magyar vagy, következésképp nem kell mindig arra gondolnod, hogy van é annak haszna, a mit cselekszel.

3. Árny. És mit is tudnánk egyebet tenni? Talán csatáinkról, vagy az olasz gyilokról beszélgessünk? Ezen tárgyat már rég kimerítettük.

4. Árny. A levegőnek rendkívül jóvá kelle változnia Magyarországon, hogy új árnyak már nem is érkeznek hozzánk.

3. Árny. Mondd inkább, hogy a magyar tengeri csatázók halhatlanokká lettek, és semmi fegyver nem fog rajtuk, mert azt csak nem hihetem, hogy olly hosszú időszak alatt tengeri csatát egyszer sem küzdöttek a magyarok.

2. Árny. Kérnünk kellene Hadurt, hogy vegyítsen össze bennünket a többi árnyakkal, s mindjárt boldogabbak leszünk.

3. Árny. Oh, nem! Mi magunk kívántuk e külön helyet, hős tetteink jutalmazul, mellyekkel a magyar hazát vizen is nagyítottuk, hogy minden tekintetben gyöngye legyen a világ birodalmainak; helyzetünket tehát nem sza-

bad megváltoztatnunk, mert e kitüntetésre büszkék lehetünk.

Mind. Helyes!

2. Árný. Csak legalább egyetlen pillanatra láthatnók hazánkat, meg vagyok győződve, hogy már legalább is a fél világnak parancsol szárazon és vizen, ha mindennap csak egy lépést haladott is azon téren, mellyen mi minden órában száz lépésnyi tért foglaltunk el.

3. Árný *(tűzzel)* Mit regélsz félvilágról! Emlékezzél hódításainkra, s ne feledd, hogy a magyar neve előtt mindenütt futott az ellenség; ha utódaink nem korcsosultak el, úgy most az ő engedelmség nélkül a világ egy népe sem merészelhet megmozdulni.

1. Árný. Helyesen mondod, barátom, és én erősen hiszem, hogy a magyar nem törpült el, mert ki olly dicső példákat lát maga előtt, az a hátrálással nem ismerkedhetik meg. Azért tehát: bajnok utódaink sokáig éljenek!

Mind. Éljenek!

Olcsóság *(a sáncon megjelenik, homlokát törli, és hosszú lélekzetet vessz, mi alatt bámulva körül tekint)*.

1. Árný. Milly kellemes alak.

2. Árný. Soha nem láttam vonzóbb külsejű lényt.

3. Árný. Milly szép.

4. Árný. Milly jó lehet, ha csak félig felel is meg külsejének belseje.

5. Árný. Mintha ismerném.

1. Árný. Nekem is úgy tetszik, hogy hajdan Magyar-

országban mindenütt találkoztam vele; de az már olly régen volt, hogy nem emlékszem rá tisztán.

2. Árny. Szólítsuk meg.

1. Árny. Ah, már megnyitja bájos ajakait!

Olcsóság (*kimondhatlan szerénységgel*). Uraim, bocsánatot kérek, ha talán háborgatom önöket, én az olcsóság szelleme vagyok.

1. Árny. Oh, uram, ön mindenütt szívesen látott vendég.

2. Árny. Mivel szolgálhatunk uraságodnak?

Olcsóság (*leirhatlan bús kifejezéssel*). Tisztelt uraim, én Magyarországon századokig laktam, és mégis kiűzettem határaiból; mivel pedig idegen földhez szokni többé nem akartam, inkább a magyar árnyak országába bujdostam, és menedékhelyet kérek.

Mind. Csodálatos.

1. Árny. Uram, ön szavai mindnyájunkat legnagyobb csodálkozásra ragadtak. Mi önt jól ismertük hazánkban, mert minden pillanatban láttuk önt, még pedig boldogítólag uralkodva mindenütt; mikép történheték tehát, hogy ön mégis száműzetett? Talán megváltozott hazánk éghajlata, s nem terem több gabonája?

Olcsóság. Sőt inkább több, mint valaha, de nemcsak abból élnek az emberek, és legujabb időben annyi idegen éhezõ érkezik az országba, hogy végre elnyelik az egészet, minthá egyetlen nagy cipó volna.

2. Árny. És mért bocsátják be azon sok idegen éhezõt?

Olcsóság. Azért, hogy tőlök fogyasztani tanuljanak a magyarok.

2. Árny. Mit?

Olcsóság. Kenyeret, időt és jogokat.

1. Árny. De a hus legalább nem drága?

Olcsóság. Sőt rendkívül drága.

1. Árny. Hát nincsenek már ökrök Magyarországon?

Olcsóság. Több mint valaha, de igen nagy becsben vannak, mert a legnagyobbak az országból kimennek.

3. Árny. És a bor?

Olcsóság. Szinte nagyon drága, mióta fegyverül használtatik.

Mind. Fegyverül?

1. Árny. Tehát új neme állott be a csatázásnak Magyarországon?

Olcsóság. Igen, a vezérek a közembereket leitatják.

1. Árny. És ki ellen harcolnak ezen állapotban?

Olcsóság. A szabadság ellen.

Mind. Hallatlan!

2. Árny. Talán nincs már egyéb ellenségek az egész világon?

Olcsóság. Ők legalább legnagyobb ellenségeknek tartják a szabadságot.

1. Árny. Talán mind megvakultak?

Olcsóság. Sőt inkább mind rendkívül távolra látnak, s azért nem veszik észre, mi történik körülöttük, s mit kellene tenniök.

2. Árny. A bőr sem olcsó?

Olcsóság. Oh, nem, mert már majd mind le van nyuzva!

3. Árny. Hát a fa?

Olcsóság. Szinte drága, mert a bor mellett pótlék-fegyverül használtatik.

1. Árny. És a kard?

Olcsóság. A paraszt nem viselhet kardot, a nemes ember pedig legújabb időben görcsös és ólmos bottal cserélte föl a kardot, s ez az oka, hogy a fának ára magasra emelkedett.

2. Árny. És a só?

Olcsóság. Az sem lehet már olcsó, mert rendkívül sokat fogyasztanak belőle.

2. Árny. Miért?

Olcsóság. Mert igen sok most a szakács Magyarországon, sok szakács pedig elsózza a levest, mint a példabeszéd mondja.

3. Árny. És a vas?

Olcsóság. Igen drága, mert sok láncot készítenek most.

3. Árny. Minek?

Olcsóság. A folyóvizek s egyébek fékezésére, hidak és más eszközök által.

1. Árny. De reménylem, hogy a nagy bőségben termő nemes ércek, az arany és ezüst, nem drágultak meg?

Olcsóság. Csalatkozik uraságod! A nemes ércek annyira megdrágultak, hogy már jobbadán csak papíron láthatók.

1. Árny. Ugyan mi okozza ezt?

Olcsóság. A nemes ércekből többnyire csak lakatokat és kulcsokat csinálnak.

1. Árny. Ugyan mi célból?

Olcsóság. Mivel tömérdek nyelv van, miket le kell kötni, azaz lakatolni, és igen sok száj, miket annak idejé-

ben föl kell nyitni; ez aztán természetesen igen megdrágítja a nemes érceket.

2. Árny. Bizony szomorú híreket hallunk öntől utódainkról, de reménylem, hogy a jó magyar föld legalább mégis olcsó maradt?

Olcsóság. Csalatkozni méltóztatik, mert most nem embervéren, hanem pénzen veszik a földet.

Mind. Szörnyűség!

4. Árny. Hát nincs Magyarországnak kereskedése?

Olcsóság. Van, de abból csak igen kevés magyar-nak jut része, mert leginkább idegenek kezében van, kik aztán a pénzzel odább állnak.

1. Árny. De a magyar tengeren roppant haszonnal működhetnének a drágaság ellen a magyarok.

Olcsóság (*mintha nem jól hallott volna*). Hol méltóztatott mondani?

1. Árny. A magyar tengeren.

Olcsóság. Ezt nem értem.

1. Árny. Tehát az adriai tengeren.

Olcsóság. Ez nem a magyaroké.

1. Árny. Hát a fekete tenger?

Olcsóság (*sohajtra*). Az sem!

Mind. Mit kell hallanunk!

1. Árny. És mikép veszték el mindezt?

Olcsóság. Álmukban.

1. Árny. Micsoda?

Olcsóság. Ugy van, álmukban, s az a legfurcsább, hogy midőn végre fölébredtek, álmukat tökéletesen teljesülve tapasztalák.

1. Árný (*fájdalmasan*). Tehát egy tengere sincs már a magyarnak!

Olcsóság (*vigasztalólag*). Oh, kérem alázatosan, ne méltóztassék mindjárt kétségbe esni, hiszen még három tengere van a magyarnak, meg egy darab, mikép az alföldön mondani szokás.

Mind (*örömmel*). Három?

2. Árný. Tehát új hódításokat tettek derék utódaink?

1. Árný. Nevezze ön meg azon tengereket.

2. Árný. Mellyik részében vannak a világnak?

Olcsóság. Magyarorszáiban.

1. Árný (*bámulva*). Hogyan? Talán a Balaton lett tengerre?

Olcsóság. Nem bizony, ámbár jól megáradott, mióta az írók szorgalmasan fürdenek benne.

1. Árný (*sürgelve*). Kérem, méltóztassék gyorsan nyilatkozni.

Mind. Szóljon.

Olcsóság (*torkát ünnepélyesen köszörülve*). Tehát első és legnagyobb Magyarorszáiban az — adósságok tengere. Ebben nagy és méltóságos tekintetű cethalak uszkálnak, mellyek az apróbb halak zsírából annyira meghiztak, hogy egyetlen nagy hájtömeggé váltak, mellyből olajat olvasztanak, mellyet azonban világításra nem szoktak használni, hihetőleg azért, mivel a cethalak magok sem szeretik a világosságot.

1. Árný. Nagyot változott az ország, mi ezen tengert nem ismertük.

Olcsóság. Második, szintolly nagy kiterjedésű, de nem igen mély a szóknak tengere. Ennek iszapos hullámi-

ban különféle fajú halak tanyáznak. Vannak kardhalak, melyek a hajók alkotmányába furódnak kétélű kardhoz hasonló tüskés nyelvökkel, de olly erőtlének, hogy a hajót nem sülyeszthetik el, hanem csak gyors futását gátolják. Vannak röpülő halak, melyek csak a víz fölszínén szökdécselnek, s gyakran a hajó födözetére esnek, hol minden haszontalan hajósuhanc hatalmába ejtheti őket. Vannak fűrészhalak, melyek olly mohón támadják meg a hajó alkotmányát, hogy csak bajjal orvosolható mély sebeket ejtenek rajta, sőt gyakran végső elsülyedés veszélyének teszi ki. Van tömérdek rák, melyek mindig hátrálnak, s számtalan kigyó, miknek bőre a nap ragyogó fényében mindenféle színt játszik. Egy pár hatalmas tengeri oroszlán is hallatja ugyan szavát, de a roppant számu viziborjak szája elnyomja hangjokat.

Mind. Csodálatos!

Olcóság. A harmadik, még ennél is zavarosabb a — hivatalok tengere. Ebben legkitünőbb szerepet a falánk cápák játszanak, melyek még akkor is minden prédát elnyelnek, midőn már nem éheznek. S szinte nagy számmal vannak a tőkehalak és vizilovak. Az előbbiek igen ízetlenek, az utóbbiak pedig vastag bőrukról híresek, mellyen semmiféle fegyver nem bír áthatni. Találhatni ebben ezenkül sok vizipókot, mellynek hálója igen kártékony, és sok hab-szüzet, melyek éneke a legjobb embert is elcsábíthatja, ha füleit jókor be nem tömi. Hajdan arany halak is uszkáltak benne, de ezeket már fiastól elnyelték a torkos cápák. Ime, uraim, ezekből láthatják, hogy nem korcsosultak még el a magyarok, s csakugyan van még magyar tenger.

1. Árny. De nincs köszönet benne! Ön azonban még

egy darab tengert is említett, s alkalmasint az sem kicsiny, miután az alföldön a darab föld rendesen még a mérföldnél is nagyobb.

Olcsóság. Azon darab tenger az, melly Fiume mellett szörnyű unalmában nagyokat ásit, s csak ezért számítatik a magyar tengerek közé, és mivel partlakói nemcsak nem tudnak magyarul, hanem nem is akarnak tudni.

1. Árny. És mért tűrik ezt a magyarok?

Olcsóság. Mert magyarok, kik minden bajokat csak a bánom kertben szakított jaj levéllel és tűröm füvel szokták orvosolni, s buzgó áhitattal sohajtnak:

„Még jőni kell, még jőni fog
Egy jobb kor, melly után —“

sült galambot várva, álmos vágy üldögél milliók ajakán.

2. Árny. Nagy ott most a magyarok hajóhada?

Olcsóság. Nálunk a kötelet akasztásra, a vasat járomszegre, a fát kalodára használják föl, ugyan mikép lehetne hajókat építenünk?

3. Árny. A magyar kereskedést tehát idegen hajók mozdítják elő?

Olcsóság. Igen, azt fogják tenni, mihelyt a külföldiek olly hajókat találандnak fel, mellyek a magyar országutak sarában nem sülyednek el, s a magyar tenger és magyar haza közt a szükséges közlekedést föntarthatják; mert tudniok kell önöknek, hogy a magyarok még eddig nem is látták ezen negyedik magyar tengert, mivel nem méltóztatott őket saját tüzhelyök mellett meglátogatni.

1. Árny. E szerint tulajdonképen nincs is magyar tenger?

Olcsóság. De igen is van — papíron, és ezzel a magyarok mindig beérik, s ez az oka, hogy nekem már nincs helyem a magyar földön; kérem tehát tisztelt uraságotokat, méltóztassanak megengedni, hogy itt valamely zugolyban egész alázatossággal helyet foglalhassak.

Sokan. Szívesen!

1. Árny. Mi drágán adtuk ugyan el életünket az ellenségnek, de azért nem vagyunk ellenségei az olcsóságnak, tessék tehát bizvást köztünk letelepülni.

2. Árny. Szót kérek, mert Hadur most érkezett sugallata szól belőlem.

Mind. Halljuk!

2. Árny. Olcsóság, te jótékony nemtője az emberiségnek, halld Hadur parancsát! Magyar földön elégületlenség tapadt rád, melly csak zúgolódik, de cselekedni nem tud, s azért sorsát megérdemli, és szánakozásra nem méltó; de te magyar földön még az igaztalanságot is megtanulád, és a valamit is semminek tekinted, mivel ezelőtt a magyarok a semmit is valami gyanánt fogadták el. É szerint az igazságtól eltértél, midőn állítád, hogy Magyarországon már minden drága, mert az emberélet olly igen olcsó, miután még az alispánság is emberek életén vásároltatik meg. A kitüntetés rendkívül olcsó, mert abban gyakran olyanok is részesülnek, kik egy fillért sem érnek. A böcsületszó még olcsóbb, mert vannak, kik azt egyetlen táblabíróságért is megszegik. Az ígélet még olcsóbb, mert ezt százával és egészen ingyen kapják a magyarok, s magok is hasonló áron osztogatják másoknak. Ezekből világos, hogy az olcsóság uralkodásának még most is igen fényes hatásköre van Magyarországon, és így neked, oh, magyar földi

olcsóság, nincs és nem lehet még helyed itt a magyar árnyak közt, hanem vissza kell tüstént térned Magyarországra!

(Ezen véghatárzat ellen nem lehele az olcsóságnak szólni, s ismét visszaindult hazánk felé, és rövid idő múlva bizonyosan szerencsénk lesz vele találkozhatni, ha a céhek valamikép utját nem állják, s a mindent elnyelő céhládába nem zárják.)

IX.

Levél pokolból.

Kedves Ernesztinám!

Annyi nálunk a botrány, hogy hat felvilági ujdonságíró legalább hat hétig élősködhetnék belőlök; hogy ezzel igen sokat mondék, azt bizonyítás nélkül is elhien-dik mind azok, kik ezen különben igen tisztelt urak fo-gyasztási tehetségét ismerik. Gondolod talán, hogy a bér-kocsisok elgázolásait értem? Csalatkozol, hozzánk csak olyanok jutnak, kik életökben másokat gázoltak el; ezek tehát igen vigyázók, s azért illy baj nem eshetik rajtok. Vagy a vámszedők gorombaságait? Világért sem, hiszen mi olly simákká csúsztuk magunkat életünkben, hogy a durvaságnak nyoma sincs árnyainkon. Vagy a kövezet ro-

szaságát? Ugyan hová gondolsz, hiszen mi itt is csak az aláánk rendelt árnyakon járunk, s csupán azon esetben lehetne illy panaszra okunk, ha földi sziveinken kellene járnunk. Vagy a rossz világitást? Épen nem, mert itt csak azon boldogok tanyáznak, kik életökben is mindig kedvelék és pártolták a sötétséget, mellynek kegyelt és kiváltságolt szülöttei valának. Nem, nem, a földi botrányok állandó rovatáról itt szó sincs. Messze túlelmekedtünk mi az illy haszontalan gyarlóságokon. De halld!

Van itt nálunk egy igen tekintélyes fakereskedő, ki a pokol egyik nagyobb városát időről időre tüzfával látja el, mellyel a szegényeknek annak idejében, azaz: mikor kedvünk tartja, jól befűtetünk. Történt azonban, hogy e fakereskedő, ki, köztünk legyen mondva, meglehetősen faragatlan, ezuttal csupa magához hasonló tuskókat vásárlott be e célra. E miatt a favágók összegyűltek, és nyilvánosan meggyalázák a tekintélyes fakereskedőt. Illyesmi pokolban még soha nem történt, képzelheted tehát e botrány iszonyu hatását! Kezem reszket, midőn e sorokat írom, mert ugyan mi lesz belőlünk, ha már nálunk is illy forradalmi elvek kezdenek uralkodni, holott Voltaire, Rousseau s más illy kártékony szellemeknek nyoma sincs közöttünk. Rémülésünkéből még maig sem jőzanodtunk ki egészen, s azért egyelőre csak azon ovó intézkedést tettük, hogy ezentul minden illy botrányos kicsapongások tudtunkkal és személyes fölügyelésünk alatt menjenek véghez. Ha ezen erélyes rendszabály sem használ, akkor kétségbe kell esnünk, mert így végre még azt is megérhetjük, hogy a férgek árnyai is felgörbednek, ha eltapossuk őket. Reménylem azonban, hogy ennyire nem süllyedünk, és sikerülend olly találmányhoz jutnunk, melly-

nél fogva a többi árnyak akaratlanul is örülendnek mindennek, mit cselekedni fogunk.

A másik botrány még ennél is borzasztóbb. Nem rég egy váltóhamisító árnya érkezett hozzánk, s fönnen hirdeté, hogy csupán főrangúak kézvonásait utánzá. Ugyan mi lesz belőlünk, ha ezen mesterségét itt is folytatni fogja? Hiszen akkor mindnyájunk kézvonása meg lesz fertőztetve nemtelen keze által!

Még iszonyubb azon nem várt körülmény, melly szerint legujabb időben már oly árnyak is költöznek hozzánk, kik tisztán beszélnek magyarul. Mi ezeket csak alig értjük, és így igen sok félreértés támad közöttünk. Ha ez sokáig tart, úgy kénytelenek leszünk Hadurhoz kérelemmel járulni, hogy a valódi magyarokat ne engedje meghalni, vagy legalább haláluk után saját fényes birodalmába szállítsa, mert különben még azt kell megérnünk, hogy a pokol is megmagyarosodik.

Ezen magyar árnyak veszélyes új szokásokat is akarnak divatba hozni, mikkel egyáltalában nem barátkozhatunk meg, mert veszélyes egyenlőségi eszméket foglalnak magokban. Képzeld csak, ők azt kezdik követelni, hogy a gazdag is fázzék, midőn a szegénynek nincs melege. Ha a szellemek örültek lehetnének, úgy ezen ujitókat tébolydába kellene záratnunk. Egy szerkesztőt már megbíztunk, hogy újságában „Lapkefe“ című rovatot nyisson, és abban minden ujitás ellen hatályosan működjék; e rovat címe már maga is oly lealázó, hogy bizonyosan elveendi az ujitók kártékony kedvét. Látod, édesem, ezt ti is használhatnátok a földön, hol bizony még több kefélni való van, csak hogy nektek e célra jó nagy lókefét ajánlok.

Pár nap óta borzasztó lárna uralkodik nálunk, s meg vagyok győződve, hogy okát nem hiszed el, ámbár ünneplésen ismétlem, hogy semmit nem nagyitok. Több óraig nem tudtuk magunknak a szokatlan lárna valódi okát megmagyarázni, míg végre fölvilágosodott a rémséges rejtély. A pesti színházak egyikében tudniillik oly két énekes van, kiknek hangja halálra boszantja a közönséget. A közönség tehát gyakran hozzánk utasítá a borzasztó hangokat, s most már nálunk dúdolnak azok, mivel Hadur politikája: a többség kívánságának mindig hódolva engedni. Szerencse, hogy e példát az emberek nem követik, mert különben nem igen népesülhetne meg a pokol. Add e hirt azoknak tudtukra, kik meg nem foghatják, hogy hová lett a kérdéses énekesek hangja, azon megjegyzéssel, hogy mi is örömet tudnánk rajtok, ha lehetne.

Az állatok árnyai is félelmesen mozogni kezdenek. A szamarak árnyai folyamodást nyújtottak be uralkodónkhoz, melyben kéri, hogy nevöket eltörlení, s őket valamelly tisztességesb címmel fölruházni méltóztassék, mivel a szamar címét gyaláznak tartják. Tudod, kedves Ernesztinám, hogy én a címek iránt illő tisztelettel viseltetem, s jól tudom, hogy a földön illy kérelem nemcsak botrányosnak nem tartatnék, hanem rögtön minden nehézség nélkül teljesíteni is fogna; de ez egészen más, mert a felvilágban évezredes divat által meg van ez már erősítve, nálunk azonban minden újítás ellen hatályosan küzdenünk kell. Én legalább minden befolyásomat oda irányzandom, hogy nálunk a szamarak árnyai ezentul is csak azok maradjanak, mi épen nem igazságtalanság, miután életökben többnyire ugysis sokkal díszesb elnevezéseknek örvendettek.

Német színészeink közt is napról napra növekszik a botrány. Először igen szemes igazgatójok volt, és ők panaszkodtak, hogy jó szemei a legparányibb szálkát is megláták, következésképp lehetlen a művészetnek alatta szabadon mozognia. Roszabb szeműt állítottunk tehát e mulattató intézetünk élére; de akkor azt kiálták, hogy ennek gyomra és fülei rendkívül nagyok, hogy mindent meghall és fölemészt. Végre tehát siket-néma-vak árnyat szemeltünk ki e fontos állomásra, gondolván, hogy ez majd minden szenvedély és magányérdek nélkül fog igazgatni; de ismét csatlakoztunk, mert most épen semmi nem történik úgy, mikép kellene, s ha színészinget korholjuk, ők az igazgatót vádolják, ez pedig csak ezt írja papírra: „Nem láttam, nem hallottam, következésképp nem is gáncsolhattam.“ Bár valamelly földi igazgató árnya jőne már valahára hozzánk, ki elegendő tapasztaltsággal bír e mezőn; ezt azonban nem igen bírjuk reményleni, miután a jó igazgatók halhatlanok, a roszak pedig annyira hitelezőik körmei közt vannak, hogy még ide sem menekülhetnek.

Az öngyilkosak árnyai annyira szaporodnak, hogy már komolyan aggódni kezdünk, mert ki a földi étellel sem elég-szik meg, mellyet kedve szerint megváltoztathat, az pokolban bizonyosan még elégiületlenebb lesz, s az elégiületlenség olly ragadós, hogy böles alkotmányunkat is félténünk kell, s végre kénytelenek leszünk kivándorlani, ha erre Had-urtól engedelmet kapunk, és a németek poklába költöznünk, mellyben az ujtás mételye alkalmasint soha nem fog elhara-pózni, minthogy az ott tartózkodó árnyak életökben semmi veszélyes példát nem láttak.

Ezen általános ingerültség kártékony szellemét ünnepé-

lyekkel törekszünk elfojtani, mikén a szegényebb árnyaknak, huszonöt szellemi botütés büntetése alatt, rendkívüli örömeiket hangosan kell kifejezniök. Van pedig erre egy igen célszerű gőzerőművünk száz lóerőre, mellyel egyszerre ötszáz árnyat lehet legjobb sikerrel szellemileg megbotozni. Ha kívánod, úgy ezen közhasznu erőmű rajzát közölhetem veled, s valódi jóltevője lehetsz az emberiségnek.

Most be kell soraimat zárnom, mert mosóném már három hét óta várakozik rám az ebéddel.

Légy meggyőződve, hogy érzelmeit iránta: soha nem változtatja meg

Adolfine.

(Ha Adolfine ő nagysága megküldi is a botozógépprajzát, mi nem fogjuk azt köztudomásra juttatni, mivel az által több ezer érdemes polgártársunk kenyerét fogna elveszteni a szép és alkotmányos Magyarországbán.)

X.

Levél pokolba.

Kedves Adolfine!

A levelezés veled oly rendkívüli élvezetemre szolgál, hogy Sörte kefekötő ur meghívását mai fényes estélyére minden fontolgatás nélkül elmellőzém. Hiszed é most már, hogy barátságom még a síron túl is hű maradt?!

Tudom, igen kellemes hatásu lesz rád nézve, annak hallása, hogy hölgyeink napról napra inkább kezdik a lovaglást kedvelni, mert hiszen te, születésednél fogva, minden fonákságnak mindig nagy kedvelője voltál. Ha német

volnék, úgy erre azt mondanám, hogy a hölgyek elégszer fölültették, azaz elbódították már a férflakat, illő tehát, hogy valahára ők is fölüljenek, s ezen nagyszerű szójátéknak annyira örvidenek, mintha a salátás rántott csibének valamely új neme találtatott volna föl. Így azonban csak azt mondom, mikép, véleményem szerint, a hölgyek csak gyöngeségök érzetében folyamodnak lovakhoz. Szép hölgy tudja, hogy egyetlen pillantása is száz férflszívet hódíthat meg, de azok, kiknek szépsége a kalapfátyolt már igen kívánatossá teszi, lóra ülnek, azonban az önbecsét érző férfl szívet bizony négy lábbal sem érhetik el, valamint színpadon is csak botorság a valódi művészetet pótolni. Férfl guzsaly mellett, s asszony lóháton = fából csinált vaskarika.

Még életedből tudod, hogy nálunk a legjobb törvények is többnyire csak arra valók, hogy újabb törvényeket szüljenek, melyek az előbbiek megtartását parancsolják, s aztán azokkal együtt szépen béketűrő papíron maradnak. Egy azonban mégis kivételhez jutott, s ez az, mely a magyar nyelv tudását szükségessé teszi. Ezt a nagyobb rész buzgón teljesíti, mi a kisebb részt annyira megrémíté, hogy száz német birodalmacskában bucsut járnak, s mindenütt azzal kecsegtetik a németeket, hogy csak házáukba vándoroljanak, mert egyedül a magyar Duna az, hol a nemzetiség fényes csillaga a németek számára ragyog. Azt gondolod talán, hogy ezen kedves vendégek mind magyarokká lesznek? Oh, ne aggódjál e miatt, szeretetre méltó árny, a magyar tudja: mi a vendégszeretet, s örömmel simul a kedves jövevényekhez minden tekintetben. Örvidj tehát, édesem, s légy meggyőződve,

hogy az éjszaki óriás nem nyelendi el a magyart, azon egyszerű okból, mivel rövid idő múlva csak németeket fog a Duna mellett találni, mi pedig majd ég tudja hol rakjuk le csontjainkat!

És erre már is igen szép előkészületek történnek, mikép azt néhány élő példából tüstént átlátandod. A gőzhajókon német kapitányok szerepelnek, mivel a magyar nem szeret magához hasonlónak parancsolni és engedelmeskedni; az erőművész német, mert a magyar csak a pipa füstjét érti, s a kőszént nem szereti; a kormányos német, mert a magyar nem kormányzásra született, mikép azt századokon át elvitázhatlanul bizonyítja be; sőt a hajóslegények is németek, mert a magyarok nem értenék meg a német előljárókat. Egyedül a zászlókon láthatók a magyar nemzeti színek, minthogy más palástja alá szeretnek bújni. A vasúton a mérnökök németek, mert a magyarok nem szokhattak még eddig igaz mértékhez; az erőművek vezetői németek, mert a magyarok nagy része dolgozik és izzad ugyan, mint a ló, de az erőmű láthatlan lovait nem bírja fékezni; sőt még az örök is németek, mivel a magyar bebizonyítja, hogy még jogai fölött sem tud örködni. Tisztelt vendégeink legalább így okoskodnak, s a híres magyar vendégszeretet nem tartozik é vakon hódolni ezen emberbaráti hálás okoskodásnak? Látod, édesem, hogy csakugyan németekké kell lennünk, ha Magyarországon élni akarunk. És ezen épen nem kell búsulnunk, mert az anyagi jóllét emelkedése ezért elegendő kárpótlást nyújt, s nem elég é már az is, hogy ökreinket ezentul gyorsabban kiszállíthatjuk az országból, s e mellett még nálunk is elég marad?!

Budán nagyszerű javítások terveztetnek, de nem a ma-

gosban, hanem alatt, s ez igen vigasztaló, mivel azt tanusítja, hogy a magosban minden jó lábon áll, s csak alatt kell még tatarozgatnunk. A tisztos várhegyet tudniillik át akarják ásni, hogy a pestiek könnyebben s rövidebb uton a budai zöld mulatságokhoz juthassanak. Nálunk sokat aláástak ugyan már, de még eddig hegyet nem, s így ez mindenestre nevezetes ujdonság. Némelyek igen kíváncsiak, hogy ugyan mit fognak ez alkalommal a hegy gyomrában találni? Alkalmasint semmit, mert minél nagyobb valakinek a gyomra, annál kisebb szokott valódi értéke lenni.

. Mocsárainknak is hadat üzentek, ki akarják azokat szárazítani, és idegenekkel begyarmatosítani, hogy a magyar nemzetiség egészen illő kárpótlást nyerhessen. Sokan valami igen nehéz munkának tartják e kiszárazást, pedig csak bizonyos szónoklatokkal kell az egész tért beborítani, és készen lesz az ohajtott szárazság, és a burgonya meg csi-csóka úgy fog rajta szaporodni, mint az új lakók népessége.

Társulataink igen örövendetesen virágoznak, legalább azt kell hinnünk, mert minduntalan olvassuk felőlök, hogy vigan lakomáztak, s így a hon termékeit fogyasztják, mi természetesen csak üdvös eredményeket szülhet. Meddig az ember eszik, addig nemcsak él, hanem egészséges is; midőn tehát a társulatok lakomáznak, akkor nemcsak főnállnak, hanem egészségesek is, azaz virágzó állapotban vannak. Kellhet é ennél alaposabb bizonyítás?

A legelőről lassanként minden beszorul az őszi beálltával, képzelheted tehát, hogy fővárosunk is rendkívül népsűlni kezd, s az estélyek örömszakai hováhamarább fénypontra fognak emelkedni, annyiival inkább, mivel ez évben a zöld thea és lóhere igen dúsan termett. A theában né-

mellyek megbotránykoznak ugyan, mivel nem honi; de én ezt menteni tudom, mivel a thea Khinában terem, s még nincs bebizonyítva, hogy nem onnan származnak é a magyar theafogyasztók ?

Budapestet valahára légszeszszel akarják világítani, mi azonban nem igen könnyen fog létesülhetni, mert nálunk ez többbe kerül, mint másutt, minthogy nálunk nemcsak a keblek hidegek, hanem a lég sem olly gyulékony, mint másutt. Egyébiránt igen kíváncs, hogy a drága olajat ne kelljen többé utcavilágításra pazarolnunk, miután nálunk olly sokat kell kenni, hogy e pazarlás miatt végre legnagyobb zavarba juthatnánk, s minden ügyeink fölakadhatnának. Attól pedig éppen nem kell tartani, hogy a világosabb légszesz majd sok tekintetben föl fogja szemeinket nyitni; mert mi annyira megszoktuk már a sötétséget, hogy a nagy világosság még inkább el fog bennünket vakítani, legalább rövid időre, s ez is nyereség a mai politikában, melly örül, ha egyik napról másikra tengetheti életét, s hosszabb időre nem is szokott számolni.

Gyáraink napról napra szaporodnak, s az ország hatalmasan gazdagszik, s nemcsak forintok és forintok maradradnak határai közt, hanem minden forint mellett egy idegen embert is nyerünk, kik e szerint igen becsesek, mert mi eddig egy pár itce savanyu borért is kaptunk minden három évben embert. Mindent készitnek már nálunk, selymet, bárson, posztót, kartont, csak a vasat hozzák külföldről még most is, minthogy a magyar nem hajlik, következőkép nem tehet hasznos szolgálatot. Még tömögyárunk is van már, de fájdalom! csak aprómarhák számára; a nagyok ellenben még nem részesülhetnek ezen jótékonyság-

ban, és most is csak saját izzasztó fáradságukkal kénytelenek az evés nehéz mesterségét gyakorlani. Fürdőink örvendeztetőleg szaporodnak, de leginkább csak a hidegek, mi azt látszik bizonyítani, hogy vagy nem szeretjük azt, mi izzadást gerjeszt, vagy fürdő nélkül is eleget kell izzadnunk, egyébiránt igen nevezetes, hogy a fürdők szaporodása dacára is igen sok tisztátalan van nálunk, s különösen a tiszta kezek valódi ritkaságok közé tartoznak, ámbár ezek tulajdonosai vagy keztyűt viselnek, vagy mások zsebeiben tartják kezöket.

De, hah! az óra éjfél üt, s nekem holnap hajnalban házmesterem szüretjén kell megjelennem; eloltom tehát gyertyámat, s csak azt mondom még, mielőtt koppantómat erőlyesen használnám, hogy ezentul is változatlanul maradok szerető, és holtig hú

Ernesztinád.

(Kérjük a szíves olvasót, hogy rendkívüli elálmósodása miatt, valamikép ne feledje gyertyáját szinte eloltani, mert nem szeretnénk tüzet okozni).

(Vége a harmadik füzetnek.)

W-
2493

1-11-1930
2930/61
Cpt.
(P. 826)

895.2N133

T

